

Een brief aan de koning

Robin Hannelore

bron

Robin Hannelore, *Een brief aan de koning*. De Roerdomp, Brecht 1979

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/hann001brie01_01/colofon.php

Let op: werken die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn.

Een brief aan de koning

Het hedendaagse schrijversgild haalt er beslist de neus voor op, maar mij gebeurt het wel vaker, dat ik me verplicht acht een brief te schrijven voor een ander. Bij het horen van het woord schrijver denken vele Kempenaars niet eens aan gedichten of romans... Sinds mensenheugenis is een schrijver hier in de eerste plaats iemand die de kunst verstaat of, beter, het ambacht beheerst het Kempense dialect in een smetteloos Nederlands én gekruid met de nodige stadhuiswoorden vlekkeloos op papier te zetten. En wanneer hebben ze zo iemand vandoen? Als ze een brief moeten schrijven natuurlijk! Hebben ze het verlangde epistel in handen, dan bekijken ze het eerbiedig en vragen deemoedig: ‘Wat is mijn schuld?’ Onveranderlijk antwoord ik: ‘Niets. Het is graag gedaan.’ En al even stereotiep repliceren ze: ‘Als ik je de volgende keer in een café op 't lijf loop, trakteeer ik. In orde?’ En kwasi verheugd besluit ik dan: ‘Afgesproken!’ Een dronkaard ben ik er niet van geworden, maar zo heb ik al brieven geschreven aan ministers, gouverneurs, senatoren, volksvertegenwoordigers, belastingscontroleurs en -inspektors, advocaten en deurwaarders... Voor Kempense duivenliefhebbers heb ik kattebelletjes verzonden naar bijna alle landen van Europa, voor Kempense wielrenners heb ik gekorrespondeerd met sponsors en managers, en voor timide werklustigen heb ik zelfs al branieachtige sollicitatiebrieven opgesteld. Vervelend vind ik mijn ambacht enkel wanneer ik - zoals onlangs - een steenrijke zakenman over de vloer krijg die me komt vragen om reklameteksten te schrijven, of als iemand - zoals gisteren nog - me komt onder de neus wrijven dat het eigenlijk niet meer dan normaal is dat ik een pamfletachtige open brief schrijf in naam van het lokale comité voor milieubehoud... Een brief aan de koning echter heb ik slechts éénmaal mogen schrijven, of liever: mogen typen... En nu nog, zovele maanden later, spijt het me voor de koning, dat hij het originele opstelletje nooit onder ogen heeft gekregen. Ja, hoe zit dat eigenlijk met die brieven aan de koning? Leest hij ze zelf, of wordt die karwei opgeknapt door een soort van majordomus, zo'n computer die ze geprogrammeerd hebben met hoffelijkheid, aanminning, halfslachtige toegeeflijkheid en beminnelijke liefdadigheid? Enfin, het doet er niet toe. Voor de afzenders telt alleen het resultaat, het antwoord dus, en zelfs een koning kan zich in deze tijd geen kameraadschappelijke eerlijkheid en drastische rondborstigheid veroorloven... Het gebeurde tijdens de oudewijvenzomer van verleden jaar. Op een namiddag zat ik in mijn bureautje te werken aan een lullig radiospel. Zoals

het geregeld gebeurt met dingen die ik niet graag doe, wilde het maar niet vlotten. Ik had juist het derde blad papier van de rol van mijn schrijfmachine getrokken, verfrommeld, en in de papiermand gekeild, toen de deur van mijn bureau opengegooid werd en mijn zoon vragend riep: ‘Pa?’

‘Wat nu weer, Bart?’ vroeg ik wrevelig.

‘Hier is iemand.’

‘Wie?’ Ik draaide mijn hoofd naar hem toe.

‘Freddy.’

‘En wie is Freddy?’

‘Freddy Claessens. Hij zit naast mij in de klas.’

‘Heeft hij mij nodig?’

Bart wendde zich om. ‘Hij wil je iets vragen.’

Ik verzette mijn stoel en blikte langs mijn zoon heen in de keuken. Daar stond een slungelachtige sluikeharige jongen met een blauwe slobbertrui aan, een korte verschoten fluwelen broek en vuile gymnastiekschoenen. ‘Kom maar binnen, Freddy! Waarmee kan ik je van dienst zijn?’

Bedremmeld kwam de jongen naderbij. ‘U... jij bent een schrijver, nietwaar?’ stotterde hij beduusd.

‘Ja... En dan?’

‘Hij wil dat je voor hem een brief aan de koning schrijft, pa!’ flapte mijn zoon er schaterend uit.

‘Een wàààt?’ vroeg ik onthutst.

‘Een brief aan de koning!’ Bart kromp ineem van het lachen.

‘Waarom?’

Bart porde Freddy kameraadschappelijk aan: ‘Zeg het maar, Freddy!’ Freddy hapte verlegen naar adem. ‘Wel, meneer... Danny Reynders verklapte de veldwachter gister dat ik twee torenvalken heb, en vandaag zijn de rijkswachters bij ons geweest... Ze hebben een proces-verbaal opgemaakt. En ik moest de valken dadelijk laten vliegen.’ Het verdriet werd hem te machtig en hij snifte.

‘Heb je ze laten vliegen?’

‘Ja!’ kwam Bart weer tussenbeide. ‘Maar die vliegen niet weg, papa! Die zitten altijd naar Freddy te loeren, ze volgen hem overal... Op dit ogenblik zitten ze in de berken achter ons huis.’

Ik wreef peinzend door mijn haar. ‘Torenvalken zijn beschermd vogels, dat weet je. Hoe zijn ze in je bezit gekomen, Freddy? Heb je ze geroofd?’

Freddy schudde verontwaardigd het hoofd. ‘Neen... In het begin van de zomervakantie was er een geweldig onweer, en op de Platte Aard, waar al die brandnetels groeien, heeft de bliksem toen een oude gele wilg doormidden gespleten... De boom was gedeeltelijk

hol, en in de kruin stak een oud eksternest. Ik was suikerij aan het steken langs de veldweg, toen ik iets hoorde krijsen. Vier jonge vogels vond ik tussen de netels. Ik nam ze mee en zette ze in een konijnehok thuis. Twee ervan lagen 's anderendaags dood, de andere heb ik in leven kunnen houden...'

'Hoe deed je dat? Torenvalken zijn toch vleeseters...'

Freddy knikte. 'Op de mestvaalt van de kippenfokkerij liggen elke morgen massa's misvormde of vertrappelde kuikentjes...'

'En hij vangt reisduiven, papa!' voegde mijn zoon eraan toe.

Freddy liep rood aan. 'Dat is niet waar, Bart!'

'Dat is wèl waar!' repliceerde mijn zoon.

Freddy schudde radeloos protesterend het hoofd. 'Ik vang ze niet, ik pak ze... Alle dagen zitten er tientallen duiven op de dijk van het Albertkanaal, of op de oevers van de Nete, of aan de visvijvers... Die beestjes zijn uitgehongerd, uitgemergeld; ze laten zich zo maar pakken.'

'En gooi je die voor je valken?' vroeg ik ontzet.

'Neen!' Freddy zuchtte om zoveel onbegrip. 'Ik breng ze naar het lokaal van de duivenmelkers. Voor elke duif krijg ik twintig frank, en met dat geld kan ik bij de slager vleesresten kopen voor de valken. De baas van het duivenmelkerslokaal heeft me beloofd dat hij ervoor zal zorgen, dat ik een medaille krijg: ik breng veruit het meest verdwaalde duiven binnen; de duivenmelkers zelf vertikken het, ze krijgen hun duiven ook nooit terug, en daarom doen ze alle vreemde duiven die bij hen binnenlopen in de pot. Echt waar! Weet je dat de wielrenners er ook veel geld voor geven? Rik van Looy vroeger werd een kampioen door er elke dag een te eten, zeggen ze...'

'Je hebt er ook aan je valken gegeven, Freddy!' onderbrak Bart hem. 'Beken het maar...'

'Dat is niet waar!' stoof Freddy wanhopig op. 'Dat waren er die ik gevonden had, dode, onder de draden van het hoogspanningsnet.'

'Wie was het die je verklikte?' vroeg ik sussend

'Danny Reynders.'

'Waarom deed hij dat?'

'Danny had een zinken badkuip gevuld met groene kikkers, papa,' kwam Bart weer tussenbeide, 'en toen goot Freddy het uit in het ven...'

Nu knikte Freddy verontwaardigd. 'De groene kikkers zijn bijna uitgestorven, meneer, en Danny Reynders vangt ze voor die dikke caféhouder aan het oude sas: die vent eet niks liever dan kikkerbiljetjes. Bah!'

'Je houdt van dieren, nietwaar Freddy?' vroeg ik monkelend.

‘Ja, natuurlijk, meneer...’

‘Dan zul je toch ook wel begrijpen dat die valken veel gelukkiger zijn in de vrije natuur...’

‘Dat is niet waar, meneer!’ vloog Freddy opnieuw uit.

‘Wees nu eens redelijk, Freddy!’ drong ik kregelig aan.

‘Zonder mij sterven ze!’ hield hij obstinaat vol.

‘Onzin!’

‘Dat is geen onzin, meneer! Ik heb thuis een boek over roofvogels... In onze streek hebben buizerds, sperwers, valken en uilen een groot jachtterrein nodig om te kunnen overleven. Daardoor komt het, dat - in het gunstigste geval dan nog - slechts ten hoogste één vogel per broedsel de volgende lente haalt. Vanaf het ogenblik dat ze het nest verlaten worden de jonge vogels door hun ouders opgeleid in de jachtkunst. Dat gebeurt in de zomer, wanneer de natuur wemelt van prooien... De herfst zullen de meeste nog halen, maar door de winter komt alleen de sterkste, de sluwste, de taaiste... Mijn valken hebben nooit leren jagen, meneer; ze zouden dadelijk verkommeren. Kijk maar naar de reisduiven: ze kunnen zelfs in de oogstmaand op de akkers het hoogstnodige niet vinden...’

‘Jij bent een hele expert!’ zei ik vol bewondering.

‘Hij leest alle boeken over vogels, papa,’ voegde Bart eraan toe.

‘En daarom zou ik graag een brief aan de koning schrijven,’ vervolgde Freddy bedeesd.

‘Wacht eens even...’ zei ik bedachtzaam. ‘Heb je ook aan de rijkswachters verteld welk lot je valken in de vrije natuur wacht?’

‘Ja...’

‘En hoe reageerden ze daarop?’

Freddy's gelaat versomberde weer. ‘Ze haalden de schouders op, ze geloofden me niet.’

‘En je vader... wat zei die?’

Freddy ontweek mijn vragende blik. ‘Mijn vader... is niet meer thuis; die woont elders, in Hasselt.’

‘Zal ik in zijn plaats eens naar de rijkswacht bellen?’ suggereerde ik voorzichtig.

Freddy's gezicht klaarde dadelijk weer op. ‘O ja, meneer! Als je dat wilde doen...’

‘Ik doe het! Hoe heet je vader?’

‘Karel... Karel Claessens.’

Ik nam de telefoongids, die Bart me aanreikte, zocht het nummer, nam het telefoontoestel van de hoek van mijn schrijftafel, draaide de zes cijfers, en wachtte op de zoemertoon. Bijna dadelijk werd er opgenomen. ‘Rijkswacht, Vorselaar,’ zei een onverschillige stem.

‘U spreekt met Karel Claessens, meneer. Zou ik de kommandant even aan de lijn kunnen krijgen?’

‘Ik ben de kommandant,’ antwoordde de stem lichtjes ironisch.

‘Mijn zoon...’ Ik keek Freddy aan en knipoogde. ‘Ik werd daarstraks bekeurd omdat mijn zoon Freddy een paar torenvalken, wier nest notabene verwoest was, heeft grootgebracht... Ik vind dat nogal kras!’

‘U hebt gelijk, meneer Claessens!’ antwoordde de stem onverwacht vriendelijk. ‘Mijn mannen vonden uw zoon trouwens uitermate sympatiek, en we hebben die bekeuring dan ook geklasseerd, zonder meer.’

‘Dank u!’ zei ik gemeend. ‘Betekent het, dat hij zijn valken mag houden?’

‘Ha neen!’ wedervoer de stem spijtig. ‘Wet is wet... Daar kunnen wij niet onderuit, dat moet u begrijpen.’

‘Maar u kunt toch wel... doen alsof u het niet weet?’

De stem lachte zenuwachtig. ‘Vergeet niet dat veldwachter Van Clooster ons op de hoogte bracht...’

‘Maar die valken hebben nooit leren jaren, ze zullen sterven!’ wierp ik op.

‘Dat is nog niet zo zeker...’ weifelde de stem.

‘Dan zullen we toch maar een brief aan de koning schrijven’, zei ik verbeterd.

Een ogenblik zweeg de stem, perplex waarschijnlijk. ‘Een brief aan de koning voor een paar torenvalken?’

‘Ja...’

De stem lachte smakelijk. ‘Is dat niet een beetje dwaas? Enfin, doet u maar wat u niet laten kunt... Tot genoeg!’ Met een droge klik werd de verbinding verbroken.

‘Het wordt dus een brief aan de koning, Freddy,’ zei ik, terwijl ik de hoorn inlegde. Ik nam een nieuw blad papier, en draaide het in de schrijfmachine. ‘Heb je er een idee van, hoe we... wat we...’

‘Freddy heeft al een brief geschreven, papa!’ kwam Bart weer tussenbeide. ‘De brief zit in zijn broekzak!’

‘Is dat waar? Laat eens kijken, Freddy.’

Ongemakkelijker dan ooit en duidelijk tegen zijn zin diepte Freddy een velletje papier op uit zijn broekzak. Hij plooidde het verformfaaide ding open en streek het glad. ‘Het is maar in zeven haasten gekribbeld, meneer. Je kunt het zeker niet lezen... Nederlands is bijlange mijn beste vak niet.’

‘Lees de brief dan voor... Je hoeft niet verlegen te zijn!’

Freddy blikte verlegen naar Bart, schraapte de keel, en begon timide te lezen: ‘Meneer de koning...’

‘Sire,’ verbeterde ik.

‘Sire,’ zei hij me gedwee na. ‘Ik ben maar een simpele jongen, maar toch zou ik u graag iets vragen. Ik durf dat omdat mijn zuster die de blauwziekte heeft verleden jaar naar de koningin schreef, maar dit is een zaak voor mannen.’

Omdat Bart het uitschaterde, prees ik met nadruk: ‘Zéér goed, Freddy.’

De knaap was weer gloedrood geworden, maar hij vervolgde dapper: ‘In het begin van de grote vakantie vond ik twee jonge torenvalken, hun nest was door de bliksem vernield. Ik heb er hard voor gewerkt om ze groot te brengen. Vandaag zijn de rijkswachters thuis geweest en die hebben een proces-verbaal opgemaakt, ik moest de valken onmiddellijk laten vliegen. Mijn moeder schreide, want ze heeft geen geld om dat proces te betalen.’

‘De kommandant zei dat ze niets hoeft te betalen,’ onderbrak ik hem. ‘Ga verder, Freddy. Het is goed zo.’

De jongen oogde weer onwennig naar mijn zoon en las verder: ‘Ik heb ook geschreid, want die torenvalken wilden niet wegvliegen; en ze sterven zonder mij toch, omdat ze nooit geleerd hebben te jagen. Het is toch niet eerlijk, meneer de koning...’

‘Sire,’ onderbrak ik.

‘Het is toch niet eerlijk, sire, dat ik mijn valken, die zo graag bij mij blijven, moet laten vliegen, terwijl in de dierentuin van Antwerpen alle soorten wilde dieren, die graag in de vrije natuur zouden leven, mogen gevangen gehouden worden. Mijn valken krijgen beter te eten dan de arenden daar, dat mag u aan iedereen hier in het dorp vragen. Daarom, meneer de koning...’

‘Sire!’

‘Daarom, sire, wilde ik vragen of u niet naar de rijkswacht van Vorselaar kunt telefoneren om te zeggen dat ik mijn torenvalken mag houden, en dat het proces nietig is. Mijn moeder en ik zouden daar erg blij mee zijn... Uw trouwe onderdaan, Freddy Claessens.’ Hij keek me hoopvol aan.

Ik streek de glimlach weg van mijn mond en zei gemeend: ‘Dat... dat is fantastisch, Freddy. Dat zal misschien de eerlijkste brief worden die de koning ooit kreeg...’ Ik nam het beduimelde blaadje uit zijn hand en begon zonder aarzelen op mijn schrijfmachine te tikken...

Of de koning naar de rijkswacht van Vorselaar getelefoneerd heeft, weet ik niet, maar Freddy heeft nog steeds zijn valken. Als ik iets voor jongens als deze Freddy kan doen, heb ik de indruk dat ik een wissel op de toekomst trek, dat ik het mijne bijdraag om iets in evenwicht te houden dat veel te waardevol is om er achteloos aan

voorbij te gaan... Schrijven in de Kempen brengt zo van die tijgerogenens mee die ik in mijn hele leven niet meer zou willen missen en die ik alle Vlaamse schrijvers van harte toewens.

De rode kaart

De weg naar de hoogste nationale afdeling is voor een scheidsrechter niet eenvoudig, zeker niet als hij lichamelijk gehandicapt is. In normale omstandigheden moet een kandidaat al over een flinke ruggesteun, enkele reuzenhanden boven het hoofd, én een fameuze kruiwagen beschikken om in aanmerking te komen voor het hogepriesterschap in de hedendaagse sporttempels; wat moet het dan wel zijn voor een brave dorpsonderwijzer met één arm... Dat tenminste zou je zo denken. Guy Junon echter wist wel beter. In de wintermaanden nog had hij gearbitreerd voor kadetten, scholieren en juniors, die 's zondags in de voormiddag speelden. Toen had een verhitte radioreporter gesuggereerd dat een gehandicapte toch niet mocht uitgesloten worden, dat het integendeel weleens erg sympatiek kon overkomen bij het publiek dat een éénarmige scheidsrechter een belangrijke wedstrijd dirigeerde, en dat de honorabele heren van de Voetbalbond bijgevolg absoluut toch eens een kans moesten gunnen aan een kapabele jonge kracht als Guy Junon. De weinig snuggere voetbalbonzen waren vierklauwens en halsoverkop op deze patetische suggestie ingegaan, onder één bedinging echter: op het voetbalveld moest Guy een protese dragen, ‘om zijn prestige op te houden’ schreven ze. Zo kwam het dat hij die lentezondag in het spoor van de twee aantredende elftallen en geflankeerd door twee langs de krijtlijnen vergrijsde grensrechters het terrein van F.C. Steendam opliep met de eerder hinderende kunstarm tegen de borst gedrukt en onwennig kijkend naar de glimmend zwarte handschoen die hij droeg. De wedstrijd zou beslist geen katepis worden: F.C. Steendam immers verkeerde in acuut degradatiegevaar en de tegenstrever van vandaag, R.C. Tweebeek, joeg een deelname aan het roemruchte U.E.F.A.-cup-toernooi na. Ondanks het vredige en kleurrijke lenteweer (de zon joeg een heerlijke gloed in het gras en de reclameborden, enkele meeuwen trokken door de lucht) hing er elektriciteit in het stadion. Handdrukken uitwisselen, tossen... Een beetje verwezen zag Guy de grensrechters met hun vlaggetje naar de zijlijnen spurten. Het fluitsignaal... Automatisch drukte hij zijn kronometer in. De midvoor van R.C. Tweebeek speelde de rechtsbinnen aan, vandaar vertrok de bal lateraal naar de linksbuiten. Met enkele behendige dribbelpasjes omspeelde de linksbuiten twee tegenstrevers, waarna hij de bal met een keurige boogpas in het doelgebied dropte. De midvoor, die intussen mee opgerukt was, sprong hoog boven de verdedigers uit... en zou voorzeker met het hoofd gescoord hebben indien de toestormende doelman hem niet met een ware catchgreep

onschadelijk gemaakt had. Guy Junon aarzelde geen ogenblik: strafschop! De massa ziedde, kookte over. De spelers van F.C. Steendam kwamen van alle kanten toegelopen; uitzinnig gestikulerend omsingelden ze Guy, die op de penaltystip had plaatsgevat. Vooral de doelwachter stelde zich brutaal aan: hysterisch brullend en molenwiekend duwde hij Guy met zijn lichaam achteruit. Guy zette zich met beide armen van hem af. ‘Blijf met je kartonnen poot van mijn lijf!’ briede de doelwachter dreigend. Zonder aarzelen diepte Guy een rode kaart op uit zijn borstzak en stak die boven het hoofd van de uitzinnige doelwachter in de lucht. Het stadion werd een onvoorstelbare heksenketel. De spelers van F.C. Steendam gedroegen zich als bezeten; die van R.C. Tweebeeek poogden Guy te ontzetten, hem naar de middencirkel te loodsen, weg van het geweld. Een grensrechter kwam toegelopen met de bal en legde die op de penaltystip. Ogenblikkelijk echter werd het leder door een verdediger van F.C. Steendam weggetrapt. Weer reikte Guy naar zijn borstzak, maar nog voordat zijn hand de rode kaart kon te voorschijn halen, werd hij door een loodzware vuistslag op de slaap getroffen. Als een ledenpop viel hij in de armen van een kluwen spelers van R.C. Tweebeeek. De kunstarm gleed uit de mouw van zijn jasje en lag daar een beetje griezelig in het gras te glimmen...

België was het land van melk en honig voor beroepsvoetballers, dat wisten alle Hongaren die tegen een bal konden trappen of die - zoals Anchise Apollon - over de nodige reflexen beschikten om dergelijke schoten te stoppen. Toen hij vier jaar geleden met een Hongaars elftal deelnam aan een voetbaltoernooi in Frankrijk, had Anchise de gelegenheid aangegrepen om een bezoek te brengen aan een ver familielid dat daar sedert 1956 verbleef. Zijn klubgenoten zagen hem nooit weer... Een paar maanden later reeds verdedigde hij het doel van een Franse ploeg, een jaar later dat van een Nederlandse, nog een jaar later dat van een New-Yorkse zelfs... Toen kreeg hij de kans van zijn leven: een grote Spaanse ploeg had meer dan gewoon maar belangstelling voor hem. Op het ogenblik dat de transfer praktisch een voldongen feit was, besloot de Spaanse voetbalbond de toevloed van vreemde spelers voor een tijdje te verbieden. En zo belandde Anchise Apollon, door middel van enkele Hongaarse relaties, bij F.C. Steendam, een tamelijk welgestelde provincieploeg. Het kontrakt was vrij lonend, maar het bevatte een clause die de laatste maanden dag en nacht door Anchises hoofd spookte: ‘...op voorwaarde dat de klub niet degradeert’. Anchise had zijn naturalizatie tot Belg aangevraagd, was van plan - hoe dan ook - zijn ouders te laten overkomen, had een optie

genomen op de aankoop van een weelderig appartement... Doordat F.C. Steendam 20 wanhopig en vaak hopeloos in de onderste regionen van de rangschikking krasselde, waren er ook geen aanbiedingen gekomen. Het aantal doelpunten op zijn passief was trouwens weinig aantrekkelijk. De ontmoeting met R.C. Tweebeek was zowat de wedstrijd van de laatste kans... Reeds vanaf vrijdagmiddag hadden de spelers van F.C. Steendam zich afgezonderd: in een afgelegen hotel op het platteland hadden ze zich fysisch en mentaal op dit keiharde treffen moeten voorbereiden. Zo'n retraite was er vooral op gericht de ploeg tot een elfkoppige vuurspuwende draak te metamorfozeren: makheid, tamheid, sportiviteit, hoffelijkheid en sentiment werden als onvergeeflijke beroepsvoetballersondeugden afgeschilderd... De tegenstander was overigens een Scylla die voor niemand respijt had. Alhoewel Anchise een vrij solide knaap was die het klappen van de zweep door en door kende, was hij vandaag uitermate nerveus. Vier maanden geleden, in de uitwedstrijd tegen R.C. Tweebeek, waren er enkele wrijvingen geweest tussen hem en de plaatselijke midvoor, een hoogopgeschoten roodharige stormram die aan de leiding prijkte van het klassement voor de beste landelijke doelschutter. Anchise kende dat slag van midvoors maar al te goed: rennen, springen, schoppen, beuken zonder met iets of iemand rekening te houden. Tot een journalist had de roodharige rekel met het verregaande doelinstinkt gezegd: 'Ik verheug er mij op, Anchise Apollon nog eens lekker voor schut te zetten!' Je mocht al de onverstoorbaarheid zelf zijn, om je zulke uitdagingen te laten welgevalen... In de kleedkamer hadden enkele maats grapjes verkocht over de kartonnen arm van de scheidsrechter: de ene zou hem de hand drukken en de arm gewoon vergeten los te laten, de andere zou pogen die arm met een welgericht schot aan diggelen te trappen... In feite had Anchise die sinistere kwinkslagen maar met een half oor beluisterd, voor hem waren alle scheidsrechters één pot nat: trek iemand een uniform aan en geef hem een fluitje, en je mag je aan de ongelooflijkste enormiteiten verwachten. Anchise zag na de aftrap maar één man: de roodharige midvoor... Als een echte rinoceros stormde de kerel op hem af... Indien Anchise de bal had geviseerd, zou hij die ongetwijfeld gepast kunnen wegboksen hebben. Nu was er maar één oplossing: de stormram onschadelijk maken door zich op hem te gooien. Strafschop... De sanktie van de scheidsrechter trof Anchise als een mokerslag. Alle ontgoochelingen van de laatste maanden, alle bitterheid, alle latente haat tegen de onverbiddelijkheid van de gezagvoerders en de machthebbers kolkten in zijn borst samen; de kreten van de massa juttten hem op; het protest van zijn ploegmaats overtuigde hem er eensklaps van dat hier een loopje met

de waarheid genomen werd, dat hij het slachtoffer was van een duivels opgezet spel... Hij sprong op de hansworst met het fluitje af. Die duwde hem verontwaardigd terug. ‘Blijf met je kartonnen poot van mijn lijf!’ brulde Anchise buiten zichzelf. De hansworst trok de rode kaart, zwaaide ermee boven Anchises hoofd... Het was onvoorstelbaar! Anchise wilde zich op die poppenkastdiktator gooien, maar het volgende ogenblik werd hij overmeesterd door de trainer, de verzorger en de kapitein van het elftal. Gedrieën sleepten ze hem naar de kleedkamers onder de hoofdtribune...

Yvan Tieleman was een doodgewone stukadoor, een vent van vijfendertig jaar die door noeste arbeid (overuren, avondwerk, sluikwerk) tot een zekere welstand gekomen was. Dat hij vrij opvliegend was, had nooit een mens hem écht ten kwade kunnen duiden: in een handomdraai inderdaad kon Yvan zijn ongelijk inzien en zo mak als een lam worden. In feite vormde de wekelijkse voetbalwedstrijd van F.C. Steendam zijn enige ontspanning. Een uur voor de wedstrijd was hij ter plaatse, om toch maar post te kunnen vatten achter het betonnen muurtje dat het voetbalveld van de niet overdekte staanplaatsen scheidde. Zoals alle andere fervente supporters van F.C. Steendam was Yvan ervan doordrongen dat de wedstrijd tegen R.C. Tweebeeek van levensbelang was voor de club: degradatie kwam eigenlijk neer op een soort van doodvonnis. De clubs uit de grootsteden konden zich de aankoop van peperdure buitenlandse vedetten permitteren en smoorden elke promotiekans van de provincieclubjes in de kiem. De voorbeelden van clubs die naar de tweede afdeling verwezen werden en daarna bijna onmerkbaar in de anonimiteit van de deficitaire lagere afdelingen verdwenen, waren legio. Supporter in hart en nieren als hij was, zocht Yvan het falen van zijn favoriete ploeg nooit bij zijn oogappels zelf, maar wel in tal van wantoestanden... Het scheidsrechterskorps vond hij ronduit korrupt, de leiders van de Belgische Voetbalbond achtte hij intriganten. Dat bepaalde kluibleiders en trainers op de hoofdzetel te Brussel, waar de scheidsrechters dan toch werden aangeduid, een voet in huis hadden, kwam in zijn ogen neer op het toppunt van verdwazing. En dat de manager van R.C. Tweebeeek, een steenrijke fabrikant, daar iedereen naar zijn pijpen deed dansen - zoals gefluisterd werd in de wandelgangen van de voetbalstadions - leek hem het veegst denkbare voorteken. Het was dan ook met argwaan dat hij het optreden van die nieuwe scheidsrechter gadesloeg. Toen die vent na enkele sekonden reeds voor een ietwat onbehouwen maar akrobatische tussenkomst van Anchise Apollon een penalty floot, dacht Yvan dat zijn hoofd te klein werd voor zijn hersenen: een

dergelijke onbeschaamde vooringenomenheid, een zulkdanige publieke blijk van konkelarij had hij nog nooit beleefd! ‘Lafaard!’ brulde iemand achter hem. ‘Verkocht!’ tierde een vrouw. ‘Onderkruiper!’ huilde zijn buurman. Yvan kon niets uitbrengen; krijtwit en met opengesperde oogleden volgde hij het tumult op het veld. Toen de scheidsrechter een ogenblik later een rode kaart opstak, werd het hem echter te machtig... Voordat hij eigenlijk besepte wat hij deed, sprong hij over de betonnen omheining en spurte hij naar de misdadige spelleider. In volle vaart nog haalde hij uit met de rechterarm... Zijn vuist beukte als een moker op het hoofd van de publieke vijand... Een ogenblik was de konsternatie compleet, maar toen keerde iedereen zich tegen deze nieuwe rustverstoorder. De scheidsrechter was eensklaps de underdog, de gesneuvelde held, en Yvan was de gehate antagonist, het mikpunt van de passies. Voetballers, lijnrechters, bestuursleden, verzorgers, en rijkswachters met herdershonden gooiden zich op hem, overrompelden hem, sloegen en schopten in het wilde weg. Het werd een onvoorstelbaar lynchgeval. Toen Yvan geen teken van leven meer gaf, kwamen de gemoederen langzaam tot rust. Een minuut later werd hij door twee verzorgers van het terrein gesleept. Zes rijkswachters en twee herdershonden belemmerden het gezicht, zodat slechts weinige toeschouwers zagen hoe vreselijk hij was toegetakeld...

In SPORTWEEKEND die avond bracht de televisie enkele flitsen uit de wedstrijd F.C. Steendam - R.C. Tweebeeek. De roodharige midvoor van R.C. Tweebeeek joeg een strafschoep over het doel waarin een kaalhoofdige vent een gekke karpersprong maakte. Daarna werden her en der nog enkele klungelige aanvalspogingen getoond, met als apoteose een soort van indianendans door de spelers van R.C. Tweebeeek. De journalist van dienst, een doublure van Frankenstein, met een paar ergerlijke spraakgebreken, gooide er de volgende commentaar tegenaan: ‘F.C. Steendam - R.C. Tweebeeek werd een matte partij voetbal. De brilstand leek ons dan ook volkomen gerechtvaardigd.’

Nooit wil ik nog een hond fluiten

Vandaag is het 19 januari. Deze voormiddag liep ik over de besneeuwde asfaltweg door de beemden in de richting van de waterzuiveringsinstallatie, die daar nog altijd totaal overbodig aan de oever van de Nete staat. Op de onooglijke viadukt over de grillig kronkelende Eisterleebeek stond ik lang stil. De verpestende walmen van deze open riool hadden de betonnen stroken waartussen het asfalt gestort werd, blootgelegd... ‘NIGRA / † 19 JANUARI 1978’ staat er in het beton gegrift. Thuisgekomen trok ik de lade open, waarin ik mijn poëtische gewrochten pleeg te verdonkeremanen. Het laatste dichterlijke probeersel was precies één jaar oud...

‘Als straks de witte meidoorn bloeit
Zal ik je plotseling hevig gaan missen
We waren dodelijk met elkaar vergroeid
Hoe kon de dood zich nog vergissen

Als straks het schaarse reukgras geurt
Zal ik kapotgaan aan weemoed
Als straks de lucht weer openscheurt
Dan word jij wakker in mijn bloed.’

Vandaag is het ook precies één jaar geleden, dat ik de auteurseksemplaren van mijn roman ‘Een Merel met lange Oren’ thuis bezorgd kreeg. In die roman kondenseerde ik het leven van mijn hond Nigra tot een happening die twee jaar duurde. Omdat echter aan alle sprookjes een einde moet komen, en ook wel wat getraumatiseerd door de akelige dood van mijn andere hond Devlin (die ik met een geleend geweer uit zijn lijden moest verlossen), begenadigde ik Nigra aan het einde van het boek met een gelukkige dood. Nochtans - en dat heb ik al vaker geschreven - stemt het me altijd een beetje huiverig, als ik moet beginnen te fantazeren, te fabuleren of te mytomanizeren, omdat ik weet hoe gauw zoiets op profeteren begint te lijken, en de ervaring heeft mij geleerd dat zulke voorspellingen, hoe naargeestig ze soms ook zijn, weleens plegen juist te zijn... en uit te komen. Zo herinner ik me nog dat ik in de relaxatietijd na het schrijven van dat boek (en toen het manuscript dus bij de uitgever lag) op een namiddag een fietstochtje maakte met mijn eeuwige gezelschap... Het was een goddelijke zomerdag en ik fietste langs een bosweg die me tot in de buurt van het Albertkanaal bracht. Ik had het kanaal alweer een tijdje de rug toegekeerd, toen ik kon-

stateerde dat Nigra niet langer - parallel met mij, zoals zijn gewoonte was - door het bos sprong en spurte. Dus hield ik stil... Er kraakte geen twijg... Ik floot driemaal langgerekt... Geen Nigra te bespeuren. Ik keerde mijn fiets om en begon, links en rechts in het bos kijkend, weer in de richting van het kanaal te peddelen. Om de vijftig meter floot ik... Er kwam geen reactie. Op de hoge dijk van het Albertkanaal bleef ik een poosje ongerust naar het water kijken. Net toen ik me weer afwendde, hoorde ik fluiten... Ik keek in het rond, zag niemand, hoorde weer fluiten, en ontdekte toen twee arbeiders aan de overzijde van het kanaal, die opgewonden in mijn richting wezen. Ik begreep hun gebaren niet, liet mijn fiets vallen, en liep tot op de hoge gebetonneerde dijk. Weer floten de arbeiders. Ze gestikuleerden nog drukker... en wezen naar iets beneden mij. Omzichtig liet ik mij langs het betonnen talud naar beneden glijden tot ik op de smalle boord stond. Ik speurde in het water, dat uitzonderlijk laag stond, maar zag niets... De arbeiders bleven echter halsstarrig fluiten en gestikuleren. Als ik daar bij die waterstand een bad nam, moest ik tot in Viersel zwemmen om weer op het droge te geraken; daarom ging ik op mijn rug op de strook liggen... Zo kon ik onder de rand kijken, en - inderdaad! - daar zwom Nigra parmantig heen en weer. Na enkele vergeefse pogingen kon ik uiteindelijk één van zijn flaporen te pakken krijgen en hem zo op het droge sleuren. Hij krasselde het talud op tot even boven mij, en begon toen omslachtig zijn pels uit te schudden, tot groot jolijt van mijn tipgevers aan de overkant, zonder wie hij zeker zou verdronken zijn...

In mijn roman vertelde ik ook de ongelukkige belevenissen van Nigra in het hondenpension... Nu wilde het toeval toch wel dat ik eind 1977 door V.O.C.O. (vereniging voor 'Vrijtijdsbesteding, Openluchtlevens en Culturele Ontwikkeling') werd aangezocht om tijdens de kerstvakantie in Oostenrijk een zevental causerieën te houden voor jonge mensen die daar op skistage waren. Op instigatie van mijn huisgenoten, die eindelijk ook eens wilden kennismaken met de wintersport, stemde ik toe. Nigra zou alleen thuisblijven, ten minste 's nachts, want overdag zou hij zijn intrek nemen bij mijn schoonouders; bovendien liet ik mijn trouwste vrienden met de hand op het hart beloven dat ze hem eens mee uit wandelen zouden nemen. Ik zie nog altijd de desolate blik waarmee hij naar de pelskraag van mijn jas keek bij het afscheid... In Oostenrijk las ik zevenmaal 'Postume Brief aan mijn Hond Devlin' voor, waarbij een toch wel dankbaar publiek menige traan plengde, en tevens las ik zevenmaal een fragment voor uit mijn dierenroman (waarvan ik hoopte dat hij intussentijd zeker zou verschenen zijn), waarbij dat-

zelfde publiek het uitschaterde van de pret. Ik moest inderdaad naar Oostenrijk gaan om te ontdekken dat vooral jonge mensen heden ten dage omzeggens meer van honden houden dan van hun naastbestaanden... Toen wij op 3 januari thuiskwamen, was mijn roman nog steeds niet verschenen, maar Nigra was door het dolle heen van blijdschap of verontwaardiging: zeker een halfuur bleef hij jankend tegen me opspringen. Het bleek, dat niemand hem tijdens mijn afwezigheid tot een wandeling had kunnen verleiden: telkens weer had hij bij de eerste draai van de weg rechtsomkeert gemaakt om aan de hoek van mijn woning te gaan zitten... wachten op mij. De eerste symptomen van zijn ziekte maakten mij niet ongerust, omdat ik ze niet kende. Wie denkt eraan, dat een hond die mateloos veel drinkt, waarschijnlijk koorts heeft? Ik dacht dat het stukje rookvlees, dat hij iedere avond van mijn schoonmoeder placht af te bedelen, misschien een beetje té gezouten was, of dat de kinderen hem te veel suikergoed toestopten... Toen hij ermee ophield te eten en zelfs kokhalsde als ik hem mijn biefstuk gaf, dacht ik nog dat hij oververzadigd en overvet was en dat enkele stevige wandelingen hem weer zouden doen blaken van gezondheid en levenslust. Hoezeer vergiste ik me... Weliswaar liep hij steeds met me mee, maar zelfs de zwarte kat van een boer in de buurt kon hem niet van mijn zijde doen wijken en ook de resten van de brasems die de reigers en de meeuwen hadden achtergelaten op de oevers van de visvijvers lieten hem onverschillig. Alleen het water dat her en der in de sloten klaterde boezemde hem belangstelling in, en soms kauwde hij ook gras. Tenslotte moest ik wel inzien dat hij ziek was... In mijn roman had ik hem laten sterven aan de ziekte van Carré (waaraan in werkelijkheid mijn hond Devlin gestorven was)... Het spreekt vanzelf, dat ik Nigra tegen deze ziekte had laten inenten, zodat uit die hoek niets te duchten viel. Op een avond, nadat ik vergeefs gepoogd had hem te verleiden met een heerlijk stuk gebakken lever, nam ik hem bij mij in de wagen en reed ik ermee naar de veearts van Lille, die ervoor gekend is dat hij iets van honden weet. ‘Hoe oud is hij?’ vroeg de man, terwijl hij de koorts mat.

Ik telde het na op mijn vingers. ‘Bijna negen jaar,’ antwoordde ik.

‘Dat betekent al wat voor een cocker-spaniël’, zei hij. ‘Hij heeft veel koorts, kijk maar...’

‘De aarsklieren zullen toch weer niet ontstoken zijn?’ suggereerde ik, alsof ik zijn woorden niet gehoord had. ‘Of is het misschien de baarmoeder...? Enkele weken geleden was hij bronstig, en toen heb je hem nog zo'n anticonceptionele injectie gegeven...’

De veearts kneep in de aars, betastte de buik... ‘Houd hem eens vast,’ zei hij. Uit een rek nam hij een buisje en een plastic naald,

en een ogenblik later trok hij een beetje donkerrood bloed uit Nigra's bil. Hij peuterde een onooglijk strookje uit een doos, liet er een druppel bloed op vallen, wreef die uiteen, nam een lange strook papier waarop veelkleurige vierkantjes stonden afgedrukt... Het strookje met het bloed erop was intussen donkergroen geworden. 'De nieren zijn in slechte staat,' zei hij. 'Kijk zelf maar...' Het donkergroene vierkantje op de lange strook stond inderdaad voorlaatst. Omdat ik er zo beteuterd bij stond, vervolgde hij: 'Het is mogelijk dat de baarmoeder ontstoken is en dat die op de nieren drukt, maar ik betwijfel toch of dat de oorzaak is van dat hoge gehalte ureum in het bloed... Weet je wat? Geef hem dit...' Hij reikte me een viertal pastilles aan. 'Die gaan hem zeker doen opfleuren, maar ik vrees dat het slechts tijdelijk zal zijn... En dan kan alleen een operatieve ingreep nog helpen.'

Thuisgekomen liet ik de pastilles in water smelten, en zo slurpte Nigra ze gulzig op. 's Anderendaags was hij inderdaad als herboren: hij blafte, liep opgewonden heen en weer, at voor twee, wilde iedereen goedendagzeggen, overstelpte me met aanhankelijkheidsbetuigingen. Twee dagen duurde die euforie, toen werd zijn snoet weer mat en had hij nog uitsluitend belangstelling voor water. Toen ik hem op een avond gulzig aan een troebele, leemachtige plas zag slokken, wist ik dat ik niet langer mocht talmen. Ik telefoneerde naar Lille, en de veearts beloofde me dat hij Nigra diezelfde avond nog op de operatietafel zou leggen. Nooit vergeet ik het afscheid thuis... Hij moet het een en ander voorvoeld hebben, want ik moest hem in de wagen dragen. Dragen moest ik hem ook tot in de werkkamer van de veearts... 'Hij is geen gewone hond,' drukte ik de verbouwereerde man op het hart. 'Dezer dagen verschijnt er een boek over hem, en daar staat het allemaal in: hoe verstandig hij wel is, en hoe aanhankelijk, en eerlijk, en braaf...'

'Ik kan je alleen maar beloven dat ik mijn uiterste best zal doen,' antwoordde de veearts een beetje meewarig. 'Bel me maar op... morgenochtend.'

De ganse nacht deed ik geen oog dicht. Toen ik 's morgens telefoneerde, kreeg ik de vrouw van de veearts aan de lijn... Ja, Nigra was in de late avond geopereerd. Haar man en een kollega hadden er twee uur de handen mee vol gehad. Zij was zelf gaan kijken voor het slapengaan. Het was toch zo'n brave hond, helemaal geen last hadden ze ermee gehad. Neen, aan de baarmoeder haperde niets... Maar de lever... Die was erg aangetast... cirrose. Haar man had enkele gegevens doorgespeeld aan een universitair centrum voor diergeneeskunde en wachtte nu op de resultaten. Ja, het was goed dat

ik na de middag tot daar kwam... Zelfs haar kinderen leden met de hond mee...

Even na de middag reed ik naar Lille. Ik vond Nigra in de werkkamer van de veearts. Hij lag in zijn mand bij de radiator. Toen ik het vertrek betrad, stond hij moeizaam op, te ziek zelfs om met zijn staart te kwispelen. Over zijn kaal geschoren onderlijf liep een grote, door een ontsmettingsmiddel rood geverfde, snede. Hij jankte zachtjes ten teken van herkennen... 'Wat nu?' vroeg ik met een krop in de keel.

'Hij lijdt veel,' zei de veearts voorzichtig. 'Vanuit Gent hebben ze bevestigd wat ik vermoedde... Het gehalte ureum in het bloed wordt hem fataal. De verdoving maakt het nu enigszins draaglijk voor hem...' Het woord eutanاسie brandde hem op de lippen, maar hij sprak het niet uit.

'Ik moet het thuis gaan vragen,' zei ik moeilijk. 'Ik ben over een uurtje terug.'

Hij knikte, en deed me uitgeleide zonder een woord te zeggen.

Een uur later was ik daar terug, mét mijn huisgenoten. De veearts wachtte ons op, en bracht ons naar zijn werkkamer. 'Hij slaapt,' zei ik, terwijl ik bij Nigra neerknielde. Ik streekte hem over de kop, die was koud. Ik beroerde zijn onderlijf, ook dat voelde kil aan. Alleen zijn borst was nog warm. Aan de nek voelde ik dat de rigor mortis reeds begon in te treden. 'Hij is dood,' fluisterde ik.

'Gestorven in zijn slaap,' troostte de veearts. 'Ook zonder die heilkundige bewerking zou hij nu gestorven zijn...'

'We hebben alles gedaan wat we konden,' suste ik mezelf en de mijnen, schor.

'Wat zijn we je verschuldigd, meneer?'

'Niets,' zei de veearts.

'Ja, maar...' Ik keek de man verbaasd aan.

'Ik wil geen geld voor dingen waartegenover ik machteloos sta.'

'Jammer, dat het boek er nog niet is... Maar wacht even. In de wagen ligt nog een exemplaar van mijn roman "De wilde Katten"...' Ik ging het boek halen, en schreef erin dat ik hem bedankte voor de zorg die hij besteed had aan mijn beste vriend.

De veearts was zichtbaar ontroerd, en riep er zelfs zijn vrouw bij.

Ik vermeed het angstvallig, te vragen wat hij met het kadaver ging doen.

'Je haalt de mand en de halsband maar eens op,' zei hij, toen hij ons uitliet. 'Goed?'

Ik knikte. Toen we thuiskwamen, vonden we een groot pak voor de deur van de veranda waarin Nigra bijna negen jaar gewoond had. De auteurseksemplaren van 'Een Merel met lange Oren' waren ein-

delijk aangekomen... In die roman liet ik Nigra sterven in de fauteuil vóór mijn bureau, dicht bij mij...

Ik heb de mand en de halsband nog steeds niet opgehaald. De vrouw van Hubert Lampo heeft me al enkele malen een andere hond willen opdringen, maar ik weigerde telkens obstinaat, grimmig bijna, onbeschoft... naar ik vrees. Gisteren is mijn zuster hier geweest met een schattig jong van haar Mirza, alias Rebuut uit 'Een Merel met lange Oren'... Halstarrig wees ik haar aanbod af. Op mij hoeft voortaan niemand meer aan de hoek van het huis te wachten.

In 'El Perro' van Alberto Vazquez-Figueroa las ik onlangs: 'Want de dood van zijn hond had in hem de zekerheid gegrift dat wezens die van elkaar houden, elkaar uiteindelijk moeten verliezen en dat het daarom minder droevig is van niemand te houden.' Er zijn er dus ook nog anderen die dat weten...

Madame heeft een eenhoorn gezien

Toen ik eind september van een zondagmiddagwandeling thuishkwam met een grote zak berkeboleten en hanekammen, vertelde mijn zwager me dat er een hoogblonde Antwerpse dame aan de deur geweest was met de melding dat ze een hert gezien had in de buurt van haar buitenverblijf en met de vraag of ik toch al het mogelijke zou doen om te voorkomen dat het zou gestroopt worden. Ik geld hier in de buurt inderdaad zowat als de ridder die opkomt voor de rechten van de bijna uitgeroeide wilde dieren en de bijna verdelgde planten. Omdat ik de stedelingen en hun diletanterige natuurkennis een beetje meende te kennen, opperde ik laatdunkend de bedenking dat de kwestieuze dame wel een afgedwaald reetje zou gezien hebben en dat alleen God dat beestje nog kon redden van de waterhoofden met hun lachwekkende jachtpermissies en hun fonkelnieuwe tweelopen. De lekkere paddestoelen en het beangstigende boek 'De Platwormen vervelen zich' van Joost de Klerk deden mij het voorval vergeten. 's Anderendaags op mijn wandeling - ik maak telkens dezelfde tocht, opdat ik des te beter zou opmerken wat er zich afspeelt in de natuur - stond ik naar de zienderogen roestrood wordende wolfspotten te kijken langs een oude, heerlijk verwaarloosde visvijver, toen plotseling mijn aandacht getrokken werd door de afdrukken van gespleten hoeven in het slik... Dat waren geen sporen van een ree, het waren die van een hert! Omdat ik een soort van kruising van een Kempense woudbroeder en een dito woudezel ben, duurde het geen tien minuten voordat ik wist waar het dier zich schuilhield. Via enkele listige omzwervingen liep het spoor naar een wildernis van door brandnetels en kleefhuid gewurgde sparren in een kromming van het Zandprikkenbeekje. Sedert de gemeente over een traktor met baggergrijper beschikt, lopen er kleurrijke richels van verhard slib langs de oevers van de waterlopen in het dorp, zodat ik zonder kleerscheuren kon doordringen in deze jungle. Plotseling bleef ik stomverbaasd staan: met ongelooflijk veerkrachtige sprongen maakte zich een goudbruin dier met witte vlekken op de flanken en een majestatisch gewei op de kop uit de voeten... Een damhert! Mijn hart bonsde in mijn keel... Hoe, in godsnaam, kwam een damhert in deze uithoek van de Kempen terecht? Tijdens de ijstijd reeds was deze soort uit Europa verdwenen, en de in historische tijden in onze contreien weer uitgezette exemplaren hadden nooit nog de kans gezien om zich ernstig te vermenigvuldigen. Het moest dus een dier zijn dat ergens gevangengezeten had en dat ontsnapt was... Maar wie in de streek hield er zo'n dierentuintje op na?

Koortsachtig begon ik mijn geheugen te pijnigen. Ik moest iets doen, ik moest voorkomen dat de waterhoofden met hun jachtpermissies dit prachtige dier zouden afslachten. Het toeval wilde dat ik een halfuur later een dodelijk vermoede gemeentearbeider op het lijf liep. Badend in zijn zweet, met het handvat van zijn zeis onder zijn oksel, stond de man op de berm van de weg naar enkele koeien te kijken. Ik vertelde hem mijn belevenis en vroeg of hij er een idee van had, wie de eigenaar van het damhert zou kunnen zijn. De man konsternerde me werkelijk: hij opperde zelfs drie mogelijkheden. Een kwartier later reeds zat ik op de fiets met de bedoeling deze zaak zo spoedig mogelijk op te helderen. De eerste potentiële eigenaar moest ik gaan zoeken tussen Viersel en Zandhoven. Daar woonde inderdaad een boswachter die er in een enorme kooi herten, reeën, eenden en fazanten op nahield. Tot mijn onthutsing werd zijn woning bovendien nog door wilde eenden en fazanten als het ware belegerd. De brave man bleek nauwelijks te weten wat een damhert was; hij had andere zorgen, en die beschreef hij me dan ook in geuren en kleuren: de fazanten en eenden die hij kweekte voor de eigenaars van jachtterreinen waren zo gedegeneerd dat ze allemaal terug naar hun geboorteplaats kwamen om gevoederd te worden; bovendien waren ze zo op de mensen gesteld dat een jager zich maar even moest roeren om ze te zien toevliegen en toesnellen... Van echte jachtgenoegens was er dan ook ternauwernood nog sprake: de jagers moesten ervoor oppassen dat ze niet in hun eigen voeten schoten. Zelfs de stropers bedankten er feestelijk voor om de beestjes zo maar als kippen van de grond op te pakken óf zich door de overweldigende toeloop ervan te laten verraden. De tweede mogelijkheid vond ik in de villawijk van Pulle. Daar ontdekte ik in de lusthof van een soort paviljoen een grote lege kooi. De tuinier, die ermee bezig was een paar enorm vertakte laurieren te snoeien, vertelde me dat de loop al een jaar leegstond. Er hadden inderdaad damherten ingezet, maar op een morgen stond het smeedijzeren poortje open en waren de dieren verdwenen. Ze hadden zich enkele kilometers verder schuilgehouden in een kriekentuin, totdat ze door een halfgare stroper werden afgemaakt. Een week later prijkten ze op het menu van een hotel in Schilde. De derde eventualiteit tenslotte bracht de oplossing... In de Floris-Primsstraat kwam ik terecht in de tuin van een oude arbeiderswoning. Achter het bleekveld, in de schaduw van enkele zwaarbeladen appelbomen, liep in een ren, tussen konijnen, kalkoenen en ganzen, een damhert zonder gewei. Een kleine, bolronde man met paarsachtige wangen en roestode haren stond bij de regenput een konijn te slachten. ‘Godverdomme,’ hoorde ik hem foeteren, ‘had ik het niet gedacht, dat ze drachtig was!’

Sakkerend ledigde hij de buik van het dier. ‘Is er iets?’ vroeg hij, toen hij mij gewaarwerd.

‘Mis jij... geen damhert?’ vroeg ik, terwijl ik met afgrijzen naar zijn bloederige handen keek.

‘Ja,’ zei hij. ‘Ik weet wel waar het zit. In dat maïsveld aan het zuiveringsstation, nietwaar?’

‘Ik heb het gezien achter die visvijver bij het Zandprikkenbeekje...’

‘Is daar een open plek?’

‘Euh... Neen. Waarom.’

‘Anders kon ik een vogelnet opspannen en het erin drijven.’ Hij peuterde met zijn mes de ogen uit de kop van het konijn, liet ze op de grond vallen, keek geïnteresseerd naar hun schokkende blik, zette er de voet op, luisterde kinderlijk verrukt naar het patsende geluid...

‘Hoe ga je het dan terug te pakken krijgen?’ vroeg ik walgend.

‘Alleen met een vogelnet is dat mogelijk,’ antwoordde hij. ‘Weet je hoe het ontsnapte? Fille van hiernaast heeft twee geiten zitten...’

‘Geiten?’

‘Wijfjesdamherten! Die waren bronstig, en dus wilde hij mijn hertebok erbij laten komen... Zijn afsluiting is lager dan de mijne. Met twintig mensen stonden we erop te kijken... En wat doet meneer... euh, mijn damhert? Hij wordt wild, begint in het rond te rennen, en springt plotseling los over de draadafrastering én over onze hoofden... Niemand had zulke krachtpatserij ooit gezien, maar ik was hem kwijt.’

‘Op de televisie heb ik al enkele malen gezien hoe ze wilde dieren met afgeschoten injektienaalden verdoven,’ suggereerde ik.

‘Op de televisie heb ik al atoombommen zien ontploffen,’ smaalde hij. ‘Het geld groeit mij niet op de rug.’

‘Er moet toch iets gebeuren!’ wierp ik wanhopig op. ‘Zó... valt dat dier ten prooi aan de eerste de beste stroper!’

De man grijnsde spottend. ‘Het is een oude bok... Ik weet wel wat beter is!’ Hij klopte waardierend op de blauwachtig roze billen van zijn konijn. ‘Weet je wat, meneer? Beschouw dat damhert als jouw eigendom. Doe ermee wat je wil...’

En daar stond ik! Eensklaps was ik verantwoordelijk voor een losgebroken damhert, voor een zielig overlevingstype, voor een uniek beest dat door de dromen van alle Kempense stropers spookte en dat al die psychopatische jagers van deze tijd zou doen watertanden... Op de terugweg naar huis poogde ik de ganse geschiedenis te relativeren: wat kon mij zo'n dom damhert schelen, en waarom moest ik alweer een nutteloze kruistocht ondernemen tegen de waterhoofden die hun jachtpermissies kochten van andere waterhoofden die de jacht

in stand hielden omdat ze politieke macht gekregen hadden van nog andere waterhoofden... Enzovoort! Waarom zou ik mij verantwoordelijk voelen voor iets in een land waar niemand ooit écht aansprakelijk was voor iets? Het kwam erop neer, dat ik me vanzelfsprekend verantwoordelijk voelde en dat ik koortsachtig naar een oplossing begon te zoeken. 's Anderendaags al meende ik die oplossing gevonden te hebben... Als ik die verantwoordelijkheid nu eens afschoof... op meerdere ruggen? Gedeelde verantwoordelijkheid betekende beslist vermenigvuldigde waakzaamheid... En dus begon ik ermee alle mensen die in de buurt van het Zandprikkenbeekje woonden op de hoogte te brengen, als het ware in te wijden, alert te maken. En mijn aktie had sukses, wérkelijk, onverwacht veel zelfs. De blonde Antwerpse dame bracht elk weekend enkele broden mee, die ze al te ostentatief opdiste aan het damhert. Als dan 's morgens bleek dat een gedeelte van het voedsel verdwenen was, vertelde ze dat verrukt aan Jan en Alleman. Op een bepaalde dag moet iemand haar ingefluisterd hebben dat damherten verzot zijn op appels, want van toen af zag je in de buurt van haar chalet goudrenetten en pippelingen en bellefleurs liggen... en daar kwamen zelfs de jonge snaken op af. Er woont daar ook een oude rentenier, en die begon het dier te verwennen met voorgesneden bieten en koolrapen en wortelen. Hij bracht het zelfs zover dat het hert kwam eten uit zijn hand, en dat was in zijn ogen een krachttoer die iedereen moest gezien hebben. Echt van levensbelang echter waren de twee omwonende landbouwers: doordat ze een tipje van hun voederkuilen met maïsvoer erin onbedekt lieten, kon het hert omzeggens dag en nacht aan zijn trekken komen, en dat het deze geboden kansen benutte, bewezen de voetsporen in de buurt van de silo's. Mijn aktie 'RED EEN DAMHERT!' had dus ontegensprekelijk een weergaloos sukses: tenminste tien mensen voelden zich verantwoordelijk voor het beest én waren bereid dat te bewijzen. Ik was dus gerust in de zaak... tē gerust natuurlijk... In de Kempen leven nog te veel mensen die geen dier in leven kunnen laten, ik had het moeten weten... Enfin, ik wist het. En toch schrok ik me rot, toen de rentenier me op een morgen, half november, kwam vertellen dat hij die nacht een schot gehoord had. We togen dadelijk op inspektie. Het had gevoren die nacht en het gras was met rijp bedekt, zodat het ons niet moeilijk viel de sporen van autobanden, laarzen... te vinden. Tien meter verwijderd van het chalet van de Antwerpse dame, tussen twee yuca's, had het damhert de dood gevonden... Daar waren sporen van een worsteling of stuiptrekkingen, daar glom eveneens een grillige bloedvlek. De rode cartouche lag in het midden van het oprijlaantje. 'Godverdomme!' zei ik verslagen.

‘De bandieten!’ voegde de rentenier er met beverige stem aan toe.

We gingen de omwonende landbouwers op de hoogte brengen, die waren al even ontsteld als wij. Op beide plaatsen kregen we een borrel jenever, en dat lenigde de pijn een beetje. Er werden gissingen gemaakt... Alle vermoedens gingen dezelfde richting uit: Pieter Rogiers, een louche onderontwikkelde vent met een raapkleurig verfrommeld gezicht, was de zondag voordien aan het Zandprikkenbeekje gezien... De kerel leed in de hoogste graad aan podagra, maar dat belette niet dat hij met zijn jachtgeweer onverdroten verder dood en vernieling bleef zaaien in de Kempense fauna. Er werd verteld dat de veldwachter en de jachtopziener en de boswachter doodsbang voor hem waren, omdat hij her en der aan de tapkast verklaard had dat hij nooit zou sterven voordat hij die drie klootzakken naar de andere wereld had geholpen: zonder hen immers viel er voor hem weinig opbeurends te beleven in de eeuwige jachtvelden... Het had dus weinig zin deze Pieter Rogiers aan te tijgen. Bovendien zouden de verschillende delen van het damhert al wel lang in verschillende frigidaires zijn opgeslagen... Ook ditmaal wist ik na een tijdje dat ellendig gevoelen van onmacht, het gruwelijke besef van afstomping en onverschilligheid allerwege, het voorvoelen van de onafwendbare catastrofe... te onderdrukken, van me af te zetten zelfs. Wanneer de natuur onherroepelijk verminkt zal zijn óf finaal dood, zullen de natuurliefhebbers de eersten zijn die daaraan kapotgaan, maar in hun spoor volgen ontegensprekelijk de jagers, de stropers..... kortom: de blinde usurpatoren. Enfin, dit alles is slechts de... voorgeschiedenis van het verhaal dat ik wil vertellen. Verleden week, zaterdagmiddag, kwam weer die lieve blonde Antwerpse dame bij me aanbellen, buiten adem, in paniek... Ik liet haar binnen, want het vroom en het sneeuwde. Geamuseerd wees ik haar een fauteuil aan, schonk ik haar een brandewijntje in. Ze bracht de kerstvakantie door in haar chalet, ze had voorzeker een ijsvogeltje gezien of een groene specht of een bonte kraai... dus iets waarvan ze dacht dat de kleur niet te combineren viel met het grauwe winterlandschap van de Kempen. Ik was paraat haar mijn zoveelste ornitologische les te geven, toen ze uitstootte: ‘Meneer, ik heb een eenhoorn gezien!’

Ik ging van verbouwereerdheid naast mijn stoel zitten, en greep die gelegenheid aan om het uit te proesten. Van mensen die te lang in de stad gewoond hebben en die de natuur veilig achter de tralies van de dierentuin wanen, mag je alles verwachten. De heuristische methode was hier beslist de beleefdste. ‘Hoe heten die roodbruine knaagdiertjes met hun wit buikje, hun spitse oortjes en hun pluimstaart?’ vroeg ik zeemzoet.

De dame fronste de wenkbrauwen. ‘Eekhoortjes!’ zei ze.

‘Je hebt dus een eekhoorn gezien.’

‘Ik heb een éénhoorn gezien!’ riep ze verontwaardigd.

Ik zuchtte diep. ‘En wat is een eenhoorn?’

‘Een glimmend wit paardje met een lange gouden hoorn op zijn voorhoofd!’

Ik moest van haar wegstijgen om een lach te kunnen onderdrukken. ‘Je hebt dus een wit paardje gezien? Ik ken niemand in Grobbendonk die een wit paardje heeft... Zaten er geen vlekken op... bruine vlekken?’

Ze keek me furieus in de ogen. ‘Ik heb een smetteloos wit paardje gezien met een goudgele gedraaide hoorn op het voorhoofd!’

‘Je hebt een wit paardje gezien,’ gaf ik ongemakkelijk toe. ‘Dat is best mogelijk...’ Omdat ze me zo toornig aanblikte, voegde ik eraan toe: ‘Misschien had een spuitser het dier een verguld puntmutsje op het voorhoofd gezet...’

De dame schudde obstinaat het hoofd. ‘Het was een échte hoorn, die van een eenhoorn!’

‘Maar, mevrouw...’ wederveroer ik kregelig. ‘De eenhoorn... is een fabelachtig dier, bestaat niet! Wist je dat niet?’ Ik sloeg mijn ogen patetisch ten hemel.

‘Ik heb er een gezien!’ hield ze mordicus vol. ‘Wat ik gezien heb, heb ik toch gezien! Ik verzwijg de dingen waaraan ik twijfel... Ik meende ook te zien dat de eenhoorn gouden hoeven had, vonkende hoeven... Waar hij liep, smolt de sneeuw zienderogen weg!’

‘En waar liep hij dan?’

‘Over het Alverwegeltje, langs het chalet, waar ik dat damhert zag destijds...’

‘Verblindde de sneeuw je niet?’

‘Neen!’ riep ze vertwijfeld.

Meer dan een uur praatte ik nog met de Antwerpse dame, maar ik slaagde er niet in haar te overreden; ik kon haar zelfs niet doen aarzelen, laat staan twijfelen. Toen we afscheid namen die namiddag, verkeerde zij in de overtuiging dat ik een stijfkoppige ongelovige Thomas was, en ik... twijfelde wèl, maar dan aan haar geestelijke vermogens. Vandaag is het Kerstmis, en wat voor een Kerstmis op het gehucht hier... Deze morgen hebben ze Pieter Rogiers gevonden, in de sneeuw, op het Alverwegeltje, vermoord, waarschijnlijk getroffen door een groot dolkmes in de borst... Hij hield zijn tweeloop nog in de hand geklemd. Twee schoten had hij afgevuurd, dat had de rentenier gehoord. In de sneeuw waren alleen de sporen te zien van Pieter Rogiers, van een konijntje, en van... een paardje, maar die laatste afdraken waren gedeeltelijk weggesmolten en dan

weer bevroren. Toen ik me aansloot bij de massa kijklustigen, kwam de Antwerpse dame op me toe. Ze droeg een zware bontmantel, maar rilde en klappertande desalniettemin. ‘Vertel het eens aan die heren,’ fluisterde ze. ‘Ik durf het niet...’

Ik wenkte een van de heren van het parket. Verveeld kwam de man op me toe.

‘Madame heeft hier verleden week een eenhoorn gezien,’ zei ik onwennig.

De man keek me met opgetrokken wenkbrauwen aan, monsterde vervolgens met getuite lippen de Antwerpse dame, en zei flegmatiek: ‘Dan is het jammer, dat madame geen reine maagd meer is...’

‘Hoezo?’ vroeg ik stomverbaasd.

‘Wel, het volksgeloof wil toch dat alleen een reine maagd de eenhoorn kan vangen,’ antwoordde de man met een schaapachtige lach.

Een vossepels voor de bruid

Het leek wel, of al het licht afgefallen en de stilte bevroren was in de Kempen. Het winterde nu al een maand onvoorstelbaar hard in de Laagte der Cypergrassen, zoals het veengebied tussen de Zavelheide en de Blauwe Mastbossen genoemd werd te Ganzendonk. Omzeggens al wat vleugels had was op zoek gegaan naar een milder klimaat, en de zwakke achterblijvers waren reeds lang verkommerd of ten prooi gevallen aan buizerds, kiekendieven en wouwen. De woelmuizen zaten diep in de grond bij hun wintervoorraad, alle konijnen waren afgeschoten door bloeddronken jagers. Het was daar huiveringwekkend doods in de laagte, waar Liber en Lamia, twee vossen, hun burcht hadden in een grillig heuveltje, een soort van schans die hier ooit was opgeworpen tegen het opdringerige water. De hoofdingang gaf uit op het zuiden; de nooduitgang - die zich onder het dichte takkenscherm van een kruipwilg bevond - zat zwaar onder de stuifsnieuw. In de lente van het voorbije jaar waren Liber en Lamia na tal van omzwervingen tot hier afgezakt. Jarenlang hadden ze onbekommerd geleefd in de uitgestrekte dennenbossen tegen de Nederlandse grens, maar in de lente waren de mensen gekomen en die hadden hun hol op klaarlichte dag uitgegast. Liber lag toen gelukkig te slapen in een zomerverblijf, een oud konijnehol, in de buurt, en Lamia, weliswaar beneveld door het gifgas, was op het nippertje ontkomen via de nooduitgang, maar hun vijf pasgeboren jongen, een poezelig hoopje schutterigheid, waren ten prooi gevallen aan de nooit aflatende moordlust der mensen. Ze waren daar toen ook volop bezig met het rooien der bossen, om er wegen aan te leggen en er huizen te bouwen, zodat Liber en Lamia in arren moede besloten een veiliger oord op te zoeken. Ongelukkig genoeg echter opteerden ze voor het zuiden, voor de streken waar elk akkertje en elk bosje schaarhout tot een jachtterrein behoorden. En zo kwam het, dat ze, na een tocht van verscheidene dagen, in de buurt van Sassenhout geroken werden door een brak, die zijn meester op hun spoor zette. Ze wisten te ontkomen, maar Lamia werd zwaar in de rug getroffen door de hagel uit een vuurwapen. Liber had haar wonden gelikt, en na een ware kalvarietocht had hij haar mee tot in dit onherbergzame gebied kunnen troggelen. Dagenlang had ze op sterven gelegen, maar Liber had haar vertroeteld met slakken, meikevers, sprinkhanen, rupsen en frambozen, zodat ze langzamerhand beter werd. De hele zomer had hij in haar onderhoud voorzien met wilde konijntjes en eendjes, korhoenders en wespennesten... In de herfst was ze, weliswaar met

halfverlamde en dus gedeeltelijk slepende achterpoten, zelfs mee op jacht gegaan naar woelmuizen, hagedissen, kikkers... Toen had hij voor haar druiven en pruimen gehaald uit de tuinen van Ganzendonk. In het begin van de winter was alles nog goed geweest: in het veengebied kwamen de watervogels samen om er te overwinteren, op de heide speelden de konijnen in het maanlicht, en in de mastbossen kwamen de woelmuizen van heinde en verre samen om er te jagen in de rijke humuslaag. Toen waren echter de jagers gekomen en die hadden de konijnen uitgemoord en het waterwild afgeslacht, en daarna hadden vorst en ijzige wind en sneeuw de aarde keihard gemaakt en toegedekt. Nog enkele weken had Liber 's nachts doodgevroren meerkoeten, waterhoenders, eenden en zelfs een blauwe reiger kunnen buitmaken, maar ook dergelijke prooien - als ze er tenminste nog waren - zaten intussen onder een dikke laag sneeuw en verspreidden helemaal geen geur meer, zodat ze omzeggens onvindbaar waren. Drie dagen nu al had Liber vergeefs rondgedoold. Het was van gisteren geleden dat hij nog het door een wezel, kraaien en eksters afgekloven karkas van een bosduif naar Lamia had kunnen brengen. Razend van honger had ze het kreng opgeschrokt. Hij moest iets vinden vandaag, iets hartversterkends, anders zou ze de hongerdood sterven... Hij ving echter geen enkele geur op, nergens, noch op de heide, noch in de bossen. Er bleef maar één uitweg: het dorp, waar niet alleen de merels, de mussen, de roodborstjes, de mezen en de Turkse tortels hun toevlucht hadden gezocht en klaarblijkelijk gevonden, maar ook de woudduiven, de holenduiven, de bunzings en de wezels... Toen die avond de maan opkwam, begaf hij zich op weg. Zoiets is voor een vos, en zeker in de sneeuw, geen sinecur. Behoedzaam sloop hij van schaduw naar schaduw, ervoor zorgend dat hij af en toe enkele onontwarbare lussen en knopen in zijn spoor legde opdat niemand hem zo maar zou kunnen nalopen. Al spoedig kwam hij op een door mensenvoeten en rubberbanden besmeurde weg, en daar viel vanzelfsprekend het achterdenken om zijn spoor weg. Ver weg, in het westen, hing een nare rosse gloed in de lucht. Naarmate Liber het dorp naderde, ving hij ook meer geluiden op en die maakten hem schichtig, maar er sliertten ook geuren door de avond en die lokten hem onweerstaanbaar aan. De eerste woning langs zijn weg was een grote hoeve. Hij kroop door een gat in de roestbruine beukenhaag. Er hing daar een opwindende geur van runderen, zwijnen, konijnen en kippen. Uitzinnig van honger begon hij met beide voorpoten een gat te graven onder het gaas van de kippenloop. Gelukkig zat er geen ijs onder de sneeuw, zodat hij zich na een paar minuten werk door het hol kon wurmen. Uit een opening in het betonnen hok

walmde een weeë reuk... Hij sloop omzichtig naderbij, stak zijn kop naar binnen, schrok even van een kokkelend geluid, rekte zich, en gleed geruisloos het warme hok in. De leghornen zaten samengetroeft op een lage polder. Als de weerlicht vloog hij erop af en nog voordat het kakelend kabaal uitgestorven was, had hij er twee de strot doorgebeten. In een oogwenk had hij ze achterwaarts in de ren gesleurd. Om onder het gaas door te geraken had hij meer tijd nodig, maar alles bleef rustig, zodat hij zich niet behoefde te overhaasten. De weg naar de laagte was lang, en hij maakte hem nog langer door arglistige koerswijzigingen en schijnbaar doellose omzwervingen. Toen hij de burcht bereikte, trof hij daar een halfdode Lamia. Hij verscheurde een kip, en liet haar het nog warme bloed drinken. Langzaam kwam ze terug bij haar positieven, en vervolgens schransten ze zoals ze dat zelden gekund hadden. Na het feest verzamelde hij het dons en de pluimen op haar slaapplaats, opdat ze het goed warm zou hebben. De volgende dag bleef hij bij haar. Ze luierden, en knuffelden elkaar, en keken om beurten naar de neerdwarrelende sneeuwvlokken. 's Anderendaags echter was de honger daar weer, en die was niet te stillen met enkele happen smakeloze sneeuw. Liber wist dat er slechts één middel was om te overleven: hij moest weer naar het dorp. Ditmaal was de maan er niet, maar dat deerde hem niet, integendeel. Toen hij vertrok, jankte Lamia zachtjes. Ze oogde hem ook lang na. Hij maakte een nog grotere omweg dan de vorige keer, zodat eventuele jagers hem zeker in de dennenbossen zouden gaan zoeken. De weg die naar de hoeve leidde, was onbetreden nu, zodat hij grote zigzagbewegingen met sluwe uitlopers telkens maakte. Hij kroop op dezelfde plaats door de beukenhaag, en wilde ook op dezelfde plaats het gat onder het gaas blootleggen... Dat hol was echter verdwenen. Verwoed begon hij te dabben... Eensklaps echter was er een helle lichtflits... Toen Liber de knal hoorde, was de vliemende pijn er reeds in zijn bovenrug. Een ogenblik stakte hij. De barbaarse triomfkreet van de schutter bracht hem weer tot zichzelf. Als de gesmeerde bliksem maakte hij rechtsomkeert. Toen hij echter op de weg kwam, aarzelde hij een ogenblik. Als het niet meer sneeuwde, zou hij zijn achtervolger onvermijdelijk naar de laagte leiden, naar de weerloze Lamia.... Hij koos de richting van het dorp. De pijn brandde in lange striemen over zijn rug, maar de paniek maakte ze draaglijk. Het dorp was een immens, lelijk verlicht, openliggend hol. Hij begon te strompelen, wankelde af en toe. Bloed bevlekte de sneeuw onder hem. Een ogenblik stond hij stil, likte het water in de goot langs de weg... Dadelijk echter kokhalsde hij: het was afschuwelijke pekkel, zout. Op een sukkeldrafje liep hij langs de huizen. Een grote deur zwaaide

open. Schel licht, doorweven met rookwalmen, gulpte naar buiten. Krankzinnige geluiden vulden de nacht. Twee scheldende en tierende mannen zwijmelden naar buiten, begonnen als razend te vechten. Liber wist dat hij nog maar enkele minuten te leven had: zijn poten werden voos, hij voelde zijn rug niet meer... Met hangende kop trippelde hij naar binnen. Wat hij in een waas zag, was onvoorstelbaar: hondsdolle mensen wriemelden door elkaar, maakten een oorverdovend kabaal... Hij waggelde voort... tot een onvoorstelbaar lelijke stem begon te gillen.

‘Een hond, godverdomme!’ brieste iemand.

‘Neen! Een vos!’ brulde een ander.

‘Een vossepels voor de bruid! Claudia! Een pels om op te vossen!’ krijste een heksenstem.

Liber zakte in het midden van de dansvloer ineem. Hij voelde de stoelen niet meer die op hem inbeukten, hij zag niet meer hoe zijn bloed spatte tot op het bruidskleed van een blond meisje met verschrikte blauwe ogen. Al zijn gedachten gingen uit naar Lamia: hoe ze ginder in het warme hol in de laagte nu vergeefs op hem lag te wachten... Plotseling echter leefde hij weer, stond hij weer op zijn poten, gaaf en ongeschonden, vol welbehagen. Hij zag zijn deerlijk toegetakeld lichaam liggen, zag de mensen die errond stonden, zag hoe een lijkleke man in een zwart pak poogde met bruisend water het bloed uit het lange witte kleed van het meisje te wissen. Achter zijn rug hoorde hij mompelen: ‘Als dat geen ongeluk voorspelt, weet ik er niets meer van.’ Hij wendde zich om... en liep dwars door de benen van de omstaanders. Ook de deur vormde geen hinderpaal. In het midden van de straat lag een man met bebloed gelaat te kreunen. Liber voelde de sneeuw niet, ook de koude niet... Zijn poten lieten geen afdrukken na! Honger voelde hij niet, dorst ook niet, angst ook al niet... Hij was vrij, vrijer dan hij ooit geweest was. Ik moet Lamia gaan vertellen dat doodzijn helemaal niet erg is, dacht hij, dat het paradijs begint na de laatste pijn, dat je dan dwars door de mensen kunt lopen, dat je dan zelfs medelijden met de mensen hebt... Overmoedig snelde hij de nacht in.

Het gelaat tussen de ijsvarens

Erudiete schrijvers, en er lopen er op onze dagen nogal wat rond, houden er omzeggens allemaal een eigen theorie op na omtrent de schrijfkunst, -lust, -jeukte, -kramp... Persoonlijk heb ik me nooit druk gemaakt om dingen die de een schrijversroeping en schrijfzucht noemt en de ander doodverft als schrijfwoede en schrijfzieke eierzucht. Ik ben er mij trouwens tenvolle van bewust, dat zulke bewering mij zwaar in diskrediet brengt bij mijn filozofisch verlichte kollega's, wier diepste bekommernis uitgaat naar het hoe en waarom van de schrijfdaad en naar de technische en taalkreatieve konstruktie van elk magnum opus dat de goden hun ingeven. Dat wil natuurlijk niet zeggen, dat ik er helemaal geen eigen mening op nahoud... God beware me! Het is evident, dat een Kempense levensgenieter als ik zich weleens afvraagt, waarom hij zoveel vervelende, enerverende en eindeloze uren doorbrengt aan de schrijftafel in een muf bureautje. Eierzucht? Was het maar dat! Ik schreef geen letter meer... Gewin? Haha! Bij de dienst der belastingen te Lier willen ze me voor elke effectief verdiende frank ongeveer twee frank in de staatskas doen storten... Neen, die dingen hebben er niets mee te maken. Erfelijkheid? Op één der zijtakken van onze stamboom zit een trappist die ook bouwmeester was, dat is waar, en een grootoom van mij was een zondagsschilder, maar verder onheil heeft de kunstmikrobe nooit aangericht. Idealisme? Er is geen land ter wereld waar idealisme zo tragisch werd en wordt afgestraft als het onze, en dat wist en weet ik ook wel... Neen, de wortels van het euvel zitten elders. Jarenlang heb ik gedacht dat ik de reïnkarnatie was van een troubadour of een rapsode of tenminste een artistiek geobsedeerde, kortom: van iemand die in onheuglijke tijden niet fameus aan zijn trekken kwam en die in de Kempen van vandaag plotseling zijn kans schoon zag. Me verzetten tegen die maniak kon ik niet, ik moest hem alleen maar laten betijen: hij dreef me van het ene onderwerp naar het andere, zonder oponthoud, zonder verpozing. Over bepaalde mislukkingen maakte ik me dan ook nooit druk: ze waren voor zijn rekening, hij had me maar moeten met rust laten. Jarenlang dus heb ik een vrij zorgeloos schrijversleven geleid, zonder ooit om inspiratie verlegen te zitten, zonder de blijkbaar enorm kwellende vraag naar de zin van mijn doen en laten... En of er dan nu misschien iets veranderd is? Ja, verdomme, ja! En dat allemaal door de schuld van een vrouw... Madeleintje... Zonder dat ik of iemand het wist, is Madeleintje zowat twee jaar geleden in mijn leven geslopen, meer bepaald: op het ogenblik dat ik toen in het

Instituut voor Middenstandsopleiding op de hoek van de Lange Leemstraat en de Brueghelstraat te Antwerpen het lokaal 303 betrad... Daar moest ik die avond de cursus handelskorrespondentie beginnen voor het eerste jaar patroonsopleiding der antiquairs. En onder de kursisten bevonden zich Frans en Marita Pée... Frans met de fysionomie van Albrecht Rodenbach, maar tevens sprekend op de ietwat lijzige filozofische wijze van iemand die het allemaal nu wel bekeken heeft; Marita met het uiterlijk van Elisabeth Taylor in een verjongde editie, en al even kattig en rad van tong als deze filmdiva. Die avond was er niets aan de hand; en ook de volgende avonden van de leergang van dat eerste jaar beperkte onze omgang zich tot vormelijkheid, beleefdheid, vriendelijkheid vanop afstand. Maar als ik er nu goed over nadenk, besef ik dat Madeleintje er toen reeds was... Een jaar geleden ongeveer werd ik ten tweeden male gekonfronteerd met Frans en Marita Pée, ditmaal in de cursus taalvaardigheid. In een reeks van vijfmaal vier lesuren moest elke antiquair van het tweede jaar patroonsopleiding een causerie komen houden over zijn specialiteit - het antikwariaat kan inderdaad alles en nog wat behelzen - en over zijn visie op het negotiëren in deze branche, waarna een debat de improvisatorische capaciteiten van de spreker diende te reveleren. De kans dat ik die twee nauwer zou leren kennen, was toen omzeggens nog steeds nihil, vermits ik niet het leraarstype ben dat zich gauw laat verleiden tot een naschools babbeltje. Uit hun spreekbeurt kwam aan het licht dat ze gehuwd waren, dat ze studies in de binnenhuisarchitectuur gedaan hadden, dat ze te Eksaarde in een door henzelf gerestaureerde hoeve woonden, en dat ze er een toch wel originele manier van handel drijven op nahielden... Dat zat zo: elke herfst en elke lente meubileerden en stoffeerden zij hun hoeve met alle denkbare antikwiteiten, en deze kollektie werd dan ter plaatse gepresenteerd. Om het artistiek cachet nog wat op te drijven werd dan aan een hedendaagse plastische kunstenaar de gelegenheid geboden om zijn werken in dit geantiquiseerde milieu te etaleren... Nu is het weliswaar zo, dat ik in de loop der jaren zowat overal in de Kempen en in het Antwerpse schilders en tekenaars en beeldhouwers introduceerde bij de officiële genodigden op de meest uiteenlopende vernissages - zoiets begint met een vriendendienst en vertakt zich algauw in het wilde weg tot diensten aan vrienden van mensen die beweren vrienden van mijn vrienden te zijn - maar nogmaals: de kans dat deze weinig lukratieve hobby van mij Frans en Marita Pée ter ore zou komen was immens klein. Ik houd het er maar bij, dat Madeleintje het allemaal arrangeerde... Ergens moet ik een onvertogen woord laten vallen hebben, of misschien heb ik wat al te impulsief gereageerd op een

woord van één van hen. In ieder geval: op een avond na de lessen spraken ze me aan... Ik kende immers Jan d'Haese, en ook zij kenden Jan d'Haese, wie trouwens kende Jan d'Haese niet? Jan stond bij de wieg van bijna elk plastisch fenomeen in Vlaanderen. Maar Jan kwam de laatste tijd wel meer op zijn pantoffels, met de duimen onder zijn bretellen, ongeschoren en ongekamd naar de vernissages, zodat het meestal gefêteerde publiek zich begon af te vragen, of hij het verschil nog wel kende tussen zijn badkamer en een... galerij. Ter geruststelling van Jan herhaal ik hier nog maar eens dat Madeleintje dat allemaal bekookstooft, het kan niet anders. Enfin, het lag nooit in mijn bedoeling onder Jans duiven te schieten, voor zoiets draag ik deze onvervalste bard een te grote bewondering toe. Ik zag die duiven tenandere niet vliegen, toen Frans en Marita mij vroegen de debutant Daniël Desitter te komen inleiden op hun volgende open-deurdag. De mensen die mij kennen weten dat ik enorm slecht lieg, uitermate stuntelig uitvluchten bedenk, lobbesschtig verlegen word als ik iets wil weigeren... en ik weet dat ook, zodat ik maar gauw toestemde. Madeleintje moet mij toen al ferm in haar greep gehad hebben... Jammer genoeg viel die herfsttentoonstelling in de winter en ging de opening ervan door op een vrijdagavond toen het Land van Waas ontzettend dik in de nevel zat. Gelukkig anderzijds was de Brielmolenhoeve nog veel mooier dan ik ze me had voorgesteld én bleek het werk van de kunstschilder-beeldhouwer in casu werkelijk de moeite van een nadere kennismaking waard... Ik althans heb het nu eenmaal voor jonge mensen die bescheiden zijn, die het métier pogen meester te worden, en die huiverend van ontzag voor kleuren en vormen pogen gestalte te geven aan iets frappant gewoons. Maar ja: wie ben ik? Er was daar op die opening geweldig veel volk, weliswaar en uiteraard een beetje elitair, maar toch niet té neerbuigend of té snobistisch. Na mijn nogal entoesiaste toespraak werd ik meegetroond naar het salon, waar mij een plaatsje tussen twee cisterciënzers werd aangewezen. Daar, tussen een glas bourgogne en een whiskysoda, hoorde ik voor het eerst over Madeleintje reppen... En ik ben er nu zeker van, dat Madeleintje de twee paters die avond speciaal gekonvoceerd had om mij op haar spoor te zetten. De grootste pater, die een beetje op Sint-Pieter geleek, vertrouwde me toe dat hij mijn roman 'Het achtenvijftigste Facet' gelezen had, en hij wilde mordicus weten wat er nu precies van het meisje dat aan het einde van mijn boek spoorloos verdwijnt, geworden is. Nog voordat ik kon antwoorden, vroeg de andere pater, een doublure van de heilige Aloysius van Gonzaga, me, of ik de geschiedenis van Madeleintje kende... 'Ha ja! Dat is nu werkelijk een serieuze kluit voor een romanschrijver!' viel Sint

Pieter hem dadelijk bij. Dus begon de heilige Aloysius te vertellen... Veertien jaar geleden was de Brielmolenhoeve nog bewoond door een oude boer en zijn twee ongehuwde kinderen: een noeste jonkman en Madeleintje. Op een winteravond als deze was Madeleintje bij de burens, eveneens een landbouwersgezin, naar de televisie gaan kijken, zoals ze dat wel vaker deed... Toen ze bij die mensen omstreeks middernacht afscheid genomen had, verdween ze... voorgoed, 's Anderendaags reeds kwamen de lui van de opsporingsdienst in actie: de hele buurt werd uitgekamd; de door en door kristelijke buurman werd aan de tand gevoeld, verdacht, opgeleid, weer vrijgelaten... Honderden rijkswachters doorzochten, doorwoelden elke vierkante meter grond van het dorp... vergeefs. Intussen waren ook Frans en Marita naar de vertellende pater komen luisteren. Zij beaamden het verhaal, en voegden er zelfs nog aan toe dat ze nooit een steen van de hoeve hadden mogen afbreken of verplaatsen zonder dat ze de rijkswacht hadden verwittigd. Toen de Brielmolenstraat enkele jaren geleden geasfalteerd werd, stonden er steeds mensen van de opsporingsdienst toe te kijken, en in de laatste aardbeientijd nog hadden rijkswachters of militairen een gans veld van de buurman ondersteboven gedolven. Het lot van Madeleintje fascineerde de mensen uit de buurtschap trouwens nog immer zo sterk, dat ze bijvoorbeeld vertelden dat Madeleintje rondspookte telkens als Marita 's avonds in haar cape gehuld door de straat fietste... Iedereen van het gezelschap bleek het er tenslotte roerend over eens, dat ik over Madeleintje eens wat moest schrijven; iedereen, behalve ik natuurlijk. Ik zei het al: ik zit nooit om inspiratie verlegen, mijn alterego programmeert mij als het ware, en die alterego maakt niet om raadselachtige dingen die zich in het midden van de zestiger jaren te Eksaarde afspeelden. Het was daar die avond in de Brielmolenhoeve echt gezellig, amusant. Er werd gedronken en geklonken, gediskussieerd en gewauweld... zodat het bijna morgen was, toen ik vertrok. Een beetje aangeschoten liet ik me de weg huiswaarts uitstippelen door mensen die al even lichtjes in de wind waren. Er hing zo'n mist over de streek, dat ik ternauwernood mijn wagen terugvond. In de Kempen echter is zulk weder ook een vrij vertrouwd verschijnsel, zodat ik me daardoor niet liet afschrikken. Ik had alle tijd van de wereld, en dus hield ik er een voorbeeldig slakkegangetje op na. Mijn geest herkauwde de gebeurtenissen van de avond, maar al mijn zintuigen waren toegespitst op de weg en de verkeersveiligheid. Dat duurde lang zo, misschien wel een halfuur, tot ik me realiseerde dat ik op onverklaarbare wijze terug voorbij de Brielmolenhoeve reed... Te trots om nogmaals de weg te gaan vragen en geërgerd door mijn stomiteiten begon ik ten tweeden

male mijn zoektocht naar de autosnelweg tussen Gent en Antwerpen. En weer overkwam mij hetzelfde... Ditmaal waren in de Brielmolenhoeve alle lichten gedoofd, zodat me geen andere keuze overbleef dan verder te rijden. Omdat ik nu driedubbel op mijn qui-vive was en zelfs tweemaal uitstapte om een wegwijzer te zoeken, slaagde ik erin de E3 te bereiken. Met een zucht van opluchting schakelde ik in vierde versnelling, koos ik het middelste baanvak en begon ik na te denken over de gekke dwaaltocht die ik in het Land van Waas gemaakt had. Toen ik dat onderwerp ergens in de verste uitlopers van mijn hersenen uitgerangeerd had, begon ik eigenaardig genoeg weer aan Madeleintje te denken... Maar wie schreef er nu over zo'n kapriool van het noodlot, over zo'n volmaakte moord - want dat moest het toch zijn - in die krankzinnig onvolmaakte zestiger jaren een verhaal? Ik niet, bijlange niet, ik... Ik schrok door het geluid van een straaljager die de geluidsmuur doorboort, zag geelrode vonken wegspatten aan de rechterkant van de wagen, gooide het stuur naar links, duwde op de rem, en kwam honderd meter verder op de parkeerstrook tot stilstand... lijkbleek, bevend over al mijn ledematen. Ik stapte uit, zag de dubbele vangrail die mijn leven gered had, monsterde de schade aan het koetswerk. Nog gans ontdaan kroop ik weer achter het stuur. Was ik in slaap gevallen? Neen... Ik was aan Madeleintje aan het denken. Of droomde ik van haar? Ik kan je verzekeren dat zo'n avontuur bepaalde sporen nalaat, een bijna traumatische schrik... Gelukkig ben ik altijd zo geweest, dat ik de ongelukkige dingen in mijn leven in een handomdraai wist te relativieren of te verdringen. En ook nu liet ik in mijn geheugen spoedig nog slechts plaats voor het leugentje om bestwil dat ik thuis opgedist had om de averij aan mijn wagen te verklaren: ik was met de wagen ginder in Eksaarde tegen een inrijpoortje gereden, en dat onding had het koetswerk over de ganse lengte geschramd... Er ging een dik halfjaar voorbij en ik was de onzalige geschiedenis samen met de rekening van de uitdeuker totaal vergeten, toen Frans en Marita Pée me opbelden met de vraag of ik hen niet wilde vergezellen naar een door de Marnixring op touw gezette avond te Dendermonde, waar de eerste Prudens-van-Duyseprijs zou worden uitgereikt aan Wies Moens. Zoals ik al vertelde ben ik erg slecht in het bedenken van pasklare uitvluchten... en dus ging ik op hun voorstel in. We zaten in het begin van de herfst en het weder was subliem, zodat er van mist nu wel geen sprake zou zijn... Natuurlijk onderschatte ik eens te meer schromelijk het Land van Waas! De voetballiefhebbers zullen zich herinneren dat er begin oktober een belangrijke voetbalwedstrijd te Lokeren stopgezet werd, omdat zelfs de scheidsrechter de bal niet meer zag; wel toen zat ik

daar in de buurt door de mist te ploeteren. Overigens mocht ik niet klagen: de manifestatie op het stadhuis van Dendermonde én de ermee gepaard gaande receptie én het koud buffet achteraf in een restaurant aan het marktplein deden me uur en weersomstandigheden vergeten. Ik had beter moeten weten... Madeleintje had mij nog altijd niet losgelaten, en spande natuurlijk alweer een strik voor de argeloze Kempense schrijver die ik ben.

Omstreeks middernacht vroegen Frans en Marita Pée, of ik nog even meereed tot in Eksaarde; ook Anton van Wilderode - die naar Moerbeke moest - zou bij hen nog een wijntje komen drinken. Nu moet je weten dat Anton van Wilderode in mijn ogen de grootste naoorlogse Vlaamse dichter is, en dat ik - om eindelijk eens nader kennis te maken met dit idool uit mijn jeugd - desnoods een Walpurgisnacht zou getrotseerd hebben. Dus reed ik mee naar de Brielmolenhoeve, waar ik nog een uurtje gezellig kon praten met de aristokratische priester-dichter. Toen Anton van Wilderode echter in de mist verdwenen was, bracht Marita dadelijk het gesprek op... Madeleintje. Ik had immers haar versie over de geheimzinnige verdwijning nog niet gehoord...

Madeleintje zou zwanger geweest zijn van een gezellige jonkman uit het dorp. De bewuste avond van haar verdwijning zou ze om raad gegaan zijn bij de burenen... Deze door en door kristelijke mensen zouden haar de raad gegeven hebben alles aan haar vader op te biechten. Omdat ze echter als de dood was voor haar patriarchale vader, zou Madeleintje ten einde raad die avond haar toevlucht genomen hebben tot een in de buurt wonende engeltjesmaakster. De ingreep zou faliekant uitgevallen zijn, en de mensen van de engeltjesmakerij zouden haar in allerijl op de eerste de beste plaats in de grond gestopt hebben, waarschijnlijk op een plaats die nu overdekt was met beton. Ter staving van haar theorie voegde Marita eraan toe dat de bewuste engeltjesmaakster enkele maanden na Madeleintjes verdwijning met de stille trom uit het dorp vetrokken was... ‘Als je iets over Madeleintje schrijft, moet je dat weten,’ besloot ze haar verhaal.

‘Maar ik ben niet van zins iets over Madeleintje te schrijven!’ wierp ik geschrokken op. ‘Ik ben geen journalist, geen schrijfbeest...’

Marita keek me eigenaardig aan... Of beeldde ik me dat maar in misschien?

Voor alle zekerheid liet ik me ditmaal door Frans de weg wijzen. Frans immers heeft altijd een heldere kop, Frans kan anticiperen op de twijfels van anderen. Enfin, ik hoef het wel niet te vertellen... Mijn tweede odyssee in het Land van Waas was begonnen, erger nog dan de eerste, veel erger. Het Reinaartpad, Zevenelven, Nonnenbos, Malpertuus... Ik moet erover zwijgen, het koud zweet breekt

me nog uit. Gelukkig heeft mijn wagen een grote benzinetank, anders was ik wel nooit thuisgeraakt. Van één ding echter was ik overtuigd: in het Land van Waas zagen ze me nooit meer, tenzij ik er persoonlijk op klaarlichte dag de wegwijzers mocht gaan plaatsen. Een paar maanden gingen voorbij, en Madeleintje zat weer dik onder het stof, toen Frans en Marita Pée nogmaals telefoneerden... Of ik tijdens de kerstvakantie niet voor een souper naar de Brielmolenhoeve wilde komen? Er zaten toen juist mensen bij mij in de huiskamer en dus antwoordde ik vaag dat ik op die uitnodiging zeker zou ingaan... indien ik vrij was; met deze restrictie achter de hand zou ik me zeker niet vergalopperen. Ze drongen er echter op aan dat ik de datum zou noteren, wat ik tegen mijn zin deed, waarna Marita stelde dat alles dus geregeld was. Ik vergat de uitnodiging... tot ik ze op de vooravond van het souper in mijn zakagenda aantrof. Dus telefoneerde ik naar Eksaarde om te zeggen dat ik grieperig was en om me met veel spijt in de stem te verontschuldigen... maar niemand nam de hoorn op. Honderdmaal ongeveer poogde ik Frans en Marita op die wijze te bereiken... vergeefs. Nu ben ik iemand die nogal gauw aan een schuldcomplex laboreert en die liever over zijn eigen voeten struikelt dan een ander ook maar eventjes voor de voeten te lopen; derhalve reed ik 's anderendaags, weliswaar met de dood in het hart, toch naar ginder. Wat dacht je? Natuurlijk zat het Land van Waas alweer totaal onder de mist. Ik reed verloren als nooit tevoren, kwam ergens op een provinciaal domein terecht, vroeg zesmaal de weg... en arriveerde op de Brielmolenhoeve toen de kreeften al in de soep zwommen en de in wijn bereide haantjes omzeggens afgekloven waren. Er zat daar ook een zekere Harold van de Perre, een plastische kunstenaar, aan tafel. Die man vertelde dat zijn zwangere vrouw hem ooit - als bewijs van liefde, notabene! - vroeg dat hij zijn lievelingshond zou gaan verdrinken. Toen hij echter die dag ging zwemmen, wilde zijn hond met hem niet mee... Ook Marita diste een kras verhaal op... Diezelfde morgen had zij Frans uitgeleide gedaan tot aan de voordeur, maar haar hond Sloeber, een prachtige brak, glipte eveneens naar buiten. In haar ijver om twee dingen tegelijk te zeggen, riep ze: 'Frans, in je mand! Dag, Sloeber...' Omdat ik ook het een en ander met mijn honden had meegemaakt, wilde ik mijn duit in het zakje doen... Precies op dat ogenblik echter vroeg Etienne, een lokale bankdirecteur, mij, of het waar was dat ik een verhaal over Madeleintje aan het schrijven was... Tableau natuurlijk! Ik mompelde verlegen dat ik niet over voldoende informatie beschikte, dat ik eerst de kranten uit die tijd zou moeten raadplegen... Ja, ik weet het, ik weet het wel: dat had ik niet mogen

zeggen, want ook deze Etienne had zijn versie... en dat was de enige juiste én ware vanzelfsprekend. De versie van Etienne stoelde op enkele konfidenties van de brouwer, en wie kon het beter weten dan die laatste? Madeleintje, moet je weten, had bij de dood van haar moeder een stevig pak geld geërfd. Omdat ze thuis zo kort gehouden werd en omdat geen enkele jongen goed genoeg voor haar was, had ze haar toevlucht gezocht in de drank... Hier onderbrak Frans zijn verhaal met de bewering dat hij, bij de verbouwing van de hoeve, een massa lege flessen had aangetroffen in een nis onder het dak. 'Zie je wel?' ging Etienne gloriërend verder. Die drank dan kocht ze stiekempjes in 'De Zwarte Panter' op Den Briel, waar de smokkelaars hun verzamelpunt hadden en waar de waardin zich - om goedkoop aan boter te geraken - geregeld in haar blootje op de biljarttafel uitstreckte. Die smokkelaars hadden natuurlijk ook geld nodig om boter te kunnen kopen, en in hun handeltje zou Madeleintje haar kapitaalje geïnvesteerd hebben. Op een bepaald ogenblik echter hadden de smokkelaars tegenslag, hun vracht werd waarschijnlijk in beslag genomen, zodat Madeleintjes centen foetsie waren. Toen ze over deze ramspoed hoorde reppen, moet ze ermee bedreigd hebben het hele boeltje te verklikken, zodat de smokkelaars haar ten einde raad voor eeuwig het zwijgen oplegden... De broer van Madeleintje was enkele jaren later gehuwd met een prostituée uit Zele, had de hoeve - die op zijn naam stond - verkocht, en zat er nu ergens te lande op te wachten tot haar verdwijning zou 'verdertigen'... Verschillende akkers rond de hoeve hoorden inderdaad toe aan Madeleintje: de buurman-vertrouwensman had die nog steeds in pacht, en - indien haar stoffelijk overschot nergens opdook - zou dat zo nog zestien jaar blijven... Daarmee belandden we terug bij de buurman en was de geschiedenis dus rond. En het was toen dat ik, met een dikke buik en een lichtjes benevelde geest, beaamde dat ik inderdaad iets over Madeleintje zou schrijven... Je hoeft het natuurlijk niet te geloven, maar het is waar: die nacht reed ik door mist en ontij in één trek naar huis. Het was alsof iemand bezit van mij genomen had, iemand met een enorme kracht en macht, iemand die over mij meer dan tevreden was... En nu, aan de schrijftafel, is Madeleintje nog steeds bij me. Ze heeft me aan veel doen twijfelen, ze heeft me radeloos gemaakt, ze heeft mijn mening over het schrijverschap op losse schroeven gezet... Ik moet er immers voortaan inderdaad ernstig mee rekening houden, dat ik gewoon maar een medium ben, een marionet in de handen van de doden, een banaal werktuig dat de geesten toelaat te kommuniseren met wezens van vlees en bloed... En in de lucide bui waarin ik nu verkeer, weet ik ook wat er precies met Madeleintje gebeurd is;

schrijven is vaak ook helderzien, helderhoren, heldervoelen... Maar mag ik dat wel vertellen? Neen... Madeleintje waakt over haar geheim. Sommige mensen verdienen een tweede kans. Als die mensen dit verhaal lezen, weten ze wat ik bedoel, vernemen ze de boodschap die Madeleintje hun wil kenbaar maken... Het is een boodschap van verzoening, vergiffenis, hoop en geloof in de toekomst... Hier sloot ik daarstraks mijn verhaal af om een wandeling te maken door de sneeuw. Langs de gevel van een boerderij niet ver van de Nete werd eensklaps mijn aandacht getrokken door een vreemd verschijnsel... Tussen de ijsvarens op een ruit van de stallingen ontwaarde ik het gelaat van een jonge vrouw. Madeleintje! flitste het door mijn hoofd. Ik trad nader en monsterde gefascineerd de grijze ijstekening. En toen - ik zweer het - was er eensklaps een glimlach in dat gelaat, zó innemend, zó vriendelijk... Voor zo'n glimlach zou ik wel te voet naar het Land van Waas trekken.

Wijnlijster in champagne

Ik behoor - ongelukkig genoeg - niet tot de mensen die beginnen te lachen, te schertsen of te spotten als ze lezen of horen dat deze of gene daar of ginder een vliegende schotel gezien heeft. Wanneer een dergelijke melding mij bereikt, gaan mijn gedachten onwillekeurig uit naar het overgrote gedeelte van de mensheid dat zijn eigen ogen nooit gelooft en dat een fenomeen van die aard dus in geen geval zou signaleren én tevens naar die andere helft die gewoon geen ogen heeft en nimmer iets ziet omdat ze eenvoudig niet kijkt. Jammer genoeg heb ik persoonlijk nog nooit iets abnormaals uit de sterren kunnen plukken, maar de gebeurtenis die ik dit jaar hier in de Kempen registreerde is mijns inziens al even schokkend... Nu beseft ik ook wel dat mijn verhaal bij de meeste mensen op scepticisme en spot zal stuiten, voornamelijk omdat ik een verband of samenhang zie én een konklusie trek waarmee ze zich onmogelijk kunnen verzoenen... Mochten ze trouwens mijn visie of theorie wel aanvaarden, dan zou dat betekenen dat ze opteren voor een toekomst vol onrust en angst, voor een verandering in hun denkpatroon en levenswijze, die de klok vele eeuwen terug zou draaien... Dus schrijf ik deze bladzijden voor de mensen die wèl durven bang zijn, die af en toe écht durven mediteren, en die zich samen met mij afvragen, of we inderdaad niet terug moeten naar dat punt in de geschiedenis waar de mens zich de god én tiran én despoot én diktator van de natuur begon te wanen... Het begon allemaal in de bevreemdende herfst van verleden jaar. De zon hing nog volop te gloeien en te knetteren in de bomen, toen de kieviten en de spreeuwen en de houtduiven reeds samentroepen. Nooit zag ik zulke zwermen in de beemden. De kanada's en de wilgen hadden nog geen blad verloren, toen ook de buizerds en de kiekendieven en de wouwen en de smellekens reeds daar waren. Er was iets gaande in het noorden, het kon niet anders. November smoorde de zon in de mist. Ik zag ze niet, maar ik hoorde ze, de zangvogels: in enorme wolken trokken ze naar het zuiden. Toen de mist verdween, zag ik 's avonds ganzen en nogeens ganzen overtrekken, in alle denkbare formaties; zelfs een vlucht kraanvogels wiekte over mijn huis. De boeren riepen elkaar toe, dat we een krakende winter gingen krijgen. Het duurde echter nog tot ook de kauwen en de roeken, de meeuwen en de reigers, en zelfs de eenden vertrokken, voordat het ernstig begon te vriezen. En toen waren ze er eensklaps, de kramsvogels en de koperwieken, talrijker dan ooit voordien. Hun eerste pleisterplaatsen werden de zienderogen schaarser en kleiner wordende boomgaarden,

waar late appeltjes in de kruinen hingen te glimmen en die tot onder en over de heggen bezaaid lagen met wormstekige en rottende vruchten. Vergeefs sloegen de merels alarm, wanhopig tikkerden de roodborstjes en de winterkoninkjes. Alleen de mussen, die hun gading vonden in de kippenhokken, en de goudvinken, die de wacht optrokken bij de mesthopen, en de Turkse tortels, die niet weg te slaan waren bij de maïssilo's, en de diverse mezen, die in de oksels van de bomen aasden, lieten zich niet gelegen aan de schrokkerij van deze indringers. Toen de boomgaarden schoongemaakt waren, kwam ook de eerste sneeuw... en verspreidden de hongerige noorderlingen zich over alle denkbare siertuintjes in de Kempen, waar ze de dwergmispels en de vuurdoorns en zelfs de rozestruiken kaal plunderden, eens te meer tot vertwijfeling van de merels, die daarmee hun voorraadschuren leeggeroofd zagen. Vele mensen keken raar op bij het zien van die vreemde tjaklijster met haar blauwe kop en stuit, haar vuurbruine rug, haar geelbruin gevlekte borst en haar lange zwarte staart, of van de schuwe koperwiek met haar witte streepjes boven de ogen, haar gestreepte borst en haar roodbruine vleugels. Destijds, toen de bouwvakkers nog luidop droomden van hun vorstverlet en de diamantslijpers in de herfst met ziekteverlof gingen, hadden ze die vogels wel meer gezien op de jaarlijkse tentoonstelling van de ornitologische vereniging in de parochiezaal, maar sedert de afschaffing van de vogelvangst konden ze daar nog uitsluitend exotische vogels, dikwijls zelfs gekke kruisingen ervan, bewonderen. Ook toen trouwens waren de tjakkers en de koperwieken al een zeldzaamheid, omdat die trekvogels doorheen de jaren hun instinkt een beetje aangepast hadden en dus voornamelijk 's nachts door de Kempen trokken. Intussen was de winter zo bar geworden, dat zelfs de dampende open riolen, vroeger rivieren of beken genaamd, dichtvroren. Ook het waterwild, dat niet verrast werd door de ijselijke vorst en dus niet ter plaatse doodvroor, trok in aller ij naar het zuiden. Ertoe aangemaand door bijna half Europa en na langdurig overleg met een viertal al even letargische kollega's, die om duistere redenen ook iets in de pap te brokken hadden, verbood de minister van landbouw omstreeks nieuwjaar de jacht op waterwild... Voor de door myxomatose en andere minder gekende dierenziekten zwaar aangetaste jagers in de Kempen kwam deze verordening als een donderslag bij heldere hemel. En ook in sommige obskure, louche en peperdure hotelletjes luidde eensklaps de alarmbel. Vanwaar het kwam, weet ik niet, maar her en der werd in die dagen gefluisterd dat kramsvogels en koperwieken zeker zo lekker waren als kwarteltjes. En plotseling zaten we er middenin: in de jacht op de veelkleurige lijsters uit het noorden. De schoten

zwiepten langs de gevels van de huizen, bloedvlekken ontsierden de sneeuw in de voortuintjes... Zanglijsters en merels werden eveneens aan flarden geschoten. Op sommige plaatsen werden winterappels en zelfs veenbessen uit een blikje gestrooid als lokaas. Vooral de plaatselijke jagersklub 'Sint-Hubertus' (God hebbe zijne ziel!) liet zich niet onbetuigd en in het lokale hotel 'De Lekkerbek' prijkte 'wijnlijster in champagne' boven op de spijskaart. Na enkele weken was hier geen winterlijster meer te bespeuren, maar de ferventste jagers van 'Sint-Hubertus' zwermden uit over de Kempen om hun sport verder te kunnen beoefenen en ook wel omdat de patroon van 'De Lekkerbek' zijn leveranciers vorstelijk betaalde. Tegen het eind van januari zag je in de Kempen nog alleen een kraai, een verdwaalde meerkoet, een vleugellam geschoten eend en een uitgehongerde mus. Samen met de lente kwamen natuurlijk vele vogels terug, maar het verkeer op de autosnelwegen was eensklaps dubbel zo luidruchtig geworden als voordien... zodat alleen de doven, en zo zijn er dezer dagen nogal wat, dachten dat er niets gebeurd was. 'Wijnlijster in champagne' ruimde weer de plaats voor 'kwarteltje in champagne' of 'patrijs zus' en 'fazant zo' op de spijskaart van 'De Lekkerbek', en al spoedig was iedereen die onzalige winter vergeten. Ik geloof dat ik de enige was die raar opkeek, toen het gerucht verspreid werd dat de leden van de jagersklub 'Sint-Hubertus' van zins waren tijdens de vakantie naar Noorwegen te reizen. In de Kempen reizen de parvenu's naar Spanje, of naar Italië, of naar het zuiden van Frankrijk... dus naar het zuiden, nooit naar het noorden. Enfin, het waren mijn zaken niet. Nog raarder keek ik echter op, toen verteld werd dat het initiatief om met een autobus naar Noorwegen te reizen zulk overrompelend sukskende dat mensen moesten geweigerd worden omdat de autobus slechts plaats bood aan zestig vakantiegangers. De rage om de warmte op te zoeken was in het dorp blijkbaar omgeslagen in een zucht om de koude te gaan verkennen. Ik behoor niet tot de mensen die absoluut willen weten wat hun medemensen tijdens de vakantie uitrichten, en dus ging die escapade naar de fjorden en de Noorse wouden omzeggens ongemerkt aan mij voorbij, temeer omdat ik mijn bezigheid had met mijn 'Aantekeningen van een Kempense Thuisblijver' voor een Brusselse krant. Het was zelfs via de krant, dat ik moest vernemen dat een autobus met Kempense toeristen in Noorwegen vermist werd... Het hele dorp stond op stelten, 's anderendaags de hele Kempen, nog een dag later gans het land... Zoekacties met helikopters en vliegtuigen werden op touw gezet; hulpploegen gingen op zoek in de fjorden, trokken de wouden in... Vergeefs. Veertien dagen leefde iedereen in het dorp in dodelijke spanning; mensen met familieleden onder de

vermisten trokken naar Noorwegen, gingen zelf op speurtocht. De vijftiende dag na de melding van de verdwijning werd de autobus ontdekt in een kloof diep in de wouden... Van de toeristen echter geen spoor. Die waren blijkbaar te voet de bossen ingetrokken op zoek naar hulp. Het is nu september en van de zestig vakantiegangers is nog steeds niemand teruggevonden. Op televisie en radio, in kranten en tijdschriften sprak en spreekt men over het grootste raadsel van deze eeuw. In het dorp heerst nog altijd een zware rouwstemming. Ik heb er met niemand durven over praten, het zou trouwens oneerbiedig en betweterig en naïef klinken, maar ik heb het verband gelegd, de samenhang aangevoeld, een konklusie getrokken... Het instinkt van de winterlijsters, aangelengd met champagne, moet in de klanten van 'De Lekkerbek' - en dat waren meestal leden van de jagersklub 'Sint-Hubertus' - gevaren zijn... Dus togen ze in de zomer naar het noorden. Daar zijn ze diep de bossen ingetrokken, te diep... op zoek wellicht naar oude nesten... zonder dat ze het zelf beseften. Misschien hebben overlevende tjakkers hen herkend, hen meegelokt, zich gewroken... De meeste mensen, en zeker de jagers zullen mijn theorie wel larie noemen, me wellicht met de vinger wijzen, me uitlachen zelfs... Goed, het zij zo, maar in hun plaats zou ik toch maar niet té gerust zijn in de zaak. Er zijn dieren met vreemde instinkten, en als het waar mocht zijn wat ik vooropstel, dan staan hun gruwelijke dingen te wachten. Nu ligt het niet in mijn bedoeling nog verder de onheilsprofeet uit te hangen, ik laat het bij deze ene en laatste waarschuwing, en over de... doden: ach, niets dan goeds...

Den Bef

Naarmate ik ouder word, begin ik meer en meer te beseffen dat er in de grote wereld niet zo ontzettend of fabelachtig veel te beleven valt. Ik bedoel: als je écht goed om je heen kijkt, heb je het feitelijk allemaal gehad. De ervaringen van een mens worden opgedaan in concentrische cirkels, en medelijden heb ik met hen die deze kringloop rond de bakermat verlaten en verloren raken in de oneindigheid van ons pietluttig wereldje. De romantische tendensen om terug te keren naar zijn verleden, de natuur en de gebruiken van zijn jeugd zijn op onze dagen trouwens in menigeen aan het werk. In een stad als Antwerpen bijvoorbeeld vind je geen vroegere Kempenaar of hij droomt ervan een lapje grond of een hoevetje te kopen in zijn geboortestreek. De laatste dag van de kermis in Pulderbos moet je laarzen dragen om te voorkomen dat je tot aan je enkels in het bier staat: alle mensen die ooit de streek verlieten, willen er dan bij zijn. Behoudens in mijn studententijd (en toen zaten er zeker honderd knopen in mijn lijf) ben ik nooit ver van mijn geboortehuis weggeweest. Weliswaar woon ik nu reeds twintig jaar in Grobbendonk, maar als je je Grobbendonk als een kangoeroe kunt voorstellen, dan is het dorp van mijn herkomst, Pulle, daar een jong van. In al die jaren heb ik dan ook geen week laten voorbijgaan zonder dat ik tenminste éénmaal te voet of met de fiets naar het ouderhuis trok, waar mijn moeder nog altijd met veel liefde en toewijding haar menigvuldige bloemen en heesters loopt te verzorgen. De laatste tijd echter voel ik me niet meer tevreden met dat wekelijkse bezoekje, en ook niet met de twee traditioneel geworden jaarlijkse familiefeesten in de parochiezaal. Het gebeurt nu steeds vaker dat ik zo maar, op goed-valle-het-uit, 's avonds eens binnenloop in één van de vier Pulse herbergen. In Pulle, moet je weten, zijn er nogal veel vrijgezellen, en onder hen zijn er enkelen van mijn leeftijd, bouwvallers die graag een stevige pint pakken en wier gewoonte het is daarbij pikante herinneringen op te rakelen. Vrijgezellen, schreef ik... Dat is niet helemaal juist. De jongste jaren wordt die groep zienderogen aangedikt met mannen die het in hun huwelijk niet meer zagen zitten - er lopen dezer dagen inderdaad nogal wat feeksen rond - en die er niet beter op vonden dan naar hun heimat terug te keren...

Voor een schrijver is zo'n vrijgezellenavondje met jeugd vrienden een waar buitenkansje. Iedere hersenpan is een apart broeinest, en er is niets zo prettig en leerrijk als het horen vertellen van dezelfde geschiedenissen en belevenissen door verschillende monden enkele

decenniën later... Als je die wetenswaardigheden dan bovendien nog vergelijkt met je eigen versie, zit je de helft van de tijd verpaft op je kont. Dikwijls ontdek je dan dat je de dingen helemaal verkeerd zag, dat je er de ware draagwijdte niet van snapte, dat de fantazietjes en de leugentjes de wereld nog niet uit zijn, dat elkeen zijn herinneringen bijwerkt en restaureert, en dat waarheid iets relatiefs is. Vele mensen voelen zich wat ongelukkig, beschaamd en schuldbewust, als ze in hun later leven ontdekken welke bokken en kemels ze schoten in hun jeugd. Ik heb dat nooit gehad, integendeel: mijn jeugdige blunders doen me op de meest onverwachte ogenblikken nog steeds glimlachen. Zo kan het mij, op een eindeloze academische zitting bijvoorbeeld, te binnen schieten, hoe ik mij in mijn kinderjaren niet begrijpend placht af te vragen waarom het boek dat ik tijdens een regenachtige vakantiedag op zolder bij mijn grootouders gelezen had, 'De Valschaard' heette; pas jaren later hoorde ik voor het eerst over 'De Vlaschaard' van Stijn Streuvels spreken, en zag ik mijn vergissing in. Op familiefeesten wend ik vaak de sluwste taktieken aan om mijn ooms en tantes wat loslippiger te maken door middel van geestrijke dranken, gekweld als ik word door de eeuwige hunkering naar bevestiging van wat ik mij herinner. Vaak kijken ze me dan raar aan, omdat ik dingen oprakel die ze zelf vergeten zijn, of die ze verdrongen hebben... Mijn tante Lucia kan ik de tranen in de ogen doen krijgen door haar te vertellen dat ik nog zeer goed weet hoe ze me vroeger 's zaterdags in de grote zinken wasketel zette, omdat ik er op dat tijdstip van de week uitzag als een Moriaantje. Mijn oom Denis kan ik de geeuwonger doen krijgen door mij over de kookkunst van grootmoeder wat te laten ontvallen: de op onnavolgbare wijze donkerbruin gebraden karbonaden met de glinsterende jus, de winterappels met de bruine suiker en de polletjes in de oven, de met (meermaals door mij geraspte) aardappelbloem bereide wafels, de zelf geknede en gebakken taarten met witte pudding en gekonfijte blauwe pruimen... Mijn tante Leonie kan ik doen snotteren van ontroering door haar kwasi terloops naar de dag te vragen waarop grootmoeder elk jaar twee bonen in de karnemelk deed, opdat het lot een symbolische koning en koningin in het huisgezin zou aanwijzen. Mijn tante Oktavia kan ik op stang jagen met de opmerking dat ik nog zeer goed weet dat ze haar in illo tempore Pommetje noemden, omdat ze een gezichtje had als een bellefleurtje. En mijn oom Gustaaf gelooft nog altijd niet dat hij mij ooit eens van de verdrinkingsdood in de Molenbeek redde, omdat het water daar in de Bakkersput bij hem toen ternauwernood tot aan de borstkas reikte... Jarenlang heb ik ook gedacht dat iemand onder hen mij ooit wijsmaakte dat

de begijntjes bidprentjes en volksprenten plachten bij te werken met bloed uit hun vingers... tot ik onlangs in een boek over folklore ontdekte dat die vorm van religieus en artistiek masochisme inderdaad bestond én bestaat... Ik zou natuurlijk zulke lange inleiding niet vandoen hebben, mocht ik nu een verhaaltje gaan vertellen van twaalf in een dozijn. Op mij heeft de geschiedenis die hier volgt in elk geval een schokkende invloed uitgeoefend, om het eerlijk toe te geven: ik ben er dagen van ondersteboven geweest... Eind januari van dit jaar, op een vrijdagavond, wilde ik het wekelijkse pak publiciteit naar de vuilnisbak in de garage brengen, toen onderweg plotseling een rood kaartje ontglipte aan mijn greep op de bladen en folders... en voor mijn voeten neerduwde. Geërgerd bukte ik me en raapte ik het ding op. Ik draaide het om en las: ‘Pulle - Café “De Zwaan” - Vrijdag, 26 januari, te 20 u. - Grote Kaartprijskamp - Kruisjassen - Ten voordele van de wielersclub “Het Gouden Wiel”.’ Onmiddellijk stond mijn besluit vast: die avond zou ik nogeens naar Pulle afzakken... Ik kwam in ‘De Zwaan’ toe, toen de eerste ronde reeds aan de gang was. De man aan de inschrijvingstafel stelde me echter gerust: aan de tapkast stond nog iemand die te laat gekomen was, en met die vent kon ik een duo vormen dat - bij uitzondering natuurlijk - slechts vanaf de tweede ronde in het strijdperk diende te treden. Ik betaalde het inschrijvingsgeld, en knikkend en saluerend naar iedereen die opkeek liep ik naar het buffet. Een daar stond ik eensklaps voor Seraf Valentijn... Den Bef! Seraf en ik waren van dezelfde leeftijd, maar het was zeker tien jaar geleden dat ik hem nog gezien had. ‘Godverdomme, den Bef!’ zei ik glunderend.

Seraf wendde zich naar mij toe, maar in plaats van me hartelijk de hand te schudden of me joviaal op de schouder te kloppen of me uitgelaten in de ribben te porren keek hij me met zijn ruw gezicht bijna vijandig aan. Hij was zo groot als ik, maar het leven en het werk - vaag meende ik mij te herinneren dat hij vrachtrijder was - hadden hem bonkig gemaakt, onbehouwen. ‘Ha, jij!’ zei hij tenslotte met een flauwe glimlach om de dikke lippen.

‘Ook heimwee naar je geboortedorp, nietwaar?’ suggereerde ik een beetje geschrokken.

‘Waarom?’ snoof hij verachtelijk.

Ik wist dat Den Bef niet van de slimsten was, maar dat hij zo plat cynisch zou geworden zijn, had ik nooit durven denken. ‘Je woont toch al een jaar of tien in Antwerpen...’ verduidelijkte ik.

‘Ik woonde zestien jaar in Antwerpen,’ verbeterde hij me, ‘maar sedert de zomervakantie woon ik terug bij mijn moeder, hier in het dorp.’

Zijn kort afgemeten toon en de onbeschaamde blik van zijn grijze ogen maakten me onwennig. ‘Hoeveel kinderen heb je?’ vroeg ik, om iets te vragen.

‘Eén,’ antwoordde hij, ‘een zoon... Hudson.’

‘Hudson?’ echode ik verbouwereerd.

‘Ja... Hudson. Een fantazietje van mijn eerste vrouw. Ze verafgoedde de filmakteur Rock Hudson.’

‘Je eerste vrouw?’ polste ik naïef.

Hij knikte, greep zijn glas, en goot het in één beweging door zijn keelgat. ‘Ik heb er drie gehad,’ zei hij grof. ‘Ze zijn alledrie opgetrokken met een ander, ik verdien te weinig...’

Ik wist niet goed wat te zeggen, keek naar zijn grote handen... en zag hoe die trilden. ‘Geef me eens een pils,’ zei ik tot de spichtige dienstster achter de tapkast, ‘en geef Den Bef er ook een.’

‘Wie?’ vroeg het meisje met gefronste wenkbrauwen.

Ik liep rood aan. ‘Seraf hier!’

‘Ha!’ zei de dienstster, terwijl ze twee glazen uit een rekje nam.

‘Ik zou liever hebben dat je me zo niet meer noemde,’ zei Seraf met iets sombers en vijandigs in zijn stem.

‘In Pulle heeft toch iedereen een bijnaam!’ protesteerde ik luchtig.

‘Dat is niet waar!’ repliceerde hij boos. ‘Vroeger, ja, toen iedereen hier familie was van iedereen, en toen elk huisgezin een Maria en een Jozef telde... Ze noemen mijn zoon nu al De Kleinen Bef!’

‘Je weet toch nog hoe je aan die naam gekomen bent, nietwaar?’ vroeg ik monkelend.

Seraf kneep de lippen samen, zijn ogen vernauwden zich. ‘Ik had Den Bef gezien!’ zei hij staccato, dreigend bijna.

Verpakt keek ik hem aan. ‘Kom nu! We zijn een kwarteeuw later, Seraf!’

‘Ik had hem gezien!’ stootte hij met verwrongen gezicht uit. ‘Hij joeg me de stuipen op het lijf, hij heeft mijn leven vergald... maar ik heb me gewroken!’

Hij greep wild naar het glas dat de dienstster juist voor hem gezet had, en dronk het alweer in één teug uit.

Ik was er zeker van dat hij dronken was óf krankzinnig, in ieder geval: tot alles in staat, en daarom hield ik voorlopig mijn mond. Kwasi geïnteresseerd keek ik naar het spel aan de dichtstbijzijnde tafel. Je hebt beslist het woord ‘batavieren’, wat wil zeggen: tekeergaan, luidruchtig feestvieren, al weleens gehoord. In de Kempen echter is in dergelijke zin de uitdrukking ‘den Batavie jagen’ courant. Is dat misschien een relict uit de tijd van de Romeinen? Ik weet het niet... De Batavieren waren inderdaad een Germaanse volksstam, die zich in de eerste eeuw vóór Christus in de Betuwe in Nederland

vestigde, die omstreeks 69 onder Claudius Civilis vruchteloos in opstand kwam tegen de Romeinen, en die zich later met de Franken vermengde. Er is hier echter nog een andere uitdrukking gangbaar, die gedeeltelijk dezelfde betekenis heeft en die zelfs nog stoelt op een reëel volksspel, namelijk ‘den Bef jagen’... We kennen allemaal de om de hals bevestigde en over de borst neerhangende witte lap die tot het ambtsgewaad behoort van geestelijken, hoogleraars, rechters en advocaten, maar ik kan mij moeilijk voorstellen dat het woord Bef in dit gezegde daarop alludeert, tenzij het zou teruggaan naar de tijd van de sansculotten, die inderdaad op de befmannen (de geestelijken) joegen, of tenzij het spel een soort van afreaktie zou zijn van de aloude volkshaat aangaande rechters. Nu was het in Pulle, in mijn jeugd toch nog, de gewoonte dat in de nacht van 30 april op 1 mei ‘den Bef’ gejaagd werd... In de Walpurgisnacht inderdaad zou ‘den Bef’ zich in het Slangenbos ophouden; en elk jaar zozegd was het de hoogste tijd dat het dorp eens en voorgoed verlost werd van deze afschuwelijke bosmens, dit geniepige wangedrocht, deze afzichtelijke onheilsbrenger... Dat althans werd door de ingewijden wijsgemaakt aan de grootste braniemaker onder de schoolverlaters. In geuren en kleuren werd hem diets gemaakt dat alleen een durfal die tegelijkertijd een krachtpatser was aan de gevaarlijke jacht op ‘den Bef’ mocht deelnemen. Voor een knaap was dit de enige échte proef die afdoend kon bewijzen dat hij niet langer een snotneus was, maar wél een volwassene... en een volwassene mocht roken, bier drinken en naar de meisjes lonken... In de Walpurgisnacht trokken de samenzweerders dan met hun proefpersoon naar het Slangenbos. Op de eenzaamste en spookachtigste plek aldaar hielden ze halt en legden ze een groot vuur aan. Het vuur immers zou de kouwelijke en nieuwsgierige bosmens aantrekken... en dan was het een koud kunstje hem neer te knuppelen. Na een tijdje stelde één van de samenzweerders vervolgens voor om ‘den Bef’ te jagen, want hij had een schaduw gezien, of iets horen kraken... wat erop wees dat de boosdoener in de buurt was. Iemand echter, liefst de sterkste én dapperste, moest bij het vuur blijven om het geregeld aan te wakkeren en ‘den Bef’ als het ware tot een tweegevecht uit te dagen. Vanzelfsprekend keek iedereen hierbij naar de jonge blaag, zodat die niet anders durfde dan deze taak op zich te nemen. Daarop verdwenen de samenzweerders met veel kabaal en getier én zwaaiend met hun knuppels in het bos. Om geen argwaan te wekken ging ieder een andere kant uit... om ongeveer op hetzelfde tijdstip in dezelfde dorpsherberg aan te landen en zich daar bij een deugdelijke pot bier te verkneukelen in het lot van de argeloze vuurman in de nacht. Was deze laatste een bangerik, dan duur-

de het niet lang voordat hij eveneens opdook... met zijn broek vol. Een slimmerik gunde de befdrijvers natuurlijk dat leedvermaak niet, doordat hij gewoon naar huis trok, tussen de lakens kroop, en 's anderendaags vertelde dat hij altijd wel had geweten wat er precies ging gebeuren. Persoonlijk heb ik aan dit nachtspel maar tweemaal deelgenomen... De eerste keer trapte ik in een gebroken fles, waarvan een scherf dwars door mijn gymschoen drong. Met een gloeiende priem moest de dokter de wonde 's anderendaags uitbranden. De tweede keer was het slachtoffer Seraf Valentijn, en toen was de pret er voor mij wel af. Serafijn Valentijn namelijk was geen bangerik, én ook geen slimmerik... Tegen de morgen aan, toen wij - een beetje ontgoocheld - op het punt stonden afscheid te nemen, kwam hij 'De Zwaan' binnen: met een bloedneus, een afzichtelijk gezwollen oog, een ontwrichte arm, een verstuipte voet... 'Waar zaten jullie, godverdomme?' stootte hij schor tussen zijn gekloven lippen uit.

Iedereen stond als aan de grond genageld. 'Met wie ben jij aan het vechten geweest?' vroeg ik.

'Met den Bef, godverdomme!' kraste hij. 'Met wie anders?'

Ik zag dat een paar van mijn kornuiten moeilijk hun lachlust konden bedwingen. 'Maar den Bef bestaat toch niet!' zei ik rustig. 'We hebben je een poets gebakken, snap je dat niet?'

Opgewonden keek hij de kring van de grijnzende gezichten rond. 'Met wie zou ik dan wèl gevochten hebben?' hoonde hij, radeloos om zoveel onbegrip.

'Met... een stroper misschien,' suggereerde ik.

Hij poogde te schaterlachen, akelig.

'En hoe zag den Bef er dan wel uit?' vroeg ik meewarig.

'Afschuwelijk!' siste hij. 'Lelijker dan de lelijkste mens die ik ooit gezien heb. Hij had grijs haar, overal... Alleen zijn ogen zag ik, geelgroene ogen... En hij grolde als een oude hond... Maar hij was sterk, groot en kolossaal sterk, groter en sterker dan een gorilla...' Hij keek verwilderd in het rond. 'Ik vloog met mijn stok op hem af, maar hij kletste me met zijn grote hand in mijn gezicht, greep de stok, brak die in twee, sloeg weer... Ik kon de slag afweren, maar dat verlamde mijn arm, zodat ik wel moest vluchten... Ik riep om hulp, minutenlang, maar er kwam niemand...' De tranen sprongen hem in de ogen. 'Jullie zijn lafaards!'

Intussen was de waardin aangerukt met een teiltje water en een handdoek, zij ontfermde zich over het slachtoffer... van den Bef. Wij dropen af, een beetje bedrukt. 'Dat is de grootste fantast van Pulle,' hoorde ik iemand zeggen.

'De grootste leugenaar, zeker en vast,' voegde een ander eraan toe.

'Misschien heeft de schrik hem gek gemaakt,' opperde een derde.

‘Maar hoe komt hij dan aan die verwondingen?’ vroeg ik peinzend.

‘Ik denk dat hij uit een boom gedonderd is,’ besloot iemand.

Bij mijn weten hield Seraf Valentijn altijd staande dat hij den Bef zag én met hem vocht. Elke Pullenaar liet hem dat verhaal ooit weleens vertellen; en het was dan ook de doodgewoonste zaak van de wereld, dat Seraf den Bef genoemd werd. Ik heb echter in mijn leven zoveel dingen onder het slib of het stof van de tijd zien verdwijnen, ik heb alle mensen in mijn omgeving zien veranderen... Hoe kon iemand na een kwarteeuw nog steeds in een hersenschim geloven? Ik schuddekopte en keek Den Bef tersluiks nogeens aan. Hij goot juist een zoveelste glas door zijn keelgat. Wat kon er van het kaartspel met zo iemand als partner terecht komen? Eensklaps schoot mij iets te binnen, iets dat ik daarjuist in mijn verwarring over het hoofd gezien had. Ik stootte hem aan met de elleboog... ‘Je zei dat je je gewroken hebt,’ fluisterde ik. ‘Wat bedoelde je daarmee?’

‘Ik heb den Bef doodgeschoten,’ antwoordde hij.

Perplex keek ik in zijn bloeddoorlopen ogen. ‘Doodgeschoten?’ echode ik.

‘Ja, veertien dagen geleden. Ik vond zijn sporen in de sneeuw... Hij wilde me weer molesteren, en toen schoot ik hem dood.’

‘En heb je er dan niemand bijgehaald?’ vroeg ik ontzet.

Hij schokschouderde. ‘In Pulle gelooft toch niemand wat je zegt. Ik heb hem begraven op de plaats waar jullie me bij dat vuur achterlieten...’

Ik haalde diep adem. ‘En... was het een mens?’

Den Bef grimlachte. ‘Het was een boze geest in mensengedaante, juist zoals jullie hem destijds afschilderden...’

Ik heb die avond niet deelgenomen aan de kaartprijskamp. Ik voelde me ongesteld. En ik weet nog altijd niet of ik nu al dan niet de rijkswacht moet verwittigen. Ik zou natuurlijk de zaak zelf kunnen onderzoeken. Maar misschien was of is dat wel de bedoeling van Den Bef, en zat of loopt die daar op mij te wachten. Je kunt nooit weten...

De grauwe ganzen

De eindeloze barre witte winter van dit jaar heeft mij - voor het eerst in mijn leven, geloof ik - ernstig aan de dood doen denken. Het kon ook moeilijk anders: op mijn dagelijkse wandeling door het achterdijkse land van de Nete stootte ik om de haverklap op wilde eenden, slobbeenden en smienten die op de gruwelijkst denkbare wijze doodgevroren waren, op meerkoeten die samengetroeft waren onder de een of andere beschutting tot ze elkaars warmte niet meer konden voelen en hun bloed stolde, op de afgekloven witrode resten van leven dat niet meer te identificeren was... Toen er geulen kwamen in het ijs op de Nete, dreven zelfs ratten en rallen broederlijk naast elkaar, met het gezwollen zwartros onderlijf naar boven, zuidwaarts. En toen ook waren ze daar eensklaps... In alle denkbare letterformaties kwamen ze aangevlogen uit het noorden: de wilde ganzen, met hun eigenaardige neus- en keelgeluiden. De rotganzen, brandganzen, zwaanganzen, rietganzen en kolganzen vlogen verder; de grauwe ganzen streken hier neer in de weiden, en begonnen de laatste zichtbare grashalmen af te grazen. Overal stonden hun grote poten in de sneeuw en lagen hun vingerdikke uitwerpselen. In de kranten verschenen ontzettende berichten over jagers die enorme slachtpartijen aangericht hadden onder deze goedmoedige vogels, die paarsgewijs door het leven trekken en gekend zijn om hun eeuwige trouw. Vooral gedurende de tien dagen dat zij hier vertoefden - het was toen donker en mistig in de beemden - dacht ik vaak aan de dood. Het was of de eenzaamheid, verlatenheid, honger en angst van die dieren zich van mij hadden meester gemaakt... Vanwaar kwamen ze? Wat hadden ze op hun tocht naar het groen al meegemaakt? Wat stond hun nog te wachten? Hoe geraakten ze ooit weer in de arktische streken? Er was zelfs een nacht dat ik de slaap niet kon vatten, omdat ik aldoor lag te piekeren over hun lot. Ik ben geen zwartgallige dubber, geen metafysische navelkijker. De pijn in mijn leven heb ik meestendeels weggegrijnsd, of ergens in de natuur uitgeleide gedaan. De missiepaters die eertijds een dorp kwamen overdonderen met diabolische verhalen over de dood en de retraitepredikanten die met Satan op hun schoot zaten bezorgden me een heilige afkeer voor bombast en hysterie, maar deden me nooit naar een biechtstoel ijlen. Hiermee bedoel ik natuurlijk niet dat mijn leven vooralsnog een figurantenrolletje in een dilettantentoneelstuk zou geweest zijn. Er zijn in mijn verleden wel meer ogenblikken geweest waarop ik gekonfronteerd werd met het einde van het leven, maar ik kwam er telkens tegen in opstand...

omdat ik een schuldige kon aanwijzen, een oorzaak... omdat ik dus in feite aan de dood voorbijging... omdat ik wist dat wraak me kon opluchten én doen vergeten. Als ik mijn prilste jeugd weer voor mijn geest roep, zie ik paarsroze perziken langs een gelig bemoste betonnen muur, een boom die kreunde onder het gewicht van de gele pruimen achter een houtmijt, een boom met dubbele flippen achter een kippenhok, een boom met vleeskersen en een met knapkersen... Ik ruik smeulend zagemeel waarboven hammen te roken hangen, teerpik, vuile olie waarmee mallen en matrijzen voor het vervaardigen van betonnen platen en palen ingestreken werden, cement, hout... Ik hoor de mensen die om een emmer wit zand of witkalk komen... En tussen al die gewaarwordingen door zie ik het beeld van mijn grootvader, lichtjes gebogen, met een dikke knevel die ros geworden is van de nicotine, met het stompje van een sigaar of het peukje van een zelf gerolde sigaret tussen de eeuwig monkelende lippen... Mijn grootvader, die aannemer was geweest, maar die ik me slechts herinner als gepensioneerde; mijn grootvader, die klusjes opknapte als het snijden van betonijzer met een zware knakkende schaar, of als het plukken van rabarber, aalbessen, kruisbessen; mijn grootvader, die tabaksblaren te drogen hing en de vergroeiende teennagels van de kanarie bijknipte; mijn grootvader, die kon biljarten als niet één van zijn generatie en die door zijn zonen en opvolgers geregeld nog opgevorderd werd om delikate en sekure karweitjes op te knappen als het metselen van schoorstenen, het leggen van kostbare vloeren... Bovenal echter was hij duivenmelker, en niet de eerste de beste: van heinde en verre kwamen de liefhebbers bij hem om raad als het om het koppelen van hun duiven ging, of als ze een jurylid nodig hadden bij het monstere van de duiven in de winter. Zijn grote handen konden zo liefdevol strelend een doffer of duif omvatten, zo onfeilbaar taxerend, terwijl zijn eeuwig glunderende grijze ogen naar een onbepaald punt in de verte keken. Iets slechts zei hij nooit, afkeuring betekende zwijgen; zijn waardering uitte hij in karige woorden, maar ze was voldragen, en jaren later soms wist hij nog welk prachteksemplaar hij van die eigenaar en op dat hok in handen gekregen had. Vroeger, voor de oorlog dan, had hij ook prijsvliegers bezeten, waarmee hij veel geld verdiend had én prachtige trofeeën, waaronder de grote hangklok die in de huiskamer hing, maar de Duitse bezetters hadden zijn duiven opgeëist, en toen ze na de oorlog terugkwamen, waren ze verslonsd en ziek, amper goed genoeg voor de pot. Zo was hij zijn kampioenen kwijtgespeeld... Achter zijn rug echter vertelden de mensen héél wat anders: hij zag zijn duiven te graag; hij was er te goed voor, gaf ze te veel eten; hij wilde duiven met harmonieuze vormen en mooie

koppen, en na jarenlange selectie had hij een ras verkregen dat blaakte van gezondheid en schoonheid... maar dat intrinsiek niet veel waard was; zijn duiven hadden geen karakter, geen uithoudingsvermogen, geen honger en dorst, geen liefdesmart... Ik vermoed dat hij het zelf ook wel wist, maar dat hij een keuze gemaakt had, waarbij hij definitief voor de schoonheid opteerde. Deze keuze maakte hem in mijn ogen trouwens tot een kunstenaar. Die schoonheidsmanie dreef hij nog op, toen hij een zekere meneer Knuppel leerde kennen, een duivenexpert zonder weerga. Van toen af aan inderdaad kwam meneer Knuppel elk jaar in het putje van de winter naar Pulle om mijn grootvaders duiven te koppelen. Dat gebeurde telkens weer op een zondagvoormiddag, in de voorkamer, waar stoelen stonden met zittingen van mattenbiezen, stoelen dus waarmee erg voorzichtig diende omgesprongen omdat te dien tijde reeds de echte stoelenmatters uitgestorven waren. Als zaakgelastigde van de Boerenbond ontving mijn grootvader in dat vertrek de landbouwers, zodat er een gewijde geur hing van sigaren, inkt en dikke dossiers. Als meneer Knuppel kwam echter, werd hij daar ontvangen en stonden daar de duivenmanden te wachten. Nooit vergeet ik de gesprekken van die twee mannen... Zoals zij, met grote witte vlekken op hun vesten, over duiven praatten, hoorde ik zelfs nooit dichters bezig over hun verhevenste gewrochten. Er was nog iets waaraan mijn grootvader enorm veel waarde hechtte: de stamboom van de familie. Ik was amper tot de jaren des ondersheids gekomen, toen hij me begon voor te houden dat ik de oudste zoon was van zijn oudste zoon en dat hijzelf de oudste was geweest thuis... en dat zijn grootvader hem destijds hetzelfde verhaal had kunnen vertellen... enzovoort. ‘Allemaal duivenmelkers,’ besloot hij telkens, ‘en ze zijn allemaal aan hun eind gekomen toen ze als negentiger vielen van de ladder die naar hun duivenhok leidde...’ En dan snifte hij weemoedig en dacht aan mijn vader, die een paar jaar voordien het slachtoffer van een verloren gegooide bom geworden was. Zo kwam het dat ik - tot verbijstering van alle familieleden - mocht wat niemand toegelaten was: rondhangen op de duivenhokken, de drek wegschrapen met een oude hak, schaafkrullen uitstrooien, zeedennenaalden gaan plukken voor de nesten, de jonge duiven opleten... De beste prijsvlieger die mijn grootvader ooit had, was de elfpender, een duif met elf pennen in plaats van tien in elke vleugel, een kanjer die de oorlog had overleefd ergens in een reusachtige kooi in het Brusselse... Toen de elfpender uit zijn gevangenschap terugkwam, was hij te oud geworden voor de prijsvluchten, was hij bovendien impotent geworden zodat hij ook voor de kweek moest afgeschreven worden, kortom: was hij zijn panache kwijt. Uit eerbied en

dankbaarheid echter voor zijn vroegere prestaties liet mijn grootvader hem rustig verder leven. De elfpender bleef zijn lievelingsduif en menigmaal maakte ik het mee, dat hij de oude sukkel monkelend gadesloeg. Op een morgen vond ik de elfpender dood op het hok, met half weggevreten kop en een grote bloederige holte in de borst. In aller ijl ging ik mijn grootvader verwittigen. Hij werd bleek, kwam dadelijk mee, raapte het karkas op, en bekeek het, schuddekoppend. ‘Een wezel, of een rat,’ zei hij zacht voor zich uit.

‘Die moeten we vangen!’ riep ik opstandig.

Hij schudde weer het hoofd. ‘Die zijn ons te slim af, jongen.’

‘Maar ze zullen alle duiven kapotmaken!’ protesteerde ik.

Hij glimlachte weemoedig. ‘Dat kunnen ze niet... Een gezonde vogel krijgen ze nooit te pakken... Dat kan zelfs geen wouw. In natuurlijke omstandigheden heeft de dood geen vat op jeugd en gezondheid...’

Ik raakte niet wijs uit zijn woorden, begreep zijn gelatenheid niet. Om mijn woede toch op iets te kunnen botvieren knipte ik die dag twee telefoonboeken tot toiletpapier. Mijn grootvader is negentig jaar geworden, maar hij stierf niet door van een ladder te vallen die naar zijn duivenhok leidde... Hij voelde zich nog te jeugdig en te gezond om zich op die wijze door de dood te laten verrassen. En dat bewees hij door zijn duivenhok op de begane grond in de tuin te bouwen... Tijdens een winter gleed hij uit op een grote natuursteen die hijzelf onder een afvoerpijp op de hoek van het huis gelegd had, brak zich een dijbeen, lag een half jaar in het ziekenhuis, bracht de laatste maanden van zijn leven door in het godshuis van Grobbendonk, en stierf met een raadselachtige glimlach op het gelaat... De dag voor zijn dood bracht ik hem nog een fles rijnwijn. Omdat hij de drank liet versnijden, had ik me daaraan wel enigszins verwacht. Uit zijn nalatenschap viel mij een oude kast ten deel, waarin de memel vaak hoorbaar knaagt. Om de drie dagen veeg ik het grijze poeder dat eronder ligt samen in een blik en gooi ik het buiten in de wind. Ik heb geen duiven, en de kans dat ik aan mijn eind zal komen door van een ladder te vallen die naar een duivenhok voert is dus gering...

De laatste tijd vraag ik me ook weleens af, hoe een jeugdvriend als Hannes Roetaard nu tegenover de dood staat. Hannes was de zoon van Stinus Roetaard, een boswachter die een tamme fret had. De godganse dag liep Hannes met dat witachtig gele beest in zijn zakken rond. Wist iemand in het dorp een konijnepijp, dan verwittigde die Hannes. Trappelend van ongeduld stond de hele buurt op de kleine dikke boswachterszoon te wachten. Hannes gooide gewoon zijn verhakkelde zwarte trui over de pijp, zocht naar andere hopen, trapte die dicht, duwde zijn fret in het gat, luisterde met

verheerlijkt gelaat naar de ondergrondse geluiden, grabbelde naar zijn trui als die bewoog, haalde het konijn triomfantelijk te voorschijn, rukte de fret eraf, sloeg de langoor dood, koesterde zijn lievelingsdiertje, en stapte zelfvoldaan op. Vaak ijsde ik van dit dodelijke spel... En nu nog altijd denk ik dat de een of andere god op een keer een tijger in Hannes' huis zal zetten, terwijl hij misschien met vrouw en kinderen aan tafel zit... Dat is het! Ik heb in mijn leven altijd vlug de dimensies kunnen verleggen, de proporties kunnen verschuiven, vergelijkingen kunnen maken... Mijn leven is eigenlijk altijd gebaseerd geweest op de overtuiging dat kwaad altijd vergolden wordt, dat ons leven alleen maar de reflectie is van iets dat zich op een veel groter en grootser niveau afspeelt, dat niemand in feite kan ontsnappen aan zijn eigen wandaden. Dit kinderlijke geloof in de uiteindelijke rechtvaardigheid van de dingen heeft me over vele, schijnbaar onoverkomelijke hindernissen geholpen, heeft ervoor gezorgd dat ik nooit met onverteerbare dingen in mijn lijf bleef zitten...

Omdat in mijn geboortedorp destijds de leuze gold: 'Wees op je hoede voor het voorste van een meisje en het achterste van een paard!', hebben die twee uitersten althans nooit faliekant ingegrepen in mijn leven. Als ik er goed over nadenk, kom ik tot de konkluzie dat ik nog met een paar restanten van dat fameuze zesde zintuig in mijn korpus zit. Zo herinner ik me dat ik het als tiener op mij nam om - tegen een vorstelijke beloning weliswaar - de stalen draagconstructie van de werkloods van mijn oom Denis te meniën. Toen ik het vooruitbetaalde loon opgebrast had, zette ik mij in zeven haasten aan het werk. Het was een snikhete vakantiedag en ik zweette water en bloed onder de gloeiende golfplaten. Op een bepaald ogenblik wiste ik het zweet uit mijn jeukende ogen, trapte mis op de ladder, tastte mis naar een houvast, donderde naar beneden, rukte mijn hoofd in allerlaatste instantie terzijde... en miste daardoor op een haartje na de rand van een oude betonmolen. Het was alsof een staalborstel in mijn voorhoofd prikte, toen ik daar versuft op de pijn in mijn knoken lag te wachten. Maar ik besepte dat het magische veld in mijn voorhoofd me gered had... Ik heb dit voorval nooit vergeten, omdat mijn oom Denis me bij elke ontmoeting nog steeds vraagt wanneer ik nu eindelijk de rest van dat stalen gebint kom meniën. Een ander voorval is me ook altijd bijgebleven... Als scholier was ik een niet onverdienstelijk hardloper (het gebeurde althans zelden dat ik een wedstrijd verloor), en ook als ver- én hoogspringer kende ik weinig ernstige concurrenten. Ik sprong ongeveer zo hoog als ik groot was, en in de tijd van de schaarsprong betekende dat wel iets. Op een keer daagden een paar vrienden me uit om over

een ligusterhaag te springen. De haag reikte een paar centimeter boven mijn hoofd en was tamelijk breed, zodat er omzeggens geen gevaar bestond dat ik me zou verwonden. Aan de andere kant lag trouwens een welig preibed. Braniechtig nam ik mijn aanloop, maar net voor de sprong... hield ik me in. Iets onverklaarbaars deed me aarzelen, iets dat koud door mijn rug trok. Ik zag mijn makkers grijnzen, keerde niet begrijpend op mijn stappen terug, begon weer te spurten, hield me weer in... De grijnslach van mijn kameraden werd hoongelach. Een derde maal probeerde ik het, furieus bijna, maar weer deed de kille huivering in mijn rug me op het laatste nippertje perplex staan. Ik kon het niet... Ik keerde hulpeloos en schouderophalend naar mijn vrienden terug. Toen wij wat later afscheid namen, bleef ik ter plaatse nog wat rondrentelen. Een vreemde kracht trok mij naar de haag... Ik greep in de groene twijgen, trok ze uit elkaar... en zag tot mijn ontsteltenis het spitse T-ijzer, waaraan het gaas van een kippenren was opgespannen geweest... Sedertdien kon ik voor het hoogspringen en ook voor het verspringen nooit nog de juiste afstootvoet op de juiste afsprongplaats brengen, zodat er van goede prestaties geen sprake meer was.

Nu kan ik wèl begrijpen dat sommige mensen met trauma's blijven rondlopen. Zo iets hangt af van de frekwentie én de intensiteit waarmee iemand met de dood wordt geconfronteerd. Neem nu bijvoorbeeld mijn vriend Joris...

In de zestiger jaren waren hij en zijn vrouw het leven in de stad beu en bouwden ze een landhuis in de bossen tussen Brecht en Sint Job-in-'t-Goor. Enkele jaren leefden ze daar rustig, totdat een snuggere gladjanus op het een of ander door de duivel geleide ministerie de kaart van de Kempen in handen kreeg, een liniaal legde van Antwerpen naar Breda, en zo de E10 ontwierp. Toevallig liep die streep door het lusttuintje van Joris, zodat zijn huis 's nachts voortaan in het schelle gele licht van autoweglantaarns baadde en het oorverdovende gebrom van vrachtwagens zijn huisraad dag-in-dag-uit deed daveren. Daar bleef het natuurlijk niet bij... Om de haverklap wordt hij sedertdien 's nachts uit zijn bed getrommeld door overlevenden van een ramp, om de hulpdiensten op te bellen... en eens te komen helpen. Uren heeft hij nodig om zijn bloedige verhalen te vertellen. Absolute toppers daarin zijn de belevenissen met een Hollander, een Indonesiër en een mohammedaan. De Hollander kwam van Spanje, viel achter het stuur in slaap, verongelukte, en Joris zat daar méér dan een halfuur met de vingers op een doorgesneden slagader. De Indonesiër lag op een morgen aan zijn achterdeur, met kogels doorzeefd... En de mohammedaan? Wel, op een vooravond in de zomer zat Joris met zijn familie te genieten van de door benzinegeuren

verpeste harslucht, toen plotseling een limousine op de autoweg vertraagde en de berm opreed. Uit de wagen stapte een man in wit gewaad en met een tulband op. Hij deed zijn gekleurde pantoffeltjes uit, ging met het gelaat naar de zon gekeerd op de knieën zitten, stak de armen in de hoogte, en bukte zich tot tegen de grond. Ingetogen bleef de man zo een poosje prevelen. Toen hij weer opstond, keek hij als in trance naar de ondergaande zon. Eensklaps echter begon hij, extatisch voor zich uitstarend, naar de zon toe te lopen... Een wagen kon hem nauwelijks vermijden, slingerde even, maar gierde toen onder luid klaksongeschal verder. De mohammedaan hoorde het niet, stak de middenberm over, en werd toen gegrepen door een wagen die uit de andere richting kwam. Met opbollend gewaad vloog hij in de lucht, om vervolgens dood neer te smakken op het beton... Dat is nu meer dan een jaar geleden, maar als mijn vriend Joris een glaasje op heeft, begint hij telkens weer over die mohammedaan. ‘Het was precies of die werd ten hemel opgenomen,’ zegt hij dan zuchtend.

Neen, tot nog toe zijn zulke dingen mij bespaard gebleven. Ik bedoel: de mensen komen niet onder mijn neus sterven. Wat niet betekent dat ik het vacuüm niet zie, als er iemand wegvalt. Ik geef al vele jaren avondkursussen in Antwerpen, en tijdens de pauze ga ik dan telkens een koffie drinken in het café ‘Brueghel’, eigenlijk om het rumoer van de schoolcafetaria te ontlopen. Gewoonlijk lees ik dan wat in de krant, en kijk ik even naar het dagelijkse kruiswoordraadsel... In het café ‘Brueghel’ was dat tot voor enkele weken altijd perfect ingevuld. De dader ervan zat trouwens steeds in mijn buurt, naast de juke-box, onder een verkleurde reproductie van Brueghel. Hij had iets weg van Hitler, en iedereen noemde hem majoor... En toch werd hij steeds aangesproken in het Frans én antwoordde hij in de taal van Molière. Dat vond ik wel raar, omdat ik wist dat hij de man van de kruiswoordraadsels was en omdat ik hem eens woedend tot een oude dame had horen zeggen: ‘Er zijn slechts twee soorten van mensen, de tweede soort heeft niets menselijks!’ Verleden week was het kruiswoordraadsel niet ingevuld. De majoor was er niet... Ik keek daar letterlijk van op... en voor het eerst zag ik op de armen van de luster een stoffig, opgezet doodshoofdaapje zitten. De bazin, die me juist mijn koffie bracht, zag mijn verbazing, volgde mijn blik, en zei: ‘Dat aapje heb ik twintig jaar geleden van de majoor gekregen, weet je...’

‘Ja... Waar zit... de majoor?’ vroeg ik, terwijl ik naar de lege plaats naast de juke-box keek.

‘Wist je dat niet?’ Ze nam het geld van de tafel en knipperde even met de oogleden. ‘De majoor is dood... Leverkanker.’

In zulke gevallen moet ik wel even slikken. Ik voel me dan alsof de dood mij eventjes een poets gebakken heeft. Ach, op zulke dingen kun je natuurlijk eindeloos blijven doordraven. Het komt erop neer, dat die grauwe ganzen in de beemden hier mij intens aan de dood hebben doen denken... In de zomer houden ze zich op in ondoordringbare moerassen ergens in het noorden, niet ver van het ijs en de sneeuw, in de randgebieden dus van vorst en koude, op de grenzen van leven en dood. In de herfst en de winter volgen ze die grenzen, naarmate ze verlegd worden naar het zuiden. Zo leven ze als het ware altijd in de overgangsgebieden, in de schemering, op de plaatsen waar de natuur stuiptrekt en sterft. Is het de geur van dode kruiden die hen obsedeert? Zijn ze verslaafd aan de smaak van verrotting? Of zijn ze zo bang geworden van de mensen, dat ze ontbering en verlatenheid verkiezen boven de onberekenbaarheid en de verraderlijkheid die deze zoogdieren kenmerken? In de oudheid reeds werden uit de grauwe ganzen... tamme ganzen gekweekt. Dat betekent dat er ook toen fel op hen gejaagd werd. Ik kan mij best voorstellen dat de grauwe ganzen liever in het niemandsland tussen leven en dood vertoeven dan ergens in een hok tussen varkens, konijnen, kalkoenen en kippen. Voor deze fiere en schrandere dieren is de dood beslist bijlange zo erg niet als een leven in gevangenschap bij de mensen.

De slaapkuur

Ik leerde hem kennen tijdens een wandeling met enkele jongens van ‘De Wielewaal’, een vereniging van natuurvrienden. Het was omtrent de zonnewende, en ik had een bevriend natuurvorser laten verstaan dat ik er wel wat voor voelde om mijn voorraad sint-janskruid aan te vullen. Sint-janskruid is goed voor de ongemakken van het climacterium, vooral bij vrouwen dus, maar ook de hartkloppingen en de zweetbuien en de Weltschmerz van dichters worden erdoor getemperd. Even voor dageraad pikten de mannen mij op in mijn stamcafé, waar ik nog enkele andere ongemakken had weggespoeld met liters goudgele wrange duvel, een bier dat mij bijzonder lief is sedert ik in Breendonk verleden winter een causerie mocht houden voor een select publiek van bierkenners. Ik geloof niet dat hij erg in zijn nopjes was met dat straatlawaaierig oponthoud voor een halfdronken schrijver, want hij weigerde bot mijn aanbod om er nog eentje te pakken op het welslagen van de tocht. ‘Er zit eigeel in je mondhoeken,’ zei ik. Hij veegde het af zonder een woord te zeggen. Een halfuur later maakte hij me geërgerd wakker, en in een flits zag ik toen het kruisje op de kraag van zijn afgedragen jas. Dat maakte me op slag nuchter. Ik ben geen kerkloper, maar voor priesters heb ik een ingeboren ontzag. Ik weet niet of de mannen het bij voorbaat afgesproken hadden, maar hij ontfermde zich als vanzelfsprekend over mij. Met een dik boek, missaalpapier, ontstellend beduimeld, in de hand wees hij me de weg. ‘Dit is de stinkende gouwe,’ zei hij terwijl hij de stengel brak en me liet ruiken aan het gele sap, ‘en dat is de wolfsmelk... Kijk!’ Hij rukte een stuk van het plantje en toonde me het kleverige witte vocht. Hij legde me het verschil uit tussen de wolfsklauw en de hennepnetel en de valeriaan; maar toen hij om het onderscheid tussen de echte en de valse kamille aan te tonen zijn pennemes te voorschijn haalde, onthutste ik hem door te zeggen dat ik die twee gemakkelijk met mijn neus uit elkaar kon houden. ‘Je hebt gelijk,’ zei hij simpel, ‘maar hier is de lucht doordrenkt van een totaal andere geur... Kom, we gaan munt plukken.’ Hij diepte een plastic zak op uit zijn jas en liep me voor naar een dichtbegroeide sloot in het elzenbos voor ons. En inderdaad, tussen waterweegbree, kleefkruid en doorgeschoten wegdistels troffen we daar de bedwelmend geurende muntblaadjes aan. Het werd een onvergetelijke uitstap: aan een viskweekvijver observeerden we reigers en pluvieren en zelfs een visarend, op het landgoed van een burggraaf gisten we naar de leeftijd van een tiental moerascipressen en een sequoia, op een bepaald ogenblik dwarste

een drachtige ree ons pad... Al die tijd liep hij met een verheerlijkt gezicht naast me. Er kon geen vogel fluiten, of hij noemde zijn naam; er gonsde of fladderde of kroop geen insect, of hij beschreef het tot in onvermoede details. Slechts eenmaal zag ik een verontwaardigde trek om zijn mond. Dat was toen we langs een pachthoeve liepen en runderen klaaglijk beurelden in de stal. Een andere gezelschap, een tarzanfiguur en een verwoed vegetariër, rukte een verluchttingsluik open en keek naar binnen. ‘Allemaal kalveren,’ zei hij, ‘in smalle boxen... Beesten die heel hun leven op hun poten moeten staan en die nooit het daglicht zien.’ Zulke dingen vervullen mij vanzelfsprekend ook met walg en opstandigheid, anders zou ik geen schrijver zijn, maar de laatste tijd gaat mijn aandacht voornamelijk uit naar de reacties van mensen die met dergelijke toestanden of praktijken gekonfronteerd worden. Daarom keek ik geïnteresseerd naar mijn leermeester. ‘Wie een dier zoiets kàn aandoen,’ zei hij bitter, ‘én wie zoiets toelaat, én wie aan zoiets achteloos voorbijgaat... is geen mens meer!’

‘Daarmee heb je dan de mensheid gereduceerd tot... ja, tot niemendal,’ repliceerde ik een beetje schamper, ‘tenzij wij... bijvoorbeeld... nu dadelijk een of ander initiatief nemen...’

Hij snoof woedend en liep met grote stappen verder, bedenkend wellicht dat onmacht het allermenselijkste verschijnsel is. Toen we een halfuur later afscheid namen, wist ik nog altijd niet hoe hij heette en wat hij deed en waar hij woonde. ‘Ik moet absoluut eens iets van je lezen,’ zei hij enkel. ‘We zien elkaar nog wel.’ Tersluiks zag ik dat de tarzanfiguur bij die woorden grijnsde, maar dat kon velerlei redenen hebben, zodat ik de gedachte aan iets oneerbiedigs of hatelijks dadelijk uit mijn hoofd zette.

In deze tijd is geheugenverlies de normaalste zaak van de wereld: alleen iemand die rijp is voor het gekkenhuis blijft zijn kop volproppen met indrukken van en over de dingen en de mensen die door zijn dagen wervelen. Dit dan ter verontschuldiging voor het feit dat ik hem niet herkende toen hij enkele weken later op een zaterdagmiddag bij me aanbelde. Ik vrees trouwens dat ik hem nogal onvriendelijk ontving. Het kon ook moeilijk anders. Die voormiddag was ik gaan vissen met mijn zoon... De zon scheen, de libellen maakten paarziek jacht op elkaar, de wind beroerde teder de grijsgroene zaadkegels van bijvoet en melganzevoet, de vissen beten niet... Helemaal tevreden met de wereld dronk ik het flesje duvel leeg dat achter mijn rug in de schaduw stond. Eensklaps voelde ik in mijn mond een trosje... Samengeklitte glasscherfjes? Ik spuwde, maar de vuiligheid zat vastgeklit in mijn onderlip. Met duim en wijsvinger rukte ik het sliertje los, gooide het op de grond... en toen

merkte ik dat ik het bezoek gekregen had van een grote wesp. Tegelijkertijd ontbrandde de pijn. Drie minuten later leek het wel of ik daar zat te gapen met een rode biljartbal in mijn smoel. Die biljartbal was intussen weliswaar een pruim geworden, maar zelfs met een pruim in de mond blijft glimlachen nog een kwestieuze handeling.

‘Ik kwam vragen,’ zei hij verlegen, ‘of je vanavond niet mee gaat luisteren naar de zang van de nachtzwaluw...’

‘Pardon?’ blubberde ik zo goed als ik kon.

‘Wel, ik weet een ven in Wechelderzande waar je 's avonds de nachtzwaluw kunt horen, en ik dacht...’

Pas toen zag ik het kruisje op de kraag van zijn jas. ‘O ja, natuurlijk, natuurlijk...’ stootte ik uit. ‘Kom binnen!’

‘Een klop op je wauwel gehad?’ vroeg hij terwijl hij me overrompelde met een amikale handgreep en een denderende klop op mijn schouder. Hij liet zich zonder verdere plichtplegingen in de ruimste fauteuil van het salon vallen.

‘Ik zat te vissen vanmorgen,’ verklaarde ik, ‘en toen zorgde een wesp ervoor dat ik aan den lijve ondervond wat een vis zoal voelt met een haak in zijn lip.’

Hij lachte daverend, bulderend. ‘Echt een gedachtengang voor een dichter,’ pufte hij in de rook van de corps diplomatique die ik hem had aangereikt.

‘Bier? Wijn? Cognac?’ suggereerde ik.

Hij diepte een paar doosjes op uit zijn jaszak en hield me die onder de neus. ‘Ik mag geen alcoholische dranken gebruiken, zie je... Ik ben er niet al te best aan toe. Ofwel ben ik té uitgelaten, ofwel té verdrietig. Om een soort van evenwicht tussen blijheid en melancholie, een gulden middenweg tussen exaltatie en depressie, te vinden moet ik deze pillen innemen, viermaal per dag... Hou je van muziek?’ Hij keek onderzoekend naar de tweedehandse pick-up en het platenrekje eronder in een uithoek van de huiskamer.

‘Ja...’ weifelde ik, ‘maar niet bepaald van dat spul... Mijn kinderen hebben een veramerikanizeerde smaak.’

‘Ik ben een echte melomaan,’ draafde hij door, met veel te luide stem. ‘Weet je dat ik thuis tweeënveertig banden heb... tweeënveertig uur nachtegaalmuziek?’

‘Nachtegaalmuziek?’ echode ik niet begrijpend.

‘Ha ja! Om die unieke kollektie te verkrijgen heb ik nachten en nog eens nachten in de bossen doorgebracht... Je moet absoluut eens komen luisteren!’ Hij straalde gewoon en ik dacht onwillekeurig dat het de hoogste tijd werd dat hij zijn medikamenten weer innam.

‘De zang van de nachtegaal...’ wierp ik een beetje beduusd op, ‘is die niet altijd dezelfde? Ik bedoel: zoveel variatie kan daar toch niet inzitten?’

‘Maar man!’ riep hij schuddekkoppend. ‘Variatie? Elke nachtegaal zingt anders! Overall is er een andere resonantieruimte!’

De pruim in mijn mond palpiterde onverdraaglijk. ‘Maar lijsters en spotvogels en spreuwen en wielewalen... zingen toch ook mooi?’ vroeg ik moeilijk.

Hij wuifde met de rechterhand een vlieg van zijn buik. ‘De zang van de nachtegaal maakt mij gelukkig en rustig,’ zei hij. ‘Ik weet niet of je eigenlijk wel beseft wat het betekent zenuwziek te zijn...’

‘Ben jij zenuwziek?’

Hij knikte nadrukkelijk. ‘Ik moet elk jaar een slaapkuur doen... Ik trek me alles veel te erg aan: ik kan geen onrecht verdragen, en geen leed zien, en... en...’ Hij stakte. ‘Nu hebben de dokters mij aangeraden alles op te schrijven, die kwellingen van mij af te schrijven... En dat is eigenlijk het doel van mijn komst. Ik heb een poëzieboek geschreven...’ Hij trok een pak verfromfaaide blaadjes uit de binnenzak van zijn te kleine jas en gooide het luchtig op het salontafeltje. ‘En nu zou ik jouw oordeel eens willen horen...’ Hij stond bruusk op. ‘Laat ons afspreken dat ik over veertien dagen nog eens binnerval... Schikt je dat?’

Overrompeld stamelde ik: ‘Ja, waarom niet?’ Nu is er niets dat ik zo hartsgrondig verfoei als de job van lector in dienst van familieleden en vrienden en aanverwante kennissen, als dusdanig ben je altijd de dupe van de geschiedenis: meestendeels heb je met ongelukkig geknoei te maken en dan moet je al heel erg diplomatisch manoeuvreren om te vermijden dat je een stelletje vijanden meer zou hebben, soms ben je blij iets gunstigs te kunnen zeggen maar dan kun je van de weeromstuit ook dadelijk op zoek gaan naar een uitgever om het meesterwerk in casu recht te laten wedervaren.

Wat ik trouwens al dadelijk gevreesd had, werd op ontstellende wijze bewaarheid: de poëzie van mijn nieuwe vriend was amper goed genoeg om in de late uurtjes op een boerenbruiloft voor te dragen; de schuine moppen erin waren legio; kortom, ik had te maken met een kreupele epigoon van Jacob Cats op zijn slechtst. Eén ding leerde ik eruit: zijn naam, Gaston Tibergien. Het toeval wilde dat ik diezelfde dag in mijn stamcafé op de bevriende natuurvorser liep, die mij met hem in contact had gebracht. De pruim in mijn mond was intussen onder invloed van de duvel een rozebottel geworden, zodat ik in het publiek weer min of meer voor een homo sapiens kon doorgaan. ‘Vertel me nu eindelijk eens wie die Gaston Tibergien is,’ zei ik.

De natuurvorser grinnikte. ‘Die vent is gek, zie je dat niet?’

‘Bedoel je dat hij geen priester is?’

‘Natuurlijk is hij priester! Hij is de onderpastoor van Elzenaard...’

‘Als die vent gek is, waarom wordt hij dan niet geïnterneerd?’

‘Wel... zó gek is hij nu ook weer niet... Hij krijgt zo van die buien. De pastoor van Elzenaard sluit hem dan op in zijn kamer... totdat de bui over is. Enfin, ik heb dat ook maar horen vertellen... Naar het schijnt heeft hij die... ziekte opgedaan toen ze de autostrade door Elzenaard trokken, en met elke fabriek die er kwam is die toestand verslechterd. Dat belet niet, dat de mensen van Elzenaard hem op de handen dragen.’

Daarmee wist ik genoeg, meer dan genoeg. Ik liep er dan ook verscheidene dagen over te dubben, hoe ik hem voorzichtig aan het verstand kon brengen dat literatuur feitelijk neerkomt op het marineren van gevoelens en dat zijn gevoelens té echt en te rauw waren voor dat wereldje van vadsige smulpapen. Toen hij echter na veertien dagen niet opdook en toen ik ook in de daaropvolgende weken van hem taal noch teken vernam, slabakte vanzelfsprekend mijn interesse en vergat ik hem tenslotte voor de tweede maal. Verleden week dan zorgde het toeval er weer maar eens voor dat mijn geheugen werd opgefrist. Met het oog op een interview voor een weekblad was ik te gast bij een vroegere diktieleraar van me, een kunstenaarsziel zonder weerga, destijds een vent van duizend en één mogelijkheden, die echter zijn talenten onvoorwaardelijk had ten dienste gesteld van de Kempense jeugd. Van hem kon gezegd worden dat hij zijn volk, dat schuchtere en ietwat plumpe plebs van het platteland, had leren spreken, naar een klassiek patroon weliswaar, Demosthenes en Cicero, en dat met barokke Vondeliaanse allures. Veertig jaar was dat zijn leven en streven geweest: uitspraak, mimiek, houding... en toen had de Actor's Studio van Elia Kazan, dé tondeldoos, een alles verwoestende revolutie doen ontbranden in de wereld van de dramatische kunsten: binnensmonds praten, zo weinig mogelijk, nonchalant rondlummelen... levensecht understatement, overdreven levensecht, stuntelig, stoethaspelig. Zijn wereld was ingestort, en hij had er jaren voor nodig gehad om dat te aanvaarden en zichzelf tot de ware proporties te relativieren: een overlevingstype, een archaïsme, een anakronisme zelfs. Een beetje verbitterd sprak hij over die dingen, maar omdat ik me beleefdheidshalve genoopt zag af en toe het verhaal van zijn teleurgang, ondergang en fin de carrière wat af te remmen en te minimalizeren of te sublimeren, voelde hij zich verplicht een typisch voorbeeld ter illustratie aan te halen. ‘Stel je voor,’ zei hij, ‘dat ik een paar weken geleden naar de rouwdienst ging van een vriend, een oud-minister,

ergens in een klein Kempens dorpje... Ik zat daar te zitten, je kent dat, toen plotseling mijn aandacht getrokken werd door de homileet... een nog vrij jonge vent. Wat hij zei, leek me niet zo belangrijk, maar hoe hij het zei... Wel, man, er zijn geen woorden voor: dat kwam vanbinnenuit, recht uit het hart... Je kon een muis horen lopen in die kerk. Tien minuten praatte hij over de simpelste dingen uit het leven van elke dag, de natuur en zo... eigenlijk helemaal niet ad rem, en toch zat daar iets in, iets fris, iets van een vogel die zingt zoals hij gebekt is... Die vent praatte over nachtegalen, en ik hoorde ze warempel zingen! Na de dienst ben ik hem gaan gelukwensen... en toen bleek dat hij in zijn kollegejaren zes jaar diktielessen van me gekregen had... en dat hij nooit méér dan een vijf op tien behaald had. Begrijp je nu wat ik bedoel?’

‘Praatte hij over nachtegalen?’ vroeg ik geïntrigeerd. ‘Jouw homileet is toch de onderpastoor van Elzenaard niet?’

‘Jawel! Hoe raad jij dat?’

‘Ik ken hem vrij goed.’

En toen stond het voor me vast, dat ik absoluut zelf eens een kijkje zou gaan nemen in Elzenaard. Ik had trouwens een reden: niet voor niets had ik een paar diepzinnige dingen over onbenullige keukenverzen neergepend...

Verleden zondag, eergisteren, reed ik in de voormiddag naar Elzenaard. Ik denk dat het ongeveer halfelf was toen ik mijn wagen op het kerkplein parkeerde; de wijzers van de torenklok stonden op drie uur vastgeroest, maar uit de zwarte galmgaten vielen tweemaal drie korte klepelslagen, waaruit ik konkludeerde dat de konsekratie van de hoogmis werd voltrokken. De kerk zat stampvol, zelfs in het portaal hurkten enkele mannen: die keken benieuwd op toen ik me bij hen aansloot. Het was omstreeks de nuttiging dat de man voor me, een kleine dikkerd met een gezicht dat uit de haak stond, fluisterde: ‘Er valt vandaag niks te beleven, ik denk dat de pastoor hem weer opgesloten heeft.’

‘Valt hier dan anders wel iets te beleven?’ vroeg ik idioot.

‘Maar meneer!’ siste de dikkerd opgewonden. ‘Je had hier verleden zondag moeten zijn. Hij zong “De Vlaamse Leeuw”, de onderpastoor, en hij zei dat God een nachtegaal was... en...’

‘Waarom denk je dat de pastoor hem opgesloten heeft?’

‘Ze durven hem niet meer wegdoen... Weet je wat hij de vorige keer uithaalde? In zijn blootje ontsnapte hij uit het gesticht, en zo liep hij de stad in, al brullend: “Terug naar de natuur!” Het had nogal wat in voordat ze hem weer konden vangen...’

‘Ik ben een vriend van hem, weet je...’

‘O ja?’ De vent richtte zich op en draaide zich helemaal om. Vlak voor hem werd er verstoord gesist.

‘Graag zou ik eens met hem praten.’

‘Dat is totaal onmogelijk! Zelfs aan zijn familieleden zegt de pastoor dat Tibergientje met vakantie is... naar de Ardennen of zo. Je kunt het natuurlijk eens proberen...’

Ik probeerde het niet. Ik heb een gruwelijke hekel aan mensen die noodgedwongen en om bestwil liegen, en de confrontatie met die pastoor kon derhalve alleen maar op hatelijkheden uitlopen. Vanmorgen echter bezorgde de postbode me een pakje dat in Elzenaard verzonden was. Ik opende het benieuwd... Er zat een bandje in met een strookje papier erop. ‘De Nachtegaal van het Hazelbos’ las ik. En nu zit ik te luisteren, in het donker, naar de wereld die met een andere wereld kommuniqueert... Ik voel me ontzettend loom, zwaar, doodvermoeid... Slapen wil ik, eeuwig slapen onder de zwarte sterren, uitgestorven en leeggesmeulde klanken... Misschien word ik gezond wakker, verlost van de zenuwziekte die sommige mensen poëzie noemen. Ik wil me niet langer leegschrijven, ik wil me leegslapen... en gelukkig worden met wat ik ben: een toehoorder, een voorproever, een gevoelsmens, een naastbestaande... Leven is toch zo godverdomd simpel.

Kabeljauw

Ze hadden er zulke fantastische verhalen over verteld, over de makrelenvangst: een werphengel, zeven angels met pluimpjes eraan, en - hop! inhalen maar! - zeven blinkende vissen, én over het verschalken van geep, kabeljauw, schar, schol... Dat was nogal wat anders dan naar olie en andere smeerlapperij smakende brasems en karpers opvissen uit de een of andere stinkende poel! En ze konden ook niet beticht worden van leugenachtigheid, want ze brachten hun buit mee naar huis en deelden hem uit in het dorp. Op een vrijdagavond verrasten ze Balt Marinus, terwijl hij bij de haard schoolopstelletjes zat te verbeteren. Of hij niet mee ging vissen naar Yerseke, in Holland, op de Oosterschelde? Ze hadden een boot gehuurd voor tien man, en ze waren maar met zijn negenen. Het was geweten, dat de kabeljauw geweldig beet bij de eerste novemberkoude. Voor zeeziekte hoefde hij niet te vrezen, want op de beaufortschaal was het platte rust geblazen; en mocht de Oosterschelde intussen toch kuren krijgen, dan voeren ze gewoon niet uit. Driehonderd tweeëndertig gulden moesten ze aan de schipper betalen, zeepieren en zagers inbegrepen. Wat dacht hij ervan?

Balt Marinus, die ervoor gekend was dat hij een dierenvriend en een natuurliefhebber was, trok een verlegen smoel. Hij had nooit in zijn leven aan iemand iets kunnen weigeren. Voorzichtig opperde hij de bedenking dat hengelen toch ook maar een barbaarse sport was, vissen waren - net als alle levende schepsels - onderhevig aan pijn. Of de mannen daar wel ooit aan gedacht hadden?

Dat hadden ze inderdaad, maar hij mocht niet vergeten dat vissen koudbloedig waren, én dat ze na het aan boord hijsen dadelijk werden af gemaakt. Beroepsvissers waren daarin bijlange zo eerlijk niet als zij. En dat hij geen hengel had, speelde geen rol: ieder van hen was bereid er hem een te lenen. Ze zouden hem trouwens met woord en daad bij staan, dat sprak vanzelf.

Op die woorden had Ina, Balts vrouw, blijkbaar gewacht om haar steentje bij te dragen: de laatste tijd zag Balt zo bleek, hij had schaduwen onder de ogen; zo'n dag in de frisse lucht zou hem deugd doen; als onderwijzer in de gemeentelijke jongensschool had hij veel te veel om zijn hoofd, hij trok zich de dingen te erg aan... Om haar hoefde hij zich niet te bekommeren, ze wist nu al niet wat ze eerst moest doen.

En zo kwam het dat Balt Marinus die zaterdagmorgen om vier uur opstond, koffie zette, de termoskruik vulde, eieren bakte, sandwiches maakte, alles in een oude boodschappentas van Ina propte, een ver-

sleten jekker aantrok, in zijn gummilaarzen stapte, en postvatte aan de voordeur. De mannen lieten hem een uur wachten. Toen stopte de bestelwagen van Erik Medel, de behanger en stoffeerder van het dorp, voor de stoep en werd hij tussen een hoop slaapdronken kerels gehesen. Omdat niemand wat zei, hield ook Balt zijn mond, en al spoedig dommelde hij eveneens in. Toen het kluwen rond hem begon te bewegen, werd hij wakker... Ze bevonden zich op een keurig pleintje bij de kade. In het schemerdonker begonnen ze met zijn negenen, onder het grijnzend oog van Erik Medel, het kluwen te ontwarren. Huiverend, geeuwend, sniffend en hoestend stapte de troep naar een gelegenheid die 'De Visserskroeg' heette. Het was er lekker warm en iedereen bestelde koffie met jenever. Zware sigaretten werden opgestoken en de borrels werden opnieuw gevuld. Naarmate meer en meer vissers de gelagzaal binnenkwamen, werd het gezelschap luidruchtiger. Bij het vierde glaasje oude klare betrad een pezige vent met een verschrompeld gezicht onder een vettige en vervormde schipperspet het café. Jelger heette hij, en hij bleek de man te zijn op wie gewacht werd. In zijn spoor ging het terug naar de bestelwagen waaruit ditmaal alle soorten van hengeloedes, visserskledij, visbakken, metalen kistjes en speciale tassen werden opgediept. Vervolgens liepen ze over de dijk naar een haventje in miniatuur. Alhoewel het tamelijk winderig was, hing een mistroostige nevel over het grijsgroene water. Af en toe ruzieden enkele meeuwen om een onzichtbare prooi. De oudste en lelijkste vissersboot in de geul heette 'De Zeezwaluw', en daar leidde Jelger hen naartoe. De loopplank wiegelde en boog zwaar door, zodat ze zich moesten vastklampen aan het dikke touw dat erboven gespannen was. Op de vuile, verroeste schuit gekomen begonnen de mannen elkaar dadelijk de meest geschikte hengelplaats te betwisten, waarna ze zich zwijgend toerustten. Ze trokken hun wind- en waterdichte pakken aan, monteerden hun kleurrijke en glimmende werphengels, wisselden vislood en -haken uit, controleerden het in krantenpapier gewikkelde en op elke plaats klaarliggende aas... Nog voordat de boot zich oorverdovend daverend en vaalzwarte rook brakend uit zijn aanlegplaats gestampt had, was alles kant en klaar... Alleen Balt stond daar nog bedremmeld en niet wetend wat te doen naar de schaterlachende of jankende meeuwen te kijken.

Als volwaardige zeelui begonnen de negen anderen nu naar de lucht en het water te kijken, de stroomversnellingen en de windrichting te schatten, over ebbe en vloed te praten, stoopjes jenever te ontkurken, aan de mond te zetten, door te geven... Tenslotte was er toch één goede ziel die zich over hem ontfermde: Erik Medel. De behanger-stoffeerder kwam aanzetten met een vooroorlogse hengel-

roede, monteerde daar een knarsend en piepend molentje op, reeg een zager aan een naald, en toonde Balt hoe hij die lange rode duizendpoot over een angel moest schuiven. Balt moest het hem nadoen, maar tot zijn ontsteltenis beet de zager hem venijnig tussen twee vingers. Hij schrok zo erg, dat hij alles van zich af gooide. Erik Medel lachte zich bijna een beroerte.

‘Als je er bang voor bent, knijp er dan eerst de kop af!’ hikte hij.

‘Ik zal de zeepieren maar gebruiken,’ antwoordde Balt verlegen. Walgend reeg hij drie half rotte borstelwormen aan de overige haken. Hij wees het stoopje jenever af dat iemand hem onder de neus duwde en bleef op zijn plaats, een gedeelte van een vuile bank midden op het dek, naar de meeuwen op de zandplaten zitten te kijken. Ondanks de kille wind rook de boot naar teer en rotte vis. Tussen de mast en de boeg stond een groengeschilderd hokje; het gammele deurtje ervan hing halfopen, zodat de vieze toiletemmer zichtbaar was. De stuurhut, waarin Jelger troonde en waartegen de mannen leunden die een plaats hadden gekozen op de achtersteven, zag er al even verwaarloosd uit.

Het viel Balt op, dat zijn twee maats aan bakboord en de drie die aan stuurboord hadden plaatsgenomen de kleinsten en de kalmsten van het gezelschap waren. Toen ze twintig minuten gevaren hadden, legde de schipper de motor stil. Een dikke kabel begon tegen zijn rug te schuren. Het duurde geruime tijd, voordat hij beseftte dat dit ongerief iets met het anker te maken had.

De werphengels zoefden door de lucht. ‘Godverdomme, gooi me niet dood, hoor!’ schold een man achter zijn rug, toen hij schuchter poogde zijn warboel van lood en haken overboord te gooien. Balt slaakte een zucht van opluchting wanneer zijn aas met een plons op een boogscheut van de boot in het grauwe water verdween en de lijn zich zichtbaar begon te spannen. ‘Als je mijn lijn durft ophalen, vermoord ik je!’ riep een dikke vent vanaf de voorsteven. Ongelukkig stak Balt een sigaret op. Wat had hij aangevangen? Onwillekeurig begon hij te denken aan zijn kippen, thuis. Had hij Ina wel gevraagd ze te voederen? In gedachten verzonken tipte hij zijn sigaret overboord... Eensklaps begon de hengel, die tussen zijn benen en tegen de reling stond, verwoed te bewegen... Hevige rukken deden het bamboe (of wat het ook was) buigen als een wis. ‘Ik geloof... dat ik beet heb,’ stamelde hij onthutst.

‘Inhalen, man!’ brulde een vent achter hem.

Stuntelig greep Balt de roede vast en snokte ermee. De reactie was verbluffend: tot brekens toe gespannen begon de stok heen en weer te bewegen.

Schutterig begon Balt aan de spoelmolen te draaien... Het was

moeilijk, ging met horten en stoten; de radjes kraakten, schoten door soms... ‘Kom hier, verdomme!’ zei Erik Medel, terwijl hij het tuig uit Balts handen rukte... ‘Mensen, wat een kanjer!’ stootte hij vol ontzag uit. ‘Als die prullen dat maar kunnen houden... Ik heb deze hengel in de zomer opgevist uit het Biesbos...’

De prullen hielden het... De hele bende schoolde samen rond Erik Medel. Met een bootshaak kapte Jelger in de vis, waarna hij hem aan boord hees. Het was een grote kabeljauw, met donkere spikkels en de regenboogkleuren in de huid. Iedereen feliciteerde Erik Medel, kwikte het dier, en noemde ten teken van appreciatie een gewicht dat tussen de zes en de negen kilogram schommelde. Toen iedereen terug naar zijn plaats gekeerd was, reet de schipper de buik van de kabeljauw open en liet hij de ingewanden door een spijgat in het water glijden. In een oogwenk waren de meeuwen daar: schrill schreeuwend voerden ze de waanzinnigste duikvluchten uit om toch maar iets te kunnen bemachtigen. Daarna kon Balt weer aan de slag gaan... Hij had gemerkt dat de kabeljauw zich had laten verleiden door één van de zeepiëren die hij hobbeldebobbel aan een haak gefrommeld had. Dus volhardde hij in de boosheid en liet hij de griezelige zagers, waarmee de anderen visten, terzijde liggen.

Het duurde geen twee minuten, voordat hij alweer beet had... Ditmaal ging het ophalen veel gemakkelijker: twee vissen tegelijkertijd zwiepte hij op het dek! ‘Een mooi-meisje én een wijting!’ zei de schipper achter hem waardierend.

Toen Balt de bijna verblindend witte vissen onthaakte, was plotseling het weeë gevoel in zijn maagstreek daar... Hij keek vlug op, zocht de horizontale lijn van het water, ontdekte dat de deining veroorzaakt werd door een immense zeestoomboot die op een honderdtal meter voorbijvoer, en slikte de misselijkheid weg. Diep ademhalend slingerde hij zijn lijn weer in het water; dat er aan twee haken geen aas zat, kon hem niet schelen. Het leek wel, of zijn hersenen hun waterpaslijn kwijt waren... Vlagen van duizeligheid wisselden af met braakneigingen. ‘Het water is zo wild,’ zei hij zacht tot de schipper, die nog steeds achter hem stond.

‘Het is helemaal niet wild,’ antwoordde Jelger. ‘Het is feitelijk zeldzaam kalm. Als je mocht weten hoe het op de Oosterschelde woelig kan zijn én woest... Is dit je eerste tochtje hier?’

Balt knikte.

‘Nou, dan zit je goed,’ grijnsde Jelger, met een blik op het sekreet.

Koortsachtig poogde Balt zich te herinneren hoe hij in zijn jeugd na een onbesuisd partijtje schommelen of na een rit achteraan in de autobus de onpasselijkheid te boven kwam. ‘Het zijn altijd dezelfde die ziek worden als ze niet meer op de begane grond staan,’ had hij

de turnleraar destijds horen zeggen. ‘Het zijn de onzekeren, de bangen, de schuchteren...’ Plotseling bewoog zijn hengel weer verwoed heen en weer. ‘Zeg, jij kent zeker een speciale litanie voor de vissers?’ nijdaste de man naast hem. ‘Hee! Waarom haal je niet op?’ De man sprong op, greep Balts hengel, en begon jachtig te zwengelen. Balt stond ook op, lijkleek, en zwijmelde naar het sekreet. Boven de toilettemmer braakte hij alles uit wat hij die morgen gegeten had. Verwezen bleef hij over de emmer gebukt staan. De bodem bewoog zichtbaar... Kokhalzend richtte hij zich op, wankelde hij naar zijn plaats aan bakboord. Met het hoofd boven de reling wachtte hij op de volgende oprisping... Het was onvoorstelbaar, en het werd voortdurend erger. Het kwam al spoedig zover, dat hij wenste de starogende kabeljauw bij het spijgat onder hem te zijn. Ditmaal vochten de meeuwen voor wat hij oprochelde en opgaf. De anderen aan dek bekommerden zich niet om hem, lieten hem zijn ellende moederzielalleen verwerken, gingen volledig op in hun passie voor het hengelen... Jelger maakte de toilettemmer schoon, en zette hem stoïcijns weer op zijn plaats.

‘Kunnen wij niet terugkeren?’ smeekte Balt. ‘Ik betaal je al wat je maar wilt...’

‘Rond de middag, bij de wisseling van het getij, gaan we een tijdje uit de stroming liggen,’ troostte de schipper hem. ‘Dan kan je weer wat op adem komen.’ Schuddekoppend slenterde hij naar de stuurhut om er een boterhammetje te verorberen. Zeeziekte was in zijn ogen duidelijk een kinderziekte.

Het kon zijn, dat Balt het zich inbeelde, maar de boot begon aldoor meer te wiegelen en te zwalpen. Toen hij half bewusteloos en groen van misère over de reling wilde kruipen, riep de man naast hem: ‘Hee, zeg, mannen, hier gaat er een proberen naar huis te zwemmen!’ Enkele ogenblikken later werd Balt heftig vastgegrepen door een viertal mannen. Toen ze hem met vereende krachten naar het midden van het dek hadden gesleept, vroegen ze aan de schipper een touw: daarmee knevelde ze hem en bonden ze hem aan de mast. De toilettemmer plaatsten ze tussen zijn benen. ‘Het is voor je eigen goed,’ zei Erik Medel meewarig. ‘Je bent met ons in de boot gestapt, en we zijn niet zinnens onze pret te laten bederven door de nukken van jouw maag. Als je straks aan wal stapt, ben je al die ellende in een oogwenk vergeten...’

Zwaar hijgend sloot Balt de ogen. Het was niet meer om te verdragen, het was erger dan de hel. Toen ze na de middag een uurtje dicht tegen de oever en buiten de stroming gingen liggen, smeekte hij de schipper weer om naar een aanlegplaats te varen of de reddingssloep te water te laten... Hij zou zelf wel naar de oever roeien,

ja, ervoor zorgen dat de sloep nog vóór de boot in Yerseke was... Jelger haalde de schouders op, hij was dergelijk geraaskal blijikbaar gewend. En de mannen visten nu onverdroten naar platvissen...

Nadien gleed Balt weg in een vreemde letargie, een totale apatie: zijn lichaam was voos geworden, zijn geest was afgestompt... Op de boot was het de hele namiddag stil: er werd omzeggens niets gevangen en de jeneverstooptjes waren leeg. Omdat er een dikke mist opkwam, lichtte de schipper vroeger dan gepland het anker. Toen ze het haventje van Yerseke binnen voeren, werd Balt bevrijd door Erik Medel. Die duwde hem ook een plastic zak met de kabeljauw erin in de hand en hielp hem over de loopplank tot op de steiger. En het was waar: een minuut later voelde Balt zich weer normaal, uitgeput weliswaar, maar gezond... Opgelucht liep hij in het spoor van de luidruchtige bende naar 'De Visserskroeg'. Daar kwam Balt tot de ontdekking dat hij de enige was die een kabeljauw gevangen had. Ensklaps wilde iedereen de buit van hem afkopen, er was er zelfs één die bereid was er duizend frank voor neer te tellen. Balt echter wilde van geen koopje weten: de ellendigste dag van zijn leven had hem een kabeljauw opgeleverd, dus wilde hij dat beest absoluut aan Ina tonen. Erik Medel had wellicht verwacht dat hij de vis zou gekregen hebben, want hij snoof verontwaardigd, maar Balt negeerde dat gebaar: hij was niemand dankbaarheid verschuldigd, niemand. Met profijtige teugjes genoot hij van een kopje koffie aan de tapkast. Achter zijn rug begonnen de mannen te kaarten, te pokeren voor grof geld, terwijl ze de ene borrel jenever na de andere bestelden. Sommigen, onder wie Erik Medel, dronken er telkens ook nog een stevig glas bier bij. Tussen twee rondjes werd met de schipper afgerekend, en die vertrok met een raadselachtig knipoogje in de richting van Balt.

Toen Balt aan zijn vierde kopje koffie toe was, hadden duisternis en mist ervoor gezorgd, dat de straatlantaarns buiten nog slechts vage gelige vlekken waren. Hij maakte er Erik Medel op attent, maar die snoof verontwaardigd. Toen hij aan zijn zesde kopje toe was dronken de mannen allemaal bier met een geut jenever erin; Erik Medel dronk eigenlijk jenever met een geut bier erin... Balt achtte het nu welletjes. 'Ik blijf slechts op voorwaarde dat ik de bestelwagen mag besturen,' zei hij.

'Wij laten ons zeker niet verongelukken door een zeezieke,' spotte Erik Medel.

De anderen lachten luid, zij vonden het een geslaagde grap.

'Adieu dan!' zei Balt droogjes. Aan de waardin vroeg hij, of hij in de herberg kon telefoneren, dineren en overnachten. Het bleek allemaal te kunnen, als hij maar betaalde. Hij telefoneerde naar Ina,

en bracht haar op de hoogte van de situatie. Ze gaf hem groot gelijk. Het diner werd opgediend in de keuken: kervelsoep, en een haantje met doperwtjes en kroketten. Toen hij naar zijn slaapkamer trok, zaten de mannen nog steeds te pokersen in de gelagzaal...

's Anderendaags was het zondag. Om tien uur klopte iemand hem wakker. Hij smukte zich wat op, en ging naar beneden. Daar zat Ina op hem te wachten. Ze was duidelijk blij hem te zien. 'Waar zijn de anderen?' vroeg ze, nog voordat hij haar gezoend had.

'Zijn die nog niet thuis?' vroeg hij geschrokken.

Ze schudde het hoofd. 'De vrouw van die behanger-stoffeerder hing vanmorgen al heel vroeg aan de bel...'

Balt vroeg aan de waardin, wanneer zijn gezellen vertrokken waren.

'Om tien uur gisteravond,' antwoordde ze. 'Ik heb er nog op aangedrongen, dat ze hier zouden overnachten... De mist was zo dik, en ze hadden nogal wat gedronken...'

Balt nam de plastic zak met de kabeljauw van de stoel waarop hij hem de vorige avond gelegd had. 'Ze zullen wel elders overnacht hebben,' zei hij schouderophalend. 'Het zijn stoere bonken, weet je.'

De slapende ridder

Het was vijf uur in de morgen toen de lege autobus haar pneumatische deuren opengooide voor Valentijn Swolfs, die met zijn valies en zijn gitaardoos aan een eenzaam kruispunt in de Kempen stond te wachten. In feite kwam hij rechtstreeks van een ouderavond waar hij - bij gebrek aan belangstellende ouders, muziekleraars immers lieten ze links liggen - een ganse nacht aan de tapkast had zitten hijsen en otteren. Het was niet de eerste maal, dat hij de kerstvakantie inzette met zo'n drinkgelag, maar het was nog niet gebeurd, dat hij zijn roes diende uit te slapen in een rommelende en sissende autobus. Zijn moeder trouwens verkeerde in de vaste overtuiging dat hij de avond voordien reeds naar Oostenrijk vertrokken was om daar, in opdracht van V.O.C.O. (vereniging voor 'Vrijtijdsbesteding, Openluchtlevens en Culturele Ontwikkeling'), een zevental recitals te geven voor jonge skistagiair(e)s. Valentijn nestelde zich op de achterbank en dook diep weg in zijn zware jas van konijnbont... Hij werd wakker door een onvoorstelbaar gestommel: de ruimte tussen de zitplaatsen was gevuld met mensen in kleurrijke wintersportuitrusting, die naar valiezen en pakken in de rekken reikten. De ruiten waren bedompt... Het was half acht. Slaapdronken sloot hij aan bij de drummende stoet. De luchthaven van Zaventem bleek gestremd te worden door een staking van het grondpersoneel. Gelukkig konden de lui van V.O.C.O. hun eigen mannetjes inschakelen, zodat Valentijn een uurtje later verder kon slapen in het vliegtuig. Ditmaal werd hij gewekt door een afschuwelijke geur van alcohol. De stank walmde uit de draagbare wieg van een echtpaar dat vóór hem had plaatsgenomen. De mand bleek gevuld te zijn met flessen geestrijke drank, waarvan er één gebroken was. In Salzburg werden de passagiers opgewacht en uitgeleide gedaan door wantrouwige soldaten met mitraillettes. De bagage stond bij de autobus reeds op hen te wachten... Valentijn vond echter zijn valies niet, en ook de gitaardoos was nergens te bespeuren. Er werd hem verzekerd, dat zijn bezittingen voorzeker met een volgend vliegtuig zouden overgevlogen worden. Tot overmaat van ramp schortte er ook wat aan de batterij van de autobus, zodat hij ertoe genoopt werd samen met enkele andere 'vrijwilligers' het gevaarte aan de gang te duwen. Een kwartiertje later zagen ze de eerste sneeuw... De tocht duurde twee uur, en bracht hen naar Ramsau am Dachstein, een plateau boven de bergstad Schladming in het Ennstal, gelegen in Steiermark, de centrale bondsstaat van Oostenrijk. Na tal van omzwervingen langs de diverse pensions kwam Valentijn daar uit-

eindelijk terecht in ‘Oberschneeberger’, bij de schapenboer Willy Kahr en zijn vrouw, Liv. Bij de begroeting vertelde Liv hem in een zangerig Vlaams dat ze in feite Godelieve heette, en dat ze een turnlerares uit Oudenaarde was die hier tijdens een vakantie haar geluk gevonden had bij een simpele bergbewoner, een vroegere skileraar. Ze werd geflankeerd door twee boxers, Bessie en Angel, lodderlijke dieren, die hem met schuddend achterlijf en kwijlend bakkes welkom heetten. Liv leidde hem naar zijn kamer... Het was een oud, kriepend en krakend vertrek, dat uitzicht bood op de blauwgrijze wand van de Dachstein. In de donkerste hoek, naast de deur, stond een memelige kast, waarvan de deuren beschilderd waren met naïeve motieven: onherkenbare vogeltjes en bloemen; ‘Maria Tritscherin - 1831 - ’ stond er in een soort van guirlande gegraveerd. Aan weerszijden van het tweepersoonsbed hing een volkse prent: op de ene was een adelaar af geheeld die een gems aanviel; de andere toonde een bange man met een gems op de schouder, die aangehouden werd door een jachtwachter. Omdat hij toch niets uit te pakken had, begaf hij zich dadelijk naar de eetzaal, waar een terrine hartversterkende bouillonsoep en een schotel hertevlees met andijvie en aardappelen op hem stonden te wachten. Na het eten liep hij naar buiten over het erf, langs de rumoerige schapenstal... Op het binnenhof zag hij de honden vechten voor de bloederige ingewanden van een schaap. Naderbijgekomen trof hij daar Willy Kahr, die een opgespalkte ooi aan het villen was. De rosharige en sproeterige schapenboer vertelde hem in een koddig Nederlands dat de ooi haar lam verstoten had, en dat hij haar gekeeld had om het ras te vrijwaren. Het bleek, dat er in de stallingen een kudde van honderd schapen was ondergebracht. In de lente werd die naar de almen geleid, om er te grazen tot in de herfst. Toen de schapenboer de kop van het dier had afgesneden, nam hij een kapmes en daarmee kloof hij de hersenpan in één slag doormidden. De dampende hersenen verzamelde hij in een kom, die achter hem in de sneeuw stond. Daarmee liep hij door een zijdeur naar binnen. Valentijn volgde hem schoorvoetend, tot in de keuken, waar een oude kookster zich bij de dampende fornuizen in het zweet stond te werken. Wat hij toen zag, deed hem warempel griezelen: Willy nam een ei, brak het op de rand van de kom, gooide de schalen in een vuilnisbak, en begon de dooier en het kliederige wit met een houten lepel onder de hersenen te klutsen. Daarna dronk hij met verheerlijkt gelaat uit de kom. Valentijn had genoeg gezien...

Toen hij weer buitenstond, draaide er een autobus op het erf. Ongeveer vijftig tieners, gepakt en gezakt, stapten uit en stormden op het pension toe. Aan de begeleidster, een atletische dame, vroeg Va-

lentijn, of zij misschien iets van zijn bagage wist. De dame vertelde hem dat zij en haar troep met de trein gekomen waren, maar dat ze van de autobusbestuurder vernomen had dat een gedeelte van de bagage van de vliegtuigpassagiers op Zaventem in een verkeerde ruimte terechtgekomen was en nu waarschijnlijk op weg was naar Australië... Hij hoefde zich echter geen zorgen te maken over zijn gitaar, onder haar pupillen waren er zeker vijf die hun gitaar bijhadden. Op haar beurt wilde ze weten waarmee hij zich overdag wilde bezighouden, en nog voordat hij een zinnig antwoord kon bedenken had ze hem ingeschreven voor een opleiding in de Noorse discipline van het skiën: de Langlauf. Ze moest weten hoe groot hij was en welke de maat van zijn schoenen was, dat was alles... De rest van de namiddag ploeterde hij in de buurt door de sneeuw op zoek naar sneeuw hazen, sneeuw hoenders en sneeuw herten, maar hij zag slechts goudvinken en pimpelmezen.

Na het avondmaal vluchtte hij weg uit de rumoerige eetzaal. Aan de stamtafel in de huiskamer speelde hij patience en dronk hij schnapps van lijsterbessen, totdat hij omviel van de vaak... Het was halftien in de voormiddag, toen hij ontwaakte. De stagiair(e)s kregen op een glooiend terrein wat verderop hun eerste lessen. De atletische begeleidster, die een gymnastieklerares bleek te zijn, stond met zijn ski's, stokken en schoenen in de hall rond te draaien. Terwijl hij een broodje met aardbeienjam naar binnen werkte, legde ze hem uit waar hij moest zijn voor zijn eerste les. Ze monsterde zijn donkerblauwe sweater, zijn keurige fluwelen broek, en zei dat ze nog eens navraag zou doen naar zijn bagage. 'Waar moet je vanavond optreden?' vroeg ze tenslotte.

Valentijn diepte een gestencild formulier op uit zijn achterzak en las: 'Pension "Karlsruhe"...'

De gymnastieklerares fronste de wenkbrauwen en knikte, bijna meewarig. Zwijgend keek ze toe hoe hij de skischoenen aantrok, waarna ze bijna moederlijk de veters aanreeg en knoopte. Een minuut later stond Valentijn buiten, met de scharlakenrode ski's en de koolzwarte stokken op de schouder. De zon deed de besneeuwde weiden en sparrenbossen verblindend glinsteren, een melkachtige nevel sliertte langs de Dachstein.

'Wat ga je doen?' vroeg eensklaps een typisch Westvlaamse stem achter hem.

Valentijn draaide zich om en stond voor een ranke vijftiger in smetteloze skikleding. 'Ik zou moeten gaan... leren skiën,' antwoordde hij grijnzend.

'Als je wilt, kan je met mij mee,' zei de man. Zijn grijze ogen twinkelden. 'De Vorbergloipe passeert vijftig meter verder.' Hij wachtte

niet op Valentijns antwoord, en begon naar de weg te lopen.

Valentijn dacht geen seconde na, en volgde hem. ‘Wat is de Vorbergloipe?’ wilde hij weten.

‘Wel, een skispoor van ongeveer acht kilometer, dat getrokken werd voor de Langläufer.’ Hij bleef staan bij vier parallel lopende gleuven in de sneeuw, die links uit de weiden kwamen en rechts verderliepen. Hij gooide zijn ski's op de weg, wreef het ijs van de metalen pinnetjes die erop stonden, duwde er de verlengde zool van zijn schoenen op en klemde die vast. Terwijl Valentijn hetzelfde poogde te doen, keek de man schuddekoppend naar de groene schimmelachtige slierten die een oude ahorn tooiden. ‘t Is Gods wil!’ foeterde hij binnensmonds.

Een halfuur had Valentijn nodig om door de eerste weide te komen, een kwartier om door het eerste sparrenbos te geraken, en tien minuten om de tweede weide over te steken. De derde weide was een steile helling, en het spoor maakte er enkele fraaie bochten. Zijn leermeester gleed als een volleerde skiër naar beneden, maar voor Valentijn braken de minuten aan om het wereldrekord in het spektakulair vallen en het stuntelig opstaan te verbeteren. Toen hij uiteindelijk geradbraakt beneden aanlandde, zei zijn leermeester stoïcijns: ‘t Is Gods wil!’ Een paar honderd meter verder dwarste de Loipe een weg die naar het pension ‘Stocker’ leidde. Zonder iets te zeggen stapte de voorloper uit zijn ski's, nam die op zijn schouder, en liep naar het gasthof. In de gelagzaal ontweek hij de vragende blik van de blozende blonde dienstster. Hij trok een deur open, en riep naar een oud vrouwtje dat aardappelen te schillen zat: ‘Obstler! De beste! Twee!’

Toen ze aan het tafeltje zaten, waagde Valentijn het eindelijk te vragen, met wie hij de eer had... In een gekruid Westvlaams vertelde de man dat hij Paul van Kemseke heette, dat hij achtenzestig was, in Oudenaarde woonde, horlogemaker geweest was, én scheidsrechter, én alpinist. Hij bleek de vader van Liv te zijn. Zijn schnapps dronk hij in één teug leeg. Valentijn wilde zijn voorbeeld volgen, maar moest halverwege krochend en kuchend zijn heil in zijn zakdoek zoeken. ‘Ha, dat vergat ik je te zeggen,’ zei Paul medelijdend. ‘Dit brouwsel of stooksel is van blauwe bosbessen... Vijftig graden, schat ik het. Enfin, 't is Gods wil... En wie ben jij?’

‘Valentijn Swolfs,’ zei Valentijn blazend. ‘Muziekleraar, én... troubadour.’

‘Animator dus?’

‘Euh... ja.’

‘Gehuwd?’

‘Geweest...’

Paul klopte met zijn glas op het tafelblad en stak twee vingers boven zijn hoofd. ‘Is je vrouw gestorven?’

‘Neen...’ Valentijn waagde het nogmaals van zijn glaasje te drinken. Hij moest hijgen om de brand te blussen. ‘Ze ging ervandoor met een Indiër... een Sikh.’

‘t Is Gods wil!’ zei de man schuddekkoppend. ‘t Is Gods wil...’

‘Jij bezigt beslist een gek stopwoord,’ meesmuilde Valentijn. ‘Ik zie niet in wat er Gods wil is... Ik hoorde je het daarstraks zelfs tot een oude ahorn zeggen!’

‘Dat kan ik geloven!’ repliceerde Paul opgewonden. Het bloed steeg naar zijn gelaat en zijn borstelige wenkbrauwen trokken zich samen. ‘Heb je nog niet gemerkt dat alle bomen hier ziek zijn? Ze zitten vol zwamvlokken en zwamdraden, een soort van smeul. Voor de bergbewoners hier zijn die bomen enorm belangrijk, maar denk jij dat ze tegen die plaag iets ondernemen? t Is Gods wil, zeggen ze, en daarmee basta! Je treft hier op dit plateau maar enkele namen aan, dat zullen wel de namen van de sektarische protestanten zijn die in vroegere tijden noodgedwongen hun toevlucht moesten zoeken in deze onherbergzame streek... Eeuwenlang hebben ze hier aan inteelt gedaan... Nergens vind je zoveel zwakzinnigen... Maar die houden ze netjes verborgen voor de toeristen, die leven omzeggens met de dieren...’ Weer dronk hij zijn glas in één teug leeg. ‘Voor de buitenwereld lijkt het, dat de Ramsaurs sober evangelisch leven en zich konsekvent aan hun strenge morele wetten houden, maar nergens ter wereld vind je een plaats waar vrouwen zoveel kinderen van verschillende mannen hebben als hier... Ze hebben hier een mouw gepast aan de moraliteit: boven tweeduizend meter bestaat de zonde niet meer!’

Valentijn nipte van zijn glas. ‘Bij ons bestaat de zonde blijkbaar nergens meer...’

‘t Is Gods wil!’ zei Paul, terwijl hij opsprong.

Een paar minuten later sloften ze weer over de Loipe... tot in de buurt van ‘Zechmann’ ditmaal, en vandaar ging het naar ‘Fürster’, en zo verder naar ‘Waldschlössl’... De patroon van dat laatste pension was een handelaar in wijnen. Hij had onlangs zijn been gebroken, en zat klaarblijkelijk de godganse dag op een paar drinkebroers of voorproevers te wachten om zijn laatste aanwinsten eens te savoereren... Aan Paul was niets te merken die namiddag, maar Valentijn zag eruit alsof hij de Dachstein beklommen had en dan naar beneden was gedonderd. De turnlerares had voor hem een kromgetrokken gitaar met krassen en zelfklevers erop en met een stel goedkope snaren op de kop getikt. Het onding hoorde toe aan een wereldwijze jongeman met pukkels, een gouden snijttand, en lange

haren, die slechts argwanend toeliet dat Valentijn zijn instrument poogde te stemmen. Toen Valentijn in de vooravond opgehaald werd door een bestelwagen met sneeuwkettingen, besloot de wereldwijze jongeman zelfs hem te vergezellen. Het optreden in 'Karlsruhe' werd een flop van jewelste: driemaal bleef Valentijn in een tekst steken, zodat hij zich uit de slag moest trekken met tararara en lalalala, en tot overmaat van ramp begaf één van de goedkope snaren het, wat dan nog voor een zielig clowneske pointe zorgde. Bovendien meende de wereldwijze jongeman hem op de terugweg nog de les te moeten lezen... In deze gesurvolteerde tijd moest je de jonge mensen niet pogen te vermurwen met smartlappen over vogels en bloemen en rivieren en ongelukkige meisjes, je moest hen niet met de neus in de nostalgie duwen! De jeugd van tegenwoordig hield van ritme, en uitgelatenheid, en pittige zakelijke teksten... Jacques Brel en Bob Dylan en zo... dat was allemaal lulkoek! Had hij dan nog nooit van Abba gehoord? En van Meatloaf? En Johan Verminnen én Urbanus van Anus: kende hij hun teksten niet? Tof waren die! En sukses dat ze hadden! Raymond van het Groenewoud was ook al zo'n kanjer...

'Met jouw gitaar is geen zuiver akkoord meer aan te slaan,' zei Valentijn uiteindelijk. 'Weet je dat?'

De wereldwijze jongeman keek hem verbluft aan, zijn gouden snijtand glom in de duisternis van de bestelwagen. 'Denk je dat je publiek van vanavond dat gehoord heeft?' vroeg hij tenslotte gekrenkt.

'Neen,' antwoordde Valentijn. 'Maar ik wel...'

's Anderendaags was er nog steeds geen nieuws van Valentijns bagagè. De ski- en schnappstocht met Paul van Kemseke verliep naar hetzelfde patroon, zodat Valentijn zich alweer allesbehalve fit voelde toen hij opgehaald werd voor zijn optreden in 'Timmelbauer'. Gelukkig besloot zijn oude vriend hem te vergezellen. Weer was de belangstelling noppes, maar hij voelde zich geruggesteund door tenminste één supporter, en wat voor één: door vermanende sissende geluiden voorkwam die dat hij werd uitgejouwd, en na elk nummer klapte hij zelfs geestdriftig in de handen. Toen Valentijn hem daarvoor bedankte, zei Paul een beetje weemoedig: 't Is Gods wil!' De volgende morgen woedde er een hevige sneeuwstorm. Valentijn wilde desondanks naar 'Tannenhof', waar het sekretariaat van V.O.C.O. ondergebracht was, trekken om navraag te doen naar zijn bagage, maar na vijftig meter reeds zag hij het onzinnige van die onderneming in: hij zag geen hand voor ogen en de wind sneed hem de adem af. Gelukkig waren de weipalen en de roodgeverfde staken langs de weg er, of hij zou niet meer terug in 'Oberschnee-

berger' geraakt zijn. Omdat het 's anderendaags Kerstmis was, hoefde hij die avond nergens op te treden. Het zou trouwens onmogelijk geweest zijn, want de sneeuwstorm wilde maar niet bedaren. Om toch maar zijn goede wil te laten blijken, stelde hij de turnlerares voor dat hij op het geplande kerstfeest enkele aangepaste liederen zou zingen. Ze keek hem aan, of hij niet goed snik was. Ze begon in het lang en het breed haar wel én vooral haar wee met haar pupillen uit de doeken te doen... Deze en gene waterden nog in bed; die nam ostentatief anticonceptionele pillen, alhoewel ze nog nooit geslachtelijk verkeer had gehad; een ander had in een jeugdmagazine geadverteerd voor een pennevriendin en was er nu mee bezig tweeënveertig smachtende brieven te beantwoorden... De wereldwijze jongeman bleek een fameuze pietmaker te zijn: om de haverklap simuleerde hij een hartzwakte, om zo in het middelpunt van de belangstelling te komen. Het kerstfeest bleek te zijn opgevat als een fuifen danspartijtje. De sterren van de avond waren de drie skimonitoren, Oostenrijkse studenten die hier een stuiver kwamen bijverdienen en die zich aldra ontpopten tot echte Don Juans. Vanuit een donkere hoek bij de kerstboom sloeg Valentijn de orgie met lede ogen gade. Tussen een glas Niersteiner en een borrel Strohrum in hoorde hij Paul gelaten 't Is Gods wil!' zuchten. Om middernacht kwam ook het personeel een vrolijk kerstfeest wensen en van de punch proeven. De laatste van het groepje was een exotisch type, een oosterling... Ontsteld schudde Valentijn het hoofd. Hij stootte Paul aan en hakkelde: 'Is dat... is dat geen...?'

'Indiër?' vulde zijn vriend aan. 'Inderdaad... Die zit hier al een paar dagen in de kelder aardappelen te schillen. Willy heeft hem opgesnord in Schladming. Hij noemt zichzelf Bobby Singh, het schijnt dat zijn echte naam niet om uit te spreken is.' Paul richtte zich op. 'Hee, Bobby!' riep hij. 'Kom eens naar hier!'

De Indiër, die er in zijn wit pak werkelijk keurig uitzag, kwam dadelijk nader. 'Goedendag, meneer Van Kemseke!' zei hij in een geaffekteerd Nederlands, terwijl hij zijn hagelwitte tanden blootlachte. Gretig aanvaardde hij het glas rum dat Paul hem aanreikte. 'Mooie meisjes, nietwaar?' hakkelde hij lullig.

'Vertel ons eens waarom jij Indië verlaten hebt,' suggereerde Paul.

'Ha, ik wil geld verdienen om een platenwinkel te beginnen in mijn vaderland,' debiteerde de Indiër met een hemelse uitdrukking op het gelaat.

'En waar heb je Nederlands geleerd?' wilde Valentijn weten.

'In Nederland! En Engels in Engeland, en Frans in Frankrijk, en Duits...'

'Ja, ik weet het al!' onderbrak Valentijn hem verveeld.

‘Ik heb ook in Bulgarije en Joegoslavië gewerkt,’ draaifde de Indiër door.

‘En in België ook?’ wilde Paul weten.

‘Ja, in Antwerpen!’ De Indiër grijnsde verheerlijkt. ‘Mooie meisjes, nietwaar?’

Op dat ogenblik werd er een kusjesdans ingezet, en twee bakvissen grepen hem bij een arm. Schaapachtig lachend liet hij zich meetrone.

‘Het is toch zeker die Indiër... van je vrouw niet?’ vroeg Paul, toen hij de verbeterde trek op Valentijns gelaat bemerkte.

Valentijn haalde de schouders op. ‘Ik weet het niet... Voor mij hebben alle Indiërs dezelfde gelaatstrekken.’ Hij zag hoe de Indiër met een vanzelfsprekende elegantie van het ene meisje naar het andere huppelde, en telkens vurig omhelsd werd.

Rokkenjagers had hij altijd verfoeid. Flirtation en lichtzinnigheid verafschuwde hij. Dat die bakvissen zich aan een getaande huid, kastanjebruine ogen en blauwzwarte haren lieten vangen, vervulde hem met weerzin. Mocht zijn vrouw nog ooit bij hem terugkomen, dan zou hij vies zijn van haar... Toen de dans ten einde was, kwam de Indiër onbeschaamd vlak voor hen zitten. Hij dronk zijn rum uit, en schonk zich zo maar een volgende in. ‘Ik behoor tot de familie van Maharishi Mahesh Yogi,’ zei hij potsierlijk trots.

‘Dat is je aan te zien,’ meesmulde Paul. ‘Dat zal wel een hoge piet zijn, zeker?’

‘Hij is de grote leermeester van de transcendentale meditatie,’ glorieerde de Indiër.

‘Ben jij hier in het Dachsteinmassief al weleens tot op tweeduizend meter hoogte geweest?’ vroeg Valentijn, met een knipoogje naar Paul.

‘Zeker! Zeker!’ praalde de Indiër grijnzend. ‘Met de mooie meisjes! Ik heb gewerkt in het hotel “Türlwandhütte” en in het gasthof “Hunerkogel”... Die liggen vijfhonderd meter hoger dan dit pension, en vandaar kun je met de kabellift tot aan de voet van de gletsjer, die nog duizend meter hoger ligt... En de voederplaatsen voor de herten liggen...’

‘Ik zou die gletsjer ook weleens willen zien,’ mijmerde Valentijn.

‘Ik wil je begeleiden,’ stelde de Indiër gretig voor.

‘Maar jij moet toch werken?’

‘Niet in de namiddag...’

‘Goed dan. Wanneer gaan we?’

‘Morgen, als het weder fatsoenlijk is...’

‘Ga je mee?’ richtte Valentijn zich tot Paul.

‘Ik rijd morgen met Liv en Willi naar de Lodenwalke,’ antwoordde Paul, een beetje ongemakkelijk.

Een ogenblik later sprong de Indiër op, en stevende hij op een uitdagende bakvis af. Een tijdje nog sloeg Valentijn zijn liflafferie gade, maar onder invloed van de drank verzwakte zijn aandacht. Omstreeks één uur konstateerde hij dat de Indiër en de bakvis verdwenen waren. Toen trouwens waren ook de skimonitoren met hun liefjes voor de nacht reeds afgedropen. ‘t Is Gods wil!’ hoorde hij Paul mopperen.

’s Anderendaags woedde de storm nog onverminderd voort. Tot op manshoogte lag de sneeuw tegen deuren en ramen opgestapeld, zodat iedereen ertoe genoopt werd binnen te blijven. Er hing een sfeer van verveling, kittelorigheid, onverdraagzaamheid en leedvermaak in het pension. Op Valentijns lijst stond het pension ‘Peterbauer’ aangegeven, maar het was onmogelijk daar te geraken.

Telefonisch werd gesuggereerd dat de animators in hun eigen pension zouden optreden... In ‘Oberschneeberger’ echter werd Tone Brulin verwacht: hij zou daar met zijn rariteitenkraam een oosters sprookjesspel opvoeren. Waarschijnlijk op instigatie van de wereldwijze jongeman luidde het verdict unaniem: Tone Brulin of niemand. Alhoewel die beslissing wellicht bedoeld was om hem te krenken, haalde Valentijn opgelucht adem. Die avond waste hij zijn ondergoed in de lavabo, hing het op de radiator te drogen, en kroop vroeg tussen de lakens. De volgende morgen scheen de zon uit een azuurblauwe lucht. Buiten klonk het geronk van sneeuwruimers. Valentijn spoedde zich naar de ontbijttafel... Paul zat reeds ongeduldig op hem te wachten. Het bleek, dat het spoor voor de fondskiërs reeds getrokken was. Het werd een heerlijke tocht, met veel tuimelpertes en nog meer glaasjes ongeoorloofd geestrijke schnapps. ’s Middags, tussen de bouillonsoep met reepjes pannenkoek en de aardappelen met stoverij, vernam Valentijn dat er zoveel vermisten waren... Hij had amper zijn nagerecht opgelepeld, toen de Indiër opdook met de vraag of hij een taxi wilde bestellen tegen twee uur... Ze gingen toch naar de gletsjer, nietwaar? ‘Ja, we gaan naar de mooie meisjes!’ beaamde Valentijn sarkastisch. De Indiër schudde niet begrijpend het hoofd, maar glimlachte toch verheugd. Een uur later zaten ze in een taxi die hen naar het berghotel ‘Türlwand’ bracht. Daar namen ze de rode kabellift die hen naar de voet van de Schladminger Gletsjer voerde. Onderweg wees de Indiër als in vervoering het gedeelte van een bergketen aan, dat ‘De Slapende Ridder’ genoemd werd en waarin inderdaad de contouren van een liggende figuur te onderscheiden waren.

‘Die is zeker bezweken aan de mooie meisjes,’ poogde Valentijn te schertsen.

De Indiër hoorde hem niet; hij wees maar, en somde op: ‘De Torstein, de Mitterspitz, de Dachstein, de Dirndln...’ De skiliften op de gletsjer lagen er troosteloos bij. De Indiër verduidelijkte Valentijn dat die enkel bij konstant goed weder werkten, meestal slechts in de zomer. Het was duidelijk, dat hij zich hier in het hooggebergte thuis voelde. Toen Valentijn zich wilde voegen bij de andere toeristen, die in het spoor van een berggids liepen, gebaarde hij dat hij een veel mooiere wandeling kende. En dat was zo... wellicht. Hij troonde Valentijn alleszins mee naar een unieke uitkijkpost aan de rand van een ravijn. Met bijna majestueuze gebaren wees hij het panorama aan, van de ‘Niedere Tauern’ tot aan de ‘Grossglockner’... Toen gleed hij uit, en stuikte als een grote pop in de diepte. Zijn schreeuw klonk als het woedende grollen van een beer. Valentijn keek hem niet na. Als in trance liep hij de weg terug, tot hij in het spoor kwam van de andere wandelaars. Een kwartier later sloot hij zich bij hen aan. Dit is inderdaad de zuiverheid zelf, dacht hij, hier kàn de zonde niet bestaan. Tussen zon en sneeuw is de mens gewoon een futiele schaduw die slechts vluchtige sporen nalaat...

Toen hij weer in ‘Oberschneeberger’ kwam, stonden zijn deerlijk gehavend valies en zijn opengebroke gitaardoos voor de deur van zijn kamer. Aan Willi, die hem vroeg waar de Indiër gebleven was, vertelde hij dat die de autobus naar Schladming genomen had.

Die avond trad Valentijn op in het pension ‘Mühlebner’. Hij zong als een engel, en zelden in zijn leven had hij zoveel sukses geogst.

De gezonde geur van schaaldieren, look en anijs

Alhoewel hij reeds tien jaar les gaf en zich dus volkomen had aangepast aan het ritme van het onderwijs, was het toch met een zucht van enorme opluchting dat Harald Wilmsen zijn boekentas opborg voor de zomervakantie. Natuurlijk had hij ook vroeger het oeverloos dolce far niente van juli en augustus entoesiast begroet, maar dit jaar was het toch wat anders... De oorzaak diende trouwens niet ver gezocht... Een tiental dagen voor de proklamatie, tijdens de examenperiode dus, had een van zijn leerlingen hem een nummer van het weekblad 'De Compareur' onder de neus geduwd. In die periodiek had een zekere X.R. Haralds laatste roman, 'Het Hazespoor', dodelijk beledigend afgekraakt: het boek was een prul, een misbaksel, zielige volkslektuur negentiende-eeuwse praat voor de vaak... en de auteur ervan was een naïeve sukkel, een achterlijke streekschrijver, een jammerlijke zielepoot...

Nochtans had Harald nooit zwaar getild aan dergelijke publikaties: de weekbladen in Vlaanderen waren sinds mensenheugenis en omzeggens per definitie de papiermanden waarin de probeersels van de mislukte scribenten terecht kwamen. Enerzijds waren die weekbladen, die zonder uitzondering een marginaal of zelfs deficitair leven leidden, aangewezen op goedkope of onbezoldigde werkkrachten, en anderzijds waren die bijna steeds half jonge artistiekerige strebers uitsluitend afhankelijk van deze uitlaatkleppen om hun frustraties en rancunes te spuien, zodat die twee elkaar moeilijk konden mislopen. Indien hij de zaken objektief bekeken had, dan zou Harald het artikel gerelativeerd hebben tot wat het werkelijk was: een doldrieste poging om zijn zo moeizaam verworven image aan te tasten én een nijdasserig misgunnen van zijn sukses. Maar wie kan er objektief blijven als hij ontdekt dat zijn leerlingen, die hij notabene zelf een heilige eerbied voor het geschreven woord heeft bij gebracht, zich zitten te verkneukelen bij een recensie waarin hun klasleraar eens lekker voor schut wordt gezet? Ach, misschien zat de ware reden nog dieper... Het was immers ook waar, dat hij het laatste jaar bij vlagen sterk getwijfeld had aan de zin van het traditionele verhaal. De critici van televisie en radio dweepten met intellektualisme en experiment, de juryleden die de officiële prijzen moesten toekennen hadden geen oog meer voor de gezonde epiek... Dat zijn boeken een hoge oplage haalden, bewees alleen maar dat hij veel gelezen werd... door de grote massa, het volk dus, en dat

was helemaal geen maatstaf, dat was eerder een bewijs van zijn inkompetentie...

's Anderendaags vroeg in de ochtend vertrok Harald naar Normandië, in de vaste overtuiging eens én voorgoed schoon schip te maken met zijn onzekerheden. Een week in de sereniteit van Diélette moest hem uitsluitel geven: ging hij zijn talent verder investeren in een tweederangs narratief schrijverschap, of zou hij voortaan het leger van de modernistische cryptograven pogen te versterken? Dat hij ook mysterieuze belletteristische rariteiten kon schrijven, was buiten kijf... Onderweg zat hij zelfs zo'n extravagante tekst, zo'n nummertje parelduiken in zijn onderbewustzijn te bedenken. In de buurt van Rijssel had hij het eerste hoofdstuk, dat uitsluitend over zijn navel ging, reeds in zijn hoofd zitten; in Compiègne was het tweede hoofdstuk, een opstapeling van wensdromen, ook al kant en klaar; in Beauvais was hij volop bezig met het uitrafelen van alkoofgeheimen; de bedscène duurde van Beauvais tot Evreux en werd slechts onderbroken door de beschrijving van de maretakken in de ahornen langs de weg; het naspel reikte tot Lisieux, en daar begonnen de zelfmoordgedachten, met hoogtepunten te Caen, Bayeux, Carentan en Valognes; in Cherbourg werd er eindelijk serieus komaf mee gemaakt, en in Diélette daalde de eeuwige stilte over het stuiptrekkende hoofdpersonage... Een tekst van negenhonderd kilometer, tegen honderd per uur; een gewrocht om de prijs van de *Scriptores Catholici* én ten minste één fondsprijs van de Koninklijke Akademie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde in de wacht te slepen. Met barstende hoofdpijn parkeerde Harald zijn Renault voor het 'Hôtel de la Falaise'. Hij was amper uitgestapt, of Madame Poncet, de vriendelijke uitbaatster, gooide de deur open... Pitou, de enorme hond, was haar echter te vlug af en sprong uitgelaten tegen Harald op. Ze hielden allebei om het meest van 'les Flamands', die hier gewoonlijk in de kalme eerste helft van juli van de Atlantische Oceaan en zijn vruchten kwamen genieten. Les Flamands waren dan de dichter Pol le Roy, de kunstschilder Renaat Saey, de uitgever Joris Lombaerts en Harald: met hun vieren kenden en koesterden ze het geheim van Diélette, dat onooglijke vissersdorpje aan de rand van de Cotentin, dat verloren stukje van het paradijs, waar de zienderogen slinkende waarde van de Franse frank ervoor zorgde dat de buitenlandse toeristen nu al sinds mensenheugenis tegen dezelfde spotprijzen konden smullen van de verse zeevruchten, het in de haard gebraden schaap, de onuitputtelijke gamma kazen en wijnen...

In de bar zaten vier vissers, ze reikten met de hand even naar hun gebreide mutsen en kaartten verder. Die avond at Harald kreeftesoep, gemarineerde makreel en een paar nectarines, waarna hij ging

zitten te mijmeren bij een fles oude calvados. Beroesd kroop hij tussen de lakens, met het vaste voornemen eens deugdelijk uit te slapen. Het ruisen en klotsen van het water tegen de klippen wekte hem echter reeds om zes uur. Tien minuten later liep hij met Pitou over de pier, die naar de vuurtoren leidde en die de kleine baai tot een veilig haventje maakte. Een voor een liepen de vissersboten binnen. Manden met kreeften, krabben, zeespinnen, oesters... werden door uitgelaten vissers langs een smalle trap tot op de havendam getild en gesleurd. Telkens werden ze met een kort geblaf door Pitou verwelkomd. De vissers lieten zich dat monkelend welgevallen: Pitou gold zowat als de mascotte van het dorp, sedert zijn baas een paar jaar geleden op zee gebleven was na een verraderlijke storm. Verleden jaar had Harald zich eens laten verleiden om mee uit vissen te varen, met Dédé, een barbaarse krachtpatser, een Bretoen die naar hier was afgezakt om met zijn eigen schuit in zijn levensonderhoud te voorzien. Slecht was het hem gekomen... De kreeftekooien van Dédé stonden tot tegen en tussen de vervaarlijkste klippen, en om die te kunnen lichten moest de visser met zijn boot halsbrekende toeren uithalen. 's Avonds in zijn bed had Harald nog liggen te beven.

Toen hij weer in het hotel kwam, stond zijn ontbijt klaar: dikke bittere koffie, een stokbrood dat nog warm was, rabarberjam... Na de maaltijd liep hij naar buiten. Een tijdje sloeg hij de meeuwen gade die tussen de klippen wat visafval ontdekt hadden, vervolgens begon hij traag de steile rotsweg te beklimmen die achter het hotel begon. Lijsterbessen, jeneverstruiken en vlieren gaven hem de indruk dat hij door een pijp kroop. Tien minuten later was hij boven op de steilte. Het panorama was verrukkelijk: Guernsey en Jersey waren twee mistige donkere vlekken in het immense blauw van lucht en zee. Hij volgde een geitepadje dat door gaspeldoorn, bramen, varens en dopheide kronkelde. Eens te meer boeide hem de rotsflora: de andere afmetingen ervan, de andere kleuren. Een paar keren liep hij langs een soort van grot, opgetrokken met enorme rotsblokken, een schuilplaats voor herders wellicht, of voor de mensen die her en der gepoogd hadden een moestuintje aan te leggen: wat schrale staakbonen, enkele kreupele savooien, een bedje verschrompelde aardappelplanten... Op sommige volledig ontoegankelijke pieken en op de platforms boven diepe kloven graasden schapen en geiten; elk dier was met een voorpoot aan een achterpoot geketend, zodat het zeker geen bokkesprongen kon uithalen. Een kwartier later kon Harald aan de afdaling beginnen. Rechts beneden hem, in een rotsachtige baai, stond de oude ijzermijn: een kolossaal bolwerk met een rij pilonen, die tot ver in zee reikte... Daar zouden schepen uit Enge-

land vroeger het erts opgehaald hebben. Links van hem stonden enkele bouwvallige loodsen en een totaal verslonsde huurkazerne, waarin destijds de mijnarbeiders hokten en die nu tot woning diende van een ganzenhoeder. Het pad liep om de gebouwen heen. Achter de ijzermijn begon de klauterpartij eerst voorgoed. Rode, grauwe en groene granietblokken bakenden de weg af. Harald trok zijn trui over zijn hoofd en bond de mouwen om zijn middel. Hij begon warempel te fluiten. Literatuur bedrijven was hier zoiets als klootvis verkopen. 's Namiddags zou hij in zijn blootje op een van die reusachtige eivormige en fascinerend glinsterende rotsblokken in de branding gaan liggen. De mensen die deze onherbergzame streek bewoonden zouden zich hier vroeger wel niet uit idealisme gevestigd hebben, maar nu leek het wel alsof zij de rest van de wereld in quarantaine geplaatst hadden... Hij schrok op uit zijn gemijmer, schudde stomverbaasd het hoofd, sperde de ogen wijdopen: vlak voor hem liep de weg dood op een gloednieuwe versperring van betonpalen en prikkeldraad!

Schoorvoetend en ongelovig naderde hij het obstakel... Rechts van hem pijnde het naar de zee, links van hem slingerde het zich naar de toppen van de steile kust, waarvan de wanden goudbruin gloeiden. Wat was hier gebeurd? Wat was hier gaande? Jarenlang had hij deze streek gekend als de natuurlijkste van de wereld. Een auto zag je hier nooit. Het massief had de ijzermijn weer met haar en huid verslonden, de zee had de aanlegsteiger weggevreten... Achter de versperring, op een met zandblauwtjes begroeide steen, zag hij de rode en de witte verfstreep die de wandelweg naar de dolmen en de semafoor aanduidden. Hij vloekte luidop, betastte de prikkeldraad... Zouden de kapitalisten en de parvenu's er ook hier mee bezig zijn de natuur te verkavelen en in concentratiekampjes samen te drijven?

Net toen hij besloot langs de afspanning naar boven te kruipen, werd hij onverhoeds aangevallen door twee Duitse herdershonden... In een afweergebaar dook hij weg achter zijn armen, maar het ene dier beet hem nijdig grollend in de heup en het andere plantte zijn tanden in zijn rechterkuit. Harald bleef stokstijf staan, bewegen kon de verwondingen alleen maar erger maken. Vlakbij werd er schril gefloten. De honden losten als bij toverslag hun greep, maar bleven met opgetrokken bovenlip bij hem staan. Van de zeekant naderde een man met een blauwe jekker, die opgewonden in een walkie talkie praatte. Hij bekeek Harald vernietigend, maakte vervolgens een woest verjagend gebaar, riep de honden, en wauwelde weer in zijn portafoon.

Harald trok zijn broekspijp op, toonde verwijtend de roodblauwe

inplanting van de tanden, trok ook zijn hemd uit zijn broek om de beet in zijn heup te onderzoeken, maar dat vertoon ontlokte alleen maar een wrede grijnslach aan de tronie van de man. Ten einde raad maakte Harald rechtsomkeert. De man was beslist een bewaker, iemand die een opdracht volbracht, een bevel uitvoerde... en dergelijke kerels ging je best uit de weg. Hij was nochtans niet van zins nu al naar het hotel weer te keren. Achter de huurkazerne begon hij zigzag de nogal steile bergwand te beklimmen. Doordat hij zich af en toe kon optrekken aan elzen, kastanjes en meidoorns slaagde hij erin langs daar op het plateau te komen. Vandaaruit had hij een beter zicht op de ijzermijn, en nu zag hij wat hij daarstraks over het hoofd gezien had: er stonden drie vrachtwagens bij de oude mijnschacht, en op het platform aan de zeekant liepen twee mannen met gele jasjes aan en witte helmen op te gestikuleren. Hadden ze misschien sporen van goud of edelgesteente in de mijn ontdekt? Of gingen ze hier radioactieve afval wegmoeffelen? In gedachten verzonken zette hij zijn tocht voort. Graspiepers en distelvinken konden ditmaal zijn aandacht niet trekken.

Hij wilde even rusten op een kolossale, in drie brokken kapotgevallen, monoliet, toen hij ze in de gaten kreeg: twee mannen die ermee bezig waren de bodem te onderzoeken binnen een beslist oeroude omwalling van opgestapelde stenen. Het leken wel archeologen... Nieuwsgierig naderde Harald hen. De mannen gebaarden of ze hem niet zagen. ‘Megalitisch of mesolitisch?’ vroeg hij vriendelijk. ‘Of neolithisch misschien?’ De mannen deden of ze hem niet hoorden. Hun gereedschap leek sterk op kinderspeelgoed. Harald kreeg de onbehaaglijke indruk dat de mannen van archeologie nog minder afwisten dan hij, én dat hij ongewenst was. Schouderophalend liep hij verder. Op het gevaarlijkste punt van zijn wandeling, een soort van richel langs een ravijn dat in onheuglijke tijden gevormd was door een bergstroom, had iemand met rode menie op de rotswand geschilderd: ‘La centrale tue!’ Welke centrale? Harald begreep het niet. Ze zouden toch van de ijzermijn geen kerncentrale willen maken? Wat verder kwam hij aan een steenhouwerij. Met een fles rode wijn tussen de benen zat de steenhouwer op een zerk zijn boterhammetjes te verorberen. Toen hij Harald zag, stak hij een hand op. Een kwartier later stond Harald bij de dolmen, die op het hoogste punt van de falaises lag. De semafoor ernaast was een bouwvallig krot geworden en ook van de Duitse bunker aan de andere kant was niet veel meer intakt gebleven, maar de dolmen had de tijden getrotseerd. Langs een weg tussen knoestige meidoornhagen liep Harald naar Flamanville. Daar wipte hij even binnen in de

pottenbakkerij, maar de oude pottenbakker was er niet om zijn vragen te beantwoorden.

Toen hij terug in het hotel kwam, was Madame Poncet druk bezig in de keuken. Ze vroeg met een schalkse lach, of hij oesters lustte. Alhoewel hij een verheerlijkt gezicht wilde opzetten, merkte ze toch dat er iets schortte. Ze nam hem even terzijde in de huiskamer, onderzocht vertoornd de hondebeten, dopte er met een ontsmettingsmiddel op, en vertelde hem gelaten wat er gaande was... De oude ijzermijn moest inderdaad de plaats ruimen voor een kerncentrale, ondanks het protest van de twee hotelhouders, van de vissers, en van alle Normandiërs. Lang voordat het eerste nieuws erover in de streek doorsijpelde, was dat atoomcentrum reeds een fait accompli. De overheid voelde echter de opgekropte opstandigheid, de groeiende haat... Vandaar een strenge bewaking. Waarschijnlijk volgend jaar zou het 'Hôtel de la Falaise' zijn deuren moeten sluiten. Er waren al drie inspecteurs van het een of ander ministerie geweest, en de een had gezeverd over onzindelijkheid, de ander over brandgevaar, en de derde over té kleine kamers. Eerstdaags verwachtte ze iemand die met geld kwam aandraven. Dat scheen zo de gewoonte te zijn... Grimmig en meewarig tegelijkertijd schudde Harald het hoofd. Eensklaps herinnerde hij zich iets. Verleden jaar in de zomer had hij in het 'Hooghuis' te Doel een fototentoonstelling geopend. 'Misschien wordt het een gouden tijd voor de vissers,' mompelde hij. Madame Poncet begreep hem niet, dacht wellicht dat hij zijn medeleven uitdrukte, en pinkte een traan weg. Hij liep de trap op, verjoeg de duiven die op het raamkozijn van zijn kamer zaten, diepte zijn dagboek op uit zijn valies, en vond onder '2 juli 1977':

'DOEL

Ik had een doel die zaterdag
 Maar kende het niet
 Het havengebied
 Apokalyptische tentakels
 Maanlandschap
 Met blinde konijnen krankzinnige meeuwen
 Ontaarde wulpen en zandpluvieren
 Ha die wegen door de hel
 Met een radio die Wimbledon
 En Auch-Pau uitbraakte

Doel is het doel der doellozen
 Al twaalf jaar krijgt niemand nog

Een bouwvergunning
 Doel hebben ze opgegeven van hogerhand
 Duizend mensen mogen daar nog
 Uitsterven

Niemand wacht er nog op een tram
 Het oude wachtlokaal werd een herberg
 “Het verdronken Land van Saeftinge”
 Waar ik paling eten mocht
 Naast de palingprinses
 De palingen zoeken bij duizenden
 Het warme water van de kerncentrale op
 Waanzinnig bezwerend in de Schelde
 Het voorgeborchte van de hel

Het was kermis in Doel
 Kermis in de hel op til
 Want het onweer hing broeiend
 Over het veroordeelde dorp

Voordat gans de provincie Antwerpen
 Havengebied geworden is
 Zal België de mooiste paddestoel
 Van de wereld geweest zijn
 Een kruising van vliegenzwam en satansboleet
 Dit voorspel ik aan de politici
 Die de oorzaken van hun impotentie
 Hangbuik haaruitval
 En de verschrompeling van hun hersenen
 Zolang wel in andere uitvluchten zoeken.’

Harald dacht ook aan Mol, in de Kempen, dat in de ganse wereld naam gemaakt had als een voorbeeld van struisvogelpolitiek: daar stopten ze de radioactieve afval in de grond, in een soort van mollegaten...

Na de middag reed hij met de wagen naar Nez de Jobourg en Cap de la Hague. Eens te meer trof het hem, hoeveel uitgehongerde reisduiven met veelkleurige ringen en rekken om de poten daar rondwaalden. Er had beslist wat aan hun oriënteringsvermogen gehaperd, en wellicht waanden ze zich hier aan het einde van de wereld. Het was er zeer winderig, en dat bracht hem weer tot rust. Eerder dan hij gepland had, was hij terug in het hotel, in de vertrouwde geur van schaaldieren, look en anijs. Omdat het nog te vroeg was

voor het avondmaal, bracht hij een bezoekje aan de visserskroeg bij de pier. Hij dronk er een pernod en een muscadet, luisterde verstrooid naar de dronkemanspraak van enkele vissers, en liep daarna het strand op. Pitou volgde hem tot aan de plaats waar de Diélette, een hemels riviertje, haar wonderen van geur en helderheid in de zee liet klateren. Terwijl de hond gulzig dronk, sprong Harald van steen tot steen naar de overkant. Wat verder strekte zich een woud van bazaltrotsen uit in het geelwitte zand. De kopervliegen op de rottende zeeëikels en blaaswieren en de meeuwen in het ebwater waren de enige zichtbare vertegenwoordigers van leven hier. Harald ging op een paarszwarte bazaltsteen zitten en keek naar de allengs roder wordende zon. Hij begreep niet waarom hier op dit uur niet meer mensen van dat unieke tafereel kwamen genieten. Diep ademhalend keek hij om zich heen. Plotseling bleef zijn blik haken aan twee gestalten die roerloos op de weg langs het strand stonden. Eén van hen hield een verrekijker voor de ogen. Intuïtief voelde Harald dat hun aanwezigheid daar hem gold. Onbehaaglijk te moede stond hij op en vatte de terugweg aan. Tersluiks hield hij de mannen in de gaten. Ze bleven onbeweeglijk waar ze waren. Wellicht was hij toch te achterdochtig, vermoedde hij te gauw kwaad... Toen hij over de stenen van de Diélette klauterde en sprong, keek hij nogmaals om: de mannen waren verdwenen... Die avond liet hij de helft van zijn krab onaangeroerd, ook het lamsgebraad en de Pyreneese kaas smaakten hem niet. Hij dronk echter twee flessen cuvée de la maison, en trok met een flink stuk in de kraag naar bed. Een tijdje nog lag hij somber te luisteren naar het eeuwige gevecht van wind en water tegen de klippen... Omstreeks middernacht werd hij gewekt door iets onbepaalds. Hij wilde zich op zijn andere zijde draaien, toen twee krachtige explosies het hotel deden daveren. Verbijsterd luisterde hij naar de echo's. Hij sprong uit bed, duwde het raam open, maar kon nergens wat onderscheiden. Met ingehouden adem luisterde hij naar enige reactie in het hotel... Alles bleef doodstil. Hij ging naar het toilet, dat aan het einde van de gang was. Het raampje daar bood uitzicht op het dorp: geen lichtje was er te bespeuren. Misschien lieten ze bij de ijzermijn 's nachts sommige in de weg zittende rotsmassa's exploderen... Dat zou het wel zijn, dat was het! De inwoners van Diélette waren er al aan gewend, het kon niet anders. Met een kurkdroge mond kroop Harald terug tussen de lakens... Met een schok werd hij weer wakker. De deur van zijn kamer vloog krakend open, en in het grauwe licht van de ochtend stormden twee mannen in battle dress, soldaten blijkbaar, de kamer binnen. De een richtte een stengun op Haralds buik, terwijl de ander naar het raam liep en begon te zoeken naar sporen. Toen de eerste

schrik wat weggeëbd was, wilde Harald vehement protesteren, maar hij kreeg dadelijk een slag van het wapen tegen de slaap... Wanneer hij weer tot bewustzijn kwam, stond Madame Poncet jammerend over hem gebogen. Ze had met een vochtige handdoek zijn slaap gebet. In zijn kamer heerste de grootste wanorde: alles was overhoop gehaald, de inhoud van zijn valies lag overal verspreid, zijn brieven tas lag open op het bed... Vloekend kwam Harald recht. 'Geef mij het telefoonnummer van de politie!' zei hij verwaasd.

'Mais c'était la police!' snotterde Madame Poncet wanhopig.

'Et pourquoi?'

In een larmoyant Frans begon Madame Poncet aan haar uitleg... Het bleek, dat er die nacht twee vrachtwagens en een bulldozer gesaboteerd waren, gedynamiteerd... De politie dacht dat Harald tot de daders behoorde, of een tipgever was. Madame Poncet had de politiemannen aan het verstand gebracht wie haar hotelgast in feite was, en ze stonden zelfs op het punt zich te verontschuldigen, toen ze eraan toegevoegd had dat hij een artiest was, een schrijver... Toen waren ze nog razender geworden dan voordien... Schrijvers waren in hun ogen internationale spionnen, oproerkraaiers, volksopruiers, leugenaars! Eén uur kreeg haar gast de tijd om zich hier uit de voeten te maken. Over één uur kwamen ze terug, en indien hij dan nog in het hotel vertoefde, zouden ze hem oppikken en mee naar Cherbourg nemen voor een grondig verhoor én ernstige sankties... Een uur later zat Harald weer in de wagen, op weg naar huis. Tussen Cherbourg en Caen broedde hij vreselijke wraakplannen. In Rouen echter was hij er reeds fier op een schrijver te zijn, iemand die gevreesd werd door tirannen, despoten, rechtsverkrachters, usurpatoren... In de buurt van Abbeville dankte hij de hemel dat hij de gave gekregen had de dingen op een aanschouwelijke, rechtlijnige manier voor te stellen, te vertellen aan zijn tijdgenoten, vast te leggen voor het nageslacht. Toen hij door Arras reed, wist hij met stellige zekerheid dat het schrijverschap slechts écht zinvol is als het erin slaagt tot de mensen, het volk dus, door te dringen en hen te boeien, gelukkig of zelfs ongelukkig, maar vooral rijker te maken. Tussen Rijsel en Gent werd hij overmand door medelijden met al die sofistieke, psychopatische warhoofden die er dag in dag uit mee bezig waren hun schrijftalent aldoor dieper in de grond te stoppen of die steeds grovere camouflagemiddelen aanwendden of dikkere rookwolken verspreidden om te verdoezelen dat ze helemaal geen episch talent bezaten. Van Antwerpen tot in de Kempen bedacht hij het eerste hoofdstuk van een gezonde, openhartige roman voor normale mensen, een roman die zowel technisch als inhoudelijk gewoon stoelde op de verworvenheden van duizenden jaren West-Europese beschaving.

De blauwe reigers

Voor mijn petekinderen, Luc, Annemie en Sabine, dit echt gebeurde verhaal.

Met de handen diep in de zakken van zijn grasgroene wind jak en met zijn hoofd grotendeels weggedoken in de dichtgesnoerde capuchon worstelde Jelle tegen de wilde wind en de striemende regen. Het geelrode drab spatte bijwijlen hoog op tegen zijn gummilaarzen. Met hun achtereind naar het westen gekeerd stonden de twee koolzwarte paarden in de weide ongelukkig te zijn, vandaag wilden ze van geen liefde en van geen bemoedigende klopjes op de snoet weten. Om toch een beetje beschutting te vinden tegen de pijnlijk kille vlagen liep Jelle tussen de verwilderde sloot en de rij sinds lang niet meer geknotte wilgen. Plotseling bleef hij als aan de grond genageld staan: op enkele meters van hem, tussen de dorre stengels van riet en gele irissen in de sloot, rezen de woedende bek en een uitgestrekte vlerk van een vogel op. Een blauwe reiger! Jelle kon zijn ogen niet geloven. Hij wist dat hier in de meersen tussen de Eisterleebeek en de Nete een koppel blauwe reigers overwinterde, maar het waren uitermate schuwe vogels die bij het minste onraad opwiekten en veiliger oorden opzochten. Dadelijk zag hij wat er gaande was: de linkervleugel van het dier hing verlamd langs het lijf, de lange stelten trappelden op het uiteinde ervan. Jelle sprong in de sloot en poogde de verwoed kappende en slaande vogel te pakken. Toen hij de reiger eindelijk kon vastgrijpen, moest hij hem op armlengte houden, want telkens weer haalde de zwavelkleurige kegelvormige snavel uit om hem in het gelaat te treffen. Eerst nadat hij de zilverachtige hals omprangd had, staakte de vogel zijn verzet. De bolle smaragdgroene ogen keken Jelle in opperste verbazing aan, boven op de op en neer gaande kuif trilden twee drollige witblauwe veertjes. Het lijf had de kleur van tin, de toppen van de pennen waren gebronsd, de korte stuit was grijswit, en de poten deden denken aan zwart leder. Jelle keek ontzet naar de linkervleugel: het bovenste bot was afgeknapt en stak versplinterd uit het met donker bloed beklonterde dons, de pluimen van de vleugel waren modderig rood doortrokken. Radeloos kroop hij uit de sloot. Hij legde de reiger met de gehavende zijde naar boven in het gras en knielde erbij neer. Hulpzoekend keek hij in het rond: nergens was een mens te bespeuren. Wat moest hij doen? De vogel terug de vrijheid geven kwam neer op een doodvonnis. En anderzijds... wat kon hij, Jelle, verhelpen aan een open breuk bij een reiger? Was die breuk overigens nog wel te helen? Hij moest het dier uit zijn

lijden verlossen... De nek was pezig als het lijf van een slang. Vertwijfeld kneep hij erin. De smaragden fonkelden toornig, de kuif rees op, de poten krawden. Boven hem hoorde hij een rauwe schreeuw... De andere reiger, wellicht het wijfje, klom tegen de wind in tot boven de wilgen. Jelle loste zijn greep. 'Ik zal doen wat ik kan!' zei hij verbeterd. Hij stond op en drukte de reiger teder tegen zijn anorak. Op de knieën was zijn broek kletsnat. Langzaam ging hij de weg terug, koortsachtig overdenkend wat hem te doen stond. Thuis kon hij met zijn vondst niets gaan uitrichten: zijn moeder was jaren geleden vertrokken en zijn vader was aan het werken in 'De Mutsaert', het enige restaurant van het dorp. Onder de eiken langs de visvijver viel de regen nog feller neer. Met de linkerhand rukte Jelle de ritssluiting van zijn anorak naar beneden, tegen zijn trui gedrukt had de reiger het beslist warmer. Hij verliet het slijkerige karrespoor en baande zich een weg door het lekende zwartgroene kreupelhout van vogelkers, lijsterbes, meidoorn en sleedoorn. Zo kwam hij na enkele minuten op de asfaltweg die door de velden naar 'De Mutsaert' kronkelde. Een vijftal Turkse tortels klapwiekten weg van een maïssilo, de reiger strekte de hals uit en volgde nieuwsgierig hun vlucht. Gehuld in een wijde, door de wind in de rug bol gezette regenmantel fietste de postbode aan Jelle voorbij. 'Hallo!' riep hij zoals gewoonlijk. Een ogenblik later echter remde hij uit volle macht, zodat zijn rijwiel zelfs aan het slippen ging. Recht op de pedalen lopend keerde hij terug tot bij Jelle. Hij hapte naar adem en blies de regendruppels van zijn glimmend rode neus. 'Wat voor een beest is dat?' vroeg hij verbaasd. 'Een ooievaar?'

'Een blauwe reiger,' zei Jelle een beetje trots. 'Hij is zwaargewond aan de vleugel.'

'Ik zie het.' De postbode wees naar de bloedsporen op Jelles anorak. 'Wat ga je met die reiger aanvangen?'

'Ik weet het niet,' mompelde Jelle. 'Wat zou jij doen?'

De postbode haalde de schouders op. 'Een veearts zou misschien raad weten,' opperde hij. 't Is zonde, want het is een wonderbaar mooie vogel... Er zijn er niet zoveel meer van die soort, geloof ik.' Hij snifte eens, sprong weer op zijn fiets, en reed verder.

Moedeloos zette Jelle zijn weg voort. Alhoewel de vogel ten hoogste een paar kilo woog, leek het wel of hij een zak aardappelen in de armen hield.

Links van hem, achter een rij knoestige haagbeuken met oude merelnesten erin, doemde de witgeschilderde hoeve van Ulrik Walburgs op. Ulrik Walburgs had de grootste veestapel van Eisterlee en zou dus zeker wel weten hoe hij een veearts kon bereiken op zaterdag-

middag. De bandhond ging als een razende tekeer toen Jelle het erf betrad. Boven de voordeur was de goot stuk, want het water gutste langs de stijlen naar beneden. Voordat Jelle kon aankloppen, werd de deur opengerukt. Sibylla Walburgs, een bolronde en blozende boerinnetje, gooide uitnodigend een dweil op de drempel. Jelle veegde zijn voeten af en stapte naar binnen. De reiger rekte aanstonds de hals in de richting van de ros witte kat die zomaar op tafel lag. Sibylla plantte de handen in de heupen en schudde afkeurend het hoofd. ‘Wat loop jij in dit hondeweer met zo'n beest uit te spoken, Jelle?’ vroeg ze berispelend.

‘Het is een gekwetste blauwe reiger,’ stamelde Jelle verbouwereerd. ‘Ik heb hem gevonden in de Wilgendries.’

Sibylla nam hem bij de schouder en duwde hem tot voor het raam. Aandachtig monsterde ze de kop van de vogel. ‘Dit is de eerste maal dat ik zo'n beest van dichtbij te zien krijg. Ik wist niet dat een reiger zo groot en zo mooi was... Verwacht je nu dat ik je wat geef?’

‘Wat... wat bedoel je?’ stotterde Jelle perplex.

‘Wel... als de jongens vroeger een bunzing gevangen hadden, gingen ze daarmee rond bij de boeren. Schadelijke dieren...’

‘Een blauwe reiger is helemaal geen schadelijk dier!’ protesteerde Jelle heftig.

Sibylla trok de neus op. ‘Wat kom je hier dan doen met dat beest?’

‘Ik wilde je vragen naar de veearts te telefoneren...’

‘Voor een wilde vogel?’ sloeg Sibylla ongelovig aan. ‘De veearts zou nogal lachen! En... wie, dacht je, dat zoiets betalen zou?’

‘Ik...’ zei Jelle schuchter. ‘Ik zou ervoor werken in de oogsttijd: asperges dabben, krieken plukken, of augurken... Zie je,’ begon hij gloedvol te pleiten, ‘de blauwe reigers zijn in de Kempen bijna uitgestorven. Waar vinden ze nog vissen en kikkers? Het wijfje van deze reiger vliegt daar in de Wilgendries wanhopig rond... Je moet iets doen, Sibylla!’ Hij toonde haar de heerlijk gehavende vleugel. ‘Kun je zo'n prachtige vogel nu aan zijn lot overlaten?’

Sibylla keek hem meewarig aan. Ze was duidelijk uit haar lood geslagen. ‘Als je het dan toch wil...’ zei ze eensklaps resoluut. ‘Ulrik zal nogal lachen als ik hem dat vertel.’ Ze liep naar een oude secretaire in een hoek van de huiskamer, gooide de telefoongids open, draaide een nummer. Bijna ogenblikkelijk kwam de verbinding tot stand. In geuren en kleuren hing ze een beeld op van Jelle met zijn blauwe reiger. Toen ze uitgepraat was, kreeg ze nog enkel de gelegenheid om driemaal overdonderd ‘Ja, meneer!’ te zeggen; daarna werd de verbinding verbroken. Ze legde in, zuchtte diep, en schudde het hoofd.

‘De veearts heeft geen tijd om zich met reigers bezig te houden,

Jelle. Hij zei dat je de vleugel maar moest spalken, en dat je de vogel moest pogen in leven te houden met rietvoorns... Veeartsen hebben wel wat anders om hun hoofd, dat begrijp je wel.'

Jelle begreep het niet, maar hij knikte bedremmeld.

'Hoe gaat het op school, Jelle? Naar het schijnt ben je zo'n slimmerd...'

Jelle maakte een verlegen grimas.

'Waarom zou je zelf geen veearts worden? Je houdt immers veel van dieren...'

Hij ging naar de deur, wilde zo spoedig mogelijk wegkomen, omdat hij wist dat Sibylla hem nu zou gaan uithoren. 'Dank je voor de telefoon, Sibylla,' prevelde hij, terwijl hij de deur opende.

Het had opgehouden met regenen, maar de wind zwiepte door de boomkruinen en ontlokte klaaglijke melodieuze klanken aan de langs de weg opgespannen draden. Onder de verweerde notebomen voor 'De Mutsaert' stonden zeker twintig auto's, ze dropen van het water. Er waren uitgerafelde strookjes tule aan de antennes en de deurkrukken geknoopt, en in enkele limousines lagen witte en rode anjers tussen varens en aspergeloof. Wellicht vond er een bruiloftsmaal plaats. Jelle draalde even en poogde door de matglazen vensters een glimp van zijn vader op te vangen. Tenslotte besloot hij naar binnen te gaan. Een dikke, patriarchale man met een slipjas aan stond voor de tapkast hoogdravend te speechen. Daardoor kwam het dat alle gezichten naar de deur gericht werden. De spreker schrok toen hij Jelle naast zich ontwaarde, maar al dadelijk riep hij gevat: 'En hier zijn ze dan reeds met de ooievaar!' De hilariteit was onvoorstelbaar. Een ogenblik later werd Jelle omringd door de feestvierders die hem overstelpten met vragen en bewonderende uitroepen. De waardin van 'De Mutsaert', een oude schoonheid met moederlijke neigingen en een mond die nooit stilstond, begon onmiddellijk aan een jeremiade van jewelste! 'Maar zie me nu toch die modderfiguur eens aan! En dat op een huwelijksfeest! Jelle! Jelle!' Ze rukte zijn anorak open. 'Je trui zit vol bloed! Wie gaat dat alweer schoonmaken?' En dan patetisch tot de omstaanders. 'De jongen heeft geen moeder meer... Ze heeft zijn vader, onze kok, in de steek gelaten. Kom, Jelle! Zet die vogel maar ergens in een doos of een bak... Met warm water of gezuiverde benzine kunnen we misschien nog wat goedmaken.' Ze troonde hem bazig mee naar de keuken, waar zijn vader ermee bezig was koninginnehapjes te bereiden. Glen Vostaert schrok zich een bult toen hij zijn zoon eensklaps met een vleugellamme reiger voor zich zag staan. 'Je weet dat je hier niet mag komen!' zei hij verbolgen. 'Wat is er nu weer aan de hand?'

Timide vertelde Jelle zijn verhaal. ‘Ik kon die reiger toch niet aan zijn lot overlaten, papa?’ besloot hij wanhopig.

Glen keek hem geërgerd aan. ‘Kom hier!’ zei hij in een opwelling. Hij draaide zich om en nam een slagersmes. ‘We zullen dat dier al gauw uit zijn lijden verlossen! In zulke gevallen moet je drastisch zijn!’ Toen hij echter de reiger bij de hals wilde grijpen, was eensklaps de waard daar. Hij sprong tussen vader en zoon en riep woedend: ‘Ben jij je verstand kwijt, Glen? Je moest fier zijn op die jongen!’ De grijze waard met zijn vreemd getaand en pokdalig gezicht was erom gekend dat hij van mooie dingen hield, antieke voorwerpen en zo. Zijn optreden kwam dan ook niet al te onverwacht, maar het ontroerde Jelle toch zodanig dat de tranen hem in de ogen schoten. Zonder zich nog om de mopperende kok te bekommeren leidde de waard Jelle naar de huiskamer. Daar was het lekker warm en het rook er naar appels. Toen Jelle zijn emoties weer bedwongen had, vroeg de waard vertederd: ‘Wat ben je van zins te doen, Jelle? Je kunt met die vogel toch niet blijven rondlopen...’

‘Er moet toch iemand zijn die zulke dieren kan helpen,’ zei Jelle radeloos.

‘Eisterlee is klein, Jelle. Wacht eens... Misschien telefoneren we best naar de dierenbescherming.’ De waard nam de telefoongids en begon erin te vingeren. ‘Dierenbescherming... Hier heb ik het.’ Hij nam het telefoontoestel van de buffetkast, zette het op de tafel, en draaide het nummer. Er werd niet opgenomen, ook niet toen hij een tweede én een derde poging ondernam. ‘Die werken wellicht niet tijdens het weekend,’ zei hij sarkastisch.

‘Ik heb aan vader verleden week nog gevraagd of ik geen lid mocht worden van ‘De Wielewaal,’ zei Jelle schuchter. ‘Dat is een vereniging die zich ook inzet voor de bescherming en de verdediging van het leefmilieu...’

‘Inderdaad!’ viel de waard hem bij. ‘De gemeentesekretaris is daar een ijverig lid van, én die ken ik goed...’ Weer begon hij in de gids te bladeren. Toen hij het nummer gedraaid had, werd er ditmaal dadelijk opgenomen. Het was de gemeentesekretaris persoonlijk... Jammer genoeg stond hij net klaar om met zijn vrouw op familiebezoek te gaan, hij had anders weleens graag een blauwe reiger van dichtbij gezien... Hij kon hen echter wel op de goede weg helpen, ja, hij gaf het telefoonnummer van de voorzitter van de plaatselijke afdeling van ‘De Wielewaal’: die zou beslist raad weten! De waard schreef het nummer zo maar op de omslag van het lijvige boek. Onmiddellijk nadat de verbinding verbroken was, draaide de waard het opgegeven nummer. Nu kreeg hij een vrouw

aan de lijn... De voorzitter van ‘De Wielewaal’ was niet thuis, hij was aan het volleybalspelen in het sportcentrum te Herentals; indien het echter dringend was, wilde ze wel telefoneren: er was een luidspreker in het centrum... De waard betoogde dat het hoogdringend was, vertelde in geuren en kleuren het verhaal van de arme reiger. De vrouw beloofde dadelijk terug te bellen. Zuchtend legde de waard de hoorn op en sloeg de krant open. ‘Heb je ooit van Kambodja gehoord, Jelle?’ vroeg hij, met diepe rimpels in het voorhoofd. ‘Het ligt in Zuidoost-Azië, en daar woont sinds mensenheugenis het vriendelijkste volk van de wereld. Nu lees ik vandaag in de krant dat het rode leger, ook wel Rode Khmers of Angkar genoemd, ginds sedert 1975 de mensen onderwerpt aan de mensonterendste gruweldaden.’ Hij streek over de plooiën in de krant en begon te lezen: ‘De Rode Khmers zijn kinderen van veertien en vijftien jaar, jongens en meisjes in zwart katoenen pyjama's en een rode halsdoek, die moorden zoals men vliegen verplettert. Ze komen uit het diepst van de oerwouden, kunnen lezen noch schrijven, weten niet hoe een motor werkt of hoe men elektrisch licht inschakelt, maar ze kunnen moorden, met technologische doeltreffendheid en met uiterst verijnd genot, of met minerale onverschilligheid. Alle machines hebben ze kapotgeslagen of in brand gestoken, als buffels worden de mensen voor de ploeg gespannen om de rijstvelden te ontginnen. Hier worden de nazikampen overtroffen: de Rode Khmers zijn het einde van alle menselijkheid, zelfs het einde van alle dierlijkheid, want de dieren beschermen althans hun jongen...’ De waard hield op en keek de stomverbaasde Jelle monkelend aan. ‘Jij bent ook van die leeftijd, Jelle, en jij loopt je de benen onder het lijf uit om een verongelukte vogel te redden...’ Hij glunderde nu werkelijk. ‘Ik ben niet bang voor de toekomst, neen, dat ben ik niet...’

Op dat ogenblik rinkelde de telefoon. Bijna triomfantelijk nam de waard de hoorn op. Dadelijk echter versomberde zijn gezicht. De voorzitter van ‘De Wielewaal’ vertelde hijgend dat hij op dit ogenblik niets kon doen maar dat hij morgen eens langs zou komen. Voordat de waard kon repliceren, werd de verbinding verbroken. ‘Hiermee werd het wereldrekord in actieve passiviteit dan nog maar eens gebroken,’ grijnsde hij. ‘Wat nu, Jelle?’

Jelle keek verslagen naar de reiger die met bruuske bewegingen van de kop argwanend links en rechts keek. ‘Misschien,’ prevelde hij zacht, ‘kun je eens naar de dierentuin bellen... Daar zouden ze toch raad moeten weten.’

De waard speelde een ogenblik nadenkend met zijn bril. Zijn aanvankelijk weifelend schuddekoppen ging langzaam over in knikken. ‘Waarom niet?’ zei hij, terwijl hij de telefoongids weer opensloeg.

‘Dierentuinen... dierentuinen... Hier heb ik het: Koninklijke Mij voor Dierkunde.’ Hij nam de hoorn op, draaide met категорieke bewegingen van de hand het nummer. Bijna onmiddellijk kwam de verbinding tot stand. Weer hing de waard een emotioneel beeld op van Jelle met zijn gewonde reiger. Ditmaal klaarde zijn gezicht op bij de woorden die hij te horen kreeg. ‘Ja,’ zei hij driemaal, ‘ja... Dank je wel, juffrouw.’

Toen hij weer inlegde, glimlachte hij. ‘Je mag de reiger naar de Antwerpse Zoo brengen, Jelle. Je hoeft hem alleen maar af te geven bij de ingang, aan de portier. De mensen van de ornitologische afdeling zullen zich dan om het dier bekommeren. Wat denk je?’

Jelle wilde helemaal geen domper zetten op de blijdschap van de waard, daarom knikte hij schijnbaar opgetogen. In plaats van te vragen: ‘Hoe geraak ik daar?’, zei hij: ‘Ik zal wel zien hoe ik daar kom!’ Het was geen sekonde te vroeg, want op dat ogenblik kwam de waardin binnengestoven: ‘Zit je je hier nu nog met dat ondieer bezig te houden? En wie denk je dat het varkensgebraad en de rosbief gaat snijden, Volhert? Glen heeft de handen vol met het bakken van de kroketten! Komaan, en vlug wat!’ Met een vernietigende blik monsterde ze Jelle van kop tot teen.

Als een geslagen hond droop de waard af naar de keuken. Mensen die van mooie dingen houden laten zich wel vaker domineren. Jelle stommelde hem achterna. Om zijn vader niet meer in de weg te lopen, glipte hij langs de achterdeur naar buiten. Het stomdronken gesnurk van de biervarkens in hun modderige hokken overtrof het zoevend geluid van de wind. Antwerpen lag ten westen van Eisterlee, Jelle liep door de boomgaard, kroop door een groot gat in de ligusterhaag, oogde een zwerm tjaklijsters na die overwaaide, en begon met opgetrokken schouders aan zijn tocht door de dennenbossen. De somberte en het kriepen van de bomen maakten de reiger onrustig, zodat Jelle alle moeite van de wereld had om hem onder zijn windjak te houden. Het duurde dan ook een eeuwigheid voordat hij de Oude Keulsegweg bereikte, die tussen twee rijen kale essen naar Viersel pijlde. Telkens als hij het geluid van een auto achter zich hoorde, draaide hij zich om en dan duimde hij achteruitlopend in de richting van het westen. De vierde maal had hij succes: een rode volkswagen stopte piepend naast hem. Achter het stuur zat een keurige heer met een pijp in de mond. Hij keek wantrouwig naar de reiger, blikte besluiteloos naar Jelle, gooide een deken over de zitplaats naast hem, en duwde toen het portier open. ‘Waar heb je die reiger gehaald?’ vroeg hij bijna bestraffend.

Stotterend vertelde Jelle zijn verhaal. Toen hij over de dierentuin repte, begon de man wild aan zijn pijp te zuigen. ‘Je bent gek,’ zei

hij tenslotte verachtelijk. ‘Wat kunnen ze in de dierentuin uitrichten met een halfdode vogel?’ Zenuwachtig trommelde hij met de vingers op het stuur. ‘Weet je wat? Ik geef er honderd frank voor. Wat denk je?’

‘Wat... wat zou jij ermee uitrichten?’ vroeg Jelle bedremmeld. Hij voelde hoe de strenge blikken van de man over zijn modderige laarzen gleden.

‘Ik ben directeur van... een school,’ zei de man afgemeten, in een aureool van stinkende tabaksrook. ‘Ik zou hem laten opzetten. Wij hebben altijd te weinig didactisch materiaal.’ Hij duwde nerveus op het gaspedaal.

‘Dat... nooit!’ zei Jelle verontwaardigd.

De man boog zich voorover, rukte het portier weer dicht... en vertrok, zonder Jelle nog een woord te gunnen. Met furieus karbonkelende ogen keek de reiger het rode gevaarte na. Voor Jelle zat er niets anders op dan verder te stappen, tegen de wind in, hopen op een barmhartige Samaritaan. De volgende chauffeur die stopte was een dikke, goedlachse vrachtrijder. Hij vervoerde kalveren, en nodigde Jelle dadelijk uit om zich naast hem in de cabine te hijsen. ‘Potverdorie!’ riep hij vol ontzag. ‘Wat voor een beest is me dat?’

‘Een reiger met een gebroken vleugel,’ antwoordde Jelle moe. Het was gezellig warm in de cabine en het rook er naar koffie en zweet. In de laadruimte meurelden slaperig de runderen.

‘Dat is voorzeker een volle pot!’ grijnsde de vent. ‘Ik wou dat ik mijn voeten bij jullie thuis onder tafel kon steken.’

‘Ik breng hem naar de dierentuin,’ zei Jelle ongemakkelijk.

‘Ha!’ riep de chauffeur verbaasd. ‘Maar ik rijd naar Broechem, weet je.’

Ze waren op de brug over het Albertkanaal gekomen en zagen een paar honderd meter verder de Boudewijnsnelweg liggen. ‘Misschien stap ik dan best af juist voor de viadukt ginder,’ mompelde Jelle.

‘Waarom?’

‘Dan kan ik liften op de autostrade.’

‘Dat mag niet!’ De chauffeur verminderde de vaart en stopte juist voor de viadukt. ‘Waarom bel je de hulpdienst niet op?’ vroeg hij spottend.

Jelle glimlachte bedremmeld. ‘Dank je,’ zei hij terwijl hij uitstapte. De berm was vrij steil, maar toch slaagde hij erin naar boven te klauteren zonder met de handen of de knieën de grond te raken. Zover mogelijk van de rijstrook lopend begon hij weer te duimen. De reiger had weinig belangstelling voor het onbarmhartig voorbijrazende verkeer, zijn aandacht ging uitsluitend uit naar de donkere lucht waar meeuwen en kraaien hun ongelooflijk akrobatisch spel

met de wind speelden. Onverhoeds verliet een donkerblauwe mercedes de rijweg om vijftig meter verder op de parkeerstrook te stoppen. Jelle rende ernaartoe. Aan de rechterkant vloog het portier uitnodigend open. Achter het stuur van de luxueuze wagen zat een kale heer met een zware hoornen bril op. ‘Wel, vriend?’ vroeg hij minzaam.

‘Ik... ik moet naar de dierentuin, meneer,’ stotterde Jelle, ‘want...’ Hij zocht wanhopig naar woorden. ‘Deze reiger heeft zijn vleugel gebroken!’ flapte hij eruit. Omdat de heer knikte, stapte hij in.

‘Ik moet helaas naar Brussel,’ zei de heer zonder de reiger een blik te gunnen, ‘maar ik kan je wel meenemen tot aan het einde van de snelweg. Dan kan je daar misschien proberen een ander vervoermiddel te vinden...’ Hij haalde de versnellingshendel over en vertrok.

Omdat Jelle vermoedde dat de heer hem opgepikt had om wat verstrooiing te hebben tijdens de monotone rit, begon hij aarzelend zijn belevenissen van de namiddag te vertellen. In het midden van zijn relaas gekomen zag hij eensklaps het insigne van de medische diensten op de voorruit. Hij stokte en keek de aandachtig chaufferende heer met open mond aan. ‘Ben jij... bent u geneesheer, meneer?’ vroeg hij tenslotte timide.

‘Ja,’ zei de heer. ‘Chirurg.’

‘Kan jij... kunt u dan die vleugel niet eens bekijken?’ Hij trok zijn anorak open en ontblootte de gekwetste vleugel.

‘Maar, jongen!’ De heer lachte genoeglijk. ‘Ik ben geen veearts!’

‘Natuurlijk niet,’ repliceerde Jelle onderdanig.

‘En mocht ik een veearts zijn, wie zou mijn diensten dan betalen? Heb jij zoveel geld?’ De heer keek hem geamuseerd aan.

‘Ik heb geen geld,’ fluisterde Jelle een beetje bitter. ‘Maar zo'n reiger, meneer, is toch van iedereen. De natuur is van iedereen, we zijn er allemaal verantwoordelijk voor. Reigers eten niet alleen vis, ze vangen ook knaagdieren en insecten...’

De heer lachte luidkeels nu. ‘Je weet het wel uit te leggen!’ riep hij. ‘Ik heb jammer genoeg geen tijd. Ik geloof warempel dat je me anders had kunnen overreden om het beest op de operatietafel te leggen!’ Hij begon te hoesten van het lachen. Ze waren aan de afrit naar Antwerpen gekomen. De heer keek in de achteruitkijkspiegel en stopte. ‘Veel geluk met je reiger, jongen!’ zei hij, volop genietend van de napret.

‘Dank je,’ zei Jelle geforceerd. Hij moest zich bedwingen om niets hatelijks te zeggen. Hij stapte uit en keek de mercedes niet eens na. Wat verder had hij trouwens de handen vol om de reiger te bedwingen: die zag in de verkeerslichten klaarblijkelijk de ogen van het een of ander voorhistorisch monster.

Met een reiger in de armen over de stoep van de drukke Turnhoutseweg lopen is ook niet je dàt... Mensen met nietszeggende, onverschillige, piekerende of verveelde gezichten kwamen Jelle tegemoet, liepen hem voorbij... tot de herkenning van het ongewone hen plotseling met een schok deed stilstaan; dan kwamen ze nieuwsgierig kijken, glimlachten... of oogden hem niet begrijpend na. Vitrinekijkers ontdekten eensklaps een bijna absurd spiegelbeeld, schrokken, en keerden zich dan met verbouwereerde gezichten om. Vrouwen tilden hun kinderen op; twee knapen liepen met open mond een tijdje met hem mee; een taxichauffeur draaide het portierraampje open en veroorzaakte bijna een ongeval. In de Carnotstraat was het nog drukker. Daar moest hij zelfs op zijn *qui-vive* zijn om tegen niemand op te botsen. Uit zijn armen was bijna elk gevoel geweken. Het was dan ook met een zucht van opluchting dat hij het Astridpark voor zich zag liggen. De reiger rekte de hals en zijn kuif kwam rechtop staan toen hij de hongerige meeuwen en de sjofele duiven in de gaten kreeg. Aan de ingang van de dierentuin was geen mens te bespeuren. In zijn met glas afgesloten loge zat de portier te dommelen. Jelle klopte met de kneukels op het winket. De portier schrok op, schudde het hoofd, en stond toen geeuwend op. Hij opende het loket en vroeg verveeld wat hij voor Jelle kon doen. Voor de zoveelste maal vertelde Jelle zijn verhaal. De portier trok een telefoontoestel naar zich toe, draaide een cijfer, en zei in de hoorn: ‘Werk voor jou, Gilbert! Aan de ingang.’ Vervolgens schoof hij een formulier onder Jelles neus. ‘Invullen!’ zei hij zakelijk.

Jelle gebaarde wanhopig dat hij onmogelijk kon schrijven zo.

De portier trok de papieren terug, nam een anilinepotlood, en zei: ‘Geef me je identiteitskaart.’

Jelle peuterde zijn brievenstasje uit de achterzak van zijn broek en sloeg het open onder de neus van de portier.

De portier begon moeizaam te schrijven. ‘Gift van Wilhelmus Vostaert...’ sprak hij traag voor zich uit. ‘Wat is dat voor een vogel?’

‘Een blauwe reiger,’ antwoordde Jelle moe. Op dat ogenblik naderde achter hem een vriendelijk klein mannetje in een veel te ruime groene kiel. ‘Welwel,’ zei hij glunderend, ‘een blauwe reiger... Waar heb je die gepakt?’ Hij nam voorzichtig de vogel uit Jelles armen.

‘Te Eisterlee, in een beemd langs de Nete,’ stamelde Jelle.

Het mannetje keurde aandachtig het gesplinterde sleutelbeen en de gehavende vleugel. ‘Iemand heeft er met een jachtgeweer op geschoten,’ zei hij schuddekoppend. ‘Er zit schroot in de zwing... Kijk maar!’

‘Kun je hem nog genezen?’ vroeg Jelle angstig.

Het mannetje weifelde. ‘Misschien wel. Het ziet er een sterke vogel uit. Tot ziens, jongen!’ Met de reiger in de armen verdween hij vanwaar hij gekomen was.

Jelle haalde opgelucht adem, de beklemming was samen met de verantwoordelijkheid geweken: zijn opdracht was vervuld, iemand anders had de zorg voor het dier overgenomen. Toen de portier vroeg: ‘Wil je hier eens tekenen?’, zette hij bijna triomfantelijk zijn handtekening op het formulier. Hij hoorde niet meer dat de portier zei: ‘De rekening krijg je eerstdaags wel thuisbezorgd.’ Een vreemde opwindning maakte zich van hem meester, een beroezende genoegdoening. In die gemoedsgesteldheid ving hij de terugtocht aan...

Een week later vond hij in de brievenbus een schrijven van de Koninklijke Maatschappij voor Dierkunde:

‘Geachte Heer,

Hiermede bevestigen wij U ontvangst van een blauwe reiger (ardea cinerea linnaeus) met gebroken vleugel op 8 januari 1977, die U ter verzorging aan onze diensten hebt toevertrouwd. De vogel verkeerde in een zwakke toestand bij aankomst en wordt van dichtbij gevolgd.

Wij hopen hem zo vlug mogelijk in goede konditie te krijgen om hem, indien de omstandigheden het toelaten, eventueel opnieuw de vrijheid te geven.

In de hoop U hiermede van dienst te zijn geweest, verblijven wij, hoogachtend,

de directeur,

Walter van den Bergh.’

Toen Jelle er na de middag weer opuit trok, lag er een dun laagje sneeuw, wat afgevallen licht, gekristalliseerde stilte. Het waterzonnetje maakte de lucht ijl en weekte geuren los van rottend gras en verdorde kruiden. In de bibliotheek had hij verleden woensdagmiddag het een en ander opgezocht over reigers... De blauwe reigers die in de Kempen kwamen overwinteren, behoorden wellicht tot de kolonie die elk jaar de lente doorbracht op het reigershof van graaf Daniël Le Grelle te Berendrecht. Vroeger had deze kolonie haar broedplaats gehad te Tilburg, maar toen de bossen daar omstreeks de eeuwwisseling gerooid werden waren de vogels in groten getale verhuisd naar de omgeving van het kleine kasteel van Berendrecht om daar in de hoge eiken hun broedtijd door te brengen. Ondanks

de industrialisering van het Antwerpse haven- en poldergebied was de kolonie in het Reigersbos uitgegroeid tot wellicht de rijkste van West-Europa, reeds jaren werden er meer dan honderd bewoonde nesten geteld. Op het einde van maart legden de wijfjes vijf groene eieren, en gedurende zesentwintig dagen werden die dan in een unieke verstandhouding met de partner bebroed. Eventuele rovers van eieren (eksters, gaaien, kraaien...) konden deze eendracht moeilijk verschalken. Als de jongen dan het levenslicht zagen, werd er konstant als het ware een luchtbrug ingelegd om in een gebied met een straal van dertig kilometer rond het nest op jacht te gaan naar kikkers, vissen, veldmuizen, insecten... In normale omstandigheden had een reiger behoefte aan een pond vis per dag, maar nu werd die hoeveelheid vanzelfsprekend sterk opgedreven; dat betekende dat de oudjes in deze tijd van drooggelegde vennen en krekken, van bezoedelde beken en rivieren... voor een bijwijlen wanhopige en hopeloze taak kwamen te staan. Pas na twee maanden kregen de jongen hun eerste vlieglessen. En dan, in het begin van de zomer, begon voor elke familie de grote trek naar de visrijke wateren, liefst ver van de mensen en hun rumoer. In de herfst had ieder paar dan wel dat plaatsje ontdekt wat de meeste overlevingskansen voor de winter bood...

Voortdurend liep Jelle te denken aan de overgebleven reiger, wellicht het wijfje. Zou de vogel hier bij de visvijver tussen de Eisterleebeek en de Nete blijven wachten, of zou hij elders op zoek gaan naar zijn verongelukte partner? Wie had er op die reiger geschoten? Zou die barbaar ook niet afdrukken indien hij het andere exemplaar in het vizier kreeg? Met diepe rimpels in het voorhoofd volgde hij het kronkelende jaagjad op de oever van de Nete. Ditmaal had hij geen oog voor de waterhoenders, de ralvogeltjes... tussen de verdroogde stengels van plusriet en boerenwormkruid; ook de vreemde heksenkringen van de meeuwen en de kraaien in de weiden konden zijn aandacht niet afleiden. Twee eenden vlogen op, beschreven een ruime kring in de lucht... tot ze elkaar gevonden hadden, en pijlden toen zij aan zij naar het noorden. Jelle verliet de oever en begon in de richting van de Eisterleebeek te lopen. Een leeuwerik of een tapuit vloog op, bleef even ter plaatse fladderen, en streek weer neer. Wat verder wriemelde een zwerm veldmussen lawaaierig tussen de dorre stengels van bijvoet en melganzevoet. In de winter was de natuur misschien nog wel het boeiendst: het onophoudelijk gevecht tegen de honger, de koude, de dood.

In de Wilgendries stonden de twee paarden met lichtjes dampende schonken wat schaarse pijltjes besneeuwd of berijpt gras te knabbelen; toen ze Jelle bemerkten, kwamen ze met bungelende kop om een

streling en een opbeurend woordje bedelen. Jelle had medelijden met hen, maar toch... misschien hadden de paarden ook wel medelijden met hem: wie kon het zeggen? Met een wrange kwinkslag liet hij hen over aan de stilte, de koude en elkaars gezelschap. Er was geen reiger te bespeuren. Het karrespoor dat naar de Eisterleebeek leidde was nog maar pas geëffend met afbraakresten en snoeihout. Enkele bosduiven vlogen op uit de eiken langs de visvijver. Die visvijver, of beter: dat buitenverblijf, deed werkelijk afbreuk aan de rustieke omgeving hier: de metershoge betonnen palen, bespannen met zes lagen prikkeldraad, het versterkte bungalowtje in een kromming van de beek, de zware smeedijzeren poort en de pas aangeplante koniferen vloekten werkelijk in het landschap. In geen duizend jaar kon Jelle begrijpen dat zoiets allemaal mocht.

Op het bruingroene wateroppervlak van de vijver dreven afgeknapt stengels van lissen, biezen en waterpest. Hier hadden muskusratten zich te goed gedaan aan jonge wortelscheuten... Plotseling bleef Jelle als van de hand Gods geslagen staan: aan de andere kant van de vijver, tegen de oever, tussen verdorde stengels van leverkruid, wolfspoot en kattestaart, zat de reiger... onbeweeglijk, met gestrekte hals... als vastgevroren... Dat kon toch niet! Jelle wreef het water uit zijn ooghoeken: er kwam geen verandering in het beeld op zijn netvlies! Met lood in de benen liep hij naar het oude bruggetje. Achter één van de massale ijzeroerklompen die dienden om de zware eiken balken te schragen, was daar een paal in het water geheid, waaraan de prikkeldraad opgespannen was. Waar de draden samenliepen zette hij zijn voet, en zo, met de handen steun zoekend op de paal met het bord 'TOEGANG VERBODEN', kon hij zich tot achter de versperring hijsen. De reiger zat nog steeds verstart op dezelfde plek. Jelle naderde omzichtig... De vogel leek wel opgezet... En toen bleef Jelle ontzet staan, een immens afgrijzen maakte zich van hem meester: als een paling of een snoek, met een dikke vislijn die bevestigd was aan een in de oever geplante piek, was de reiger gevangen... Het lokaas was wellicht een rietvoorntje of een grondeltje geweest dat hij argeloos naar binnen had gelepeld, waarna de urenlange doodstrijd tegen de engel met de gruwelijke weerhaakjes begonnen was... Aanvankelijk had de vogel waarschijnlijk uit alle kracht gevochten tegen het onverbiddelijke in zijn strot, want de hals was over een lengte van zeker tien centimeter opengereten; daarna was hij ermee begonnen de draad naar binnen te zwelgen, want de lange bek reikte tot bijna aan de rand van de nogal steile oever... De ogen waren gebroken, de poten en de uiteinden van de vleugels reikten verkramp tot in het water. Jelle voelde zich misselijk worden. Vertwijfeld keek hij om zich heen. Weer was

er niemand om zijn radeloosheid, zijn medelijden, zijn verontwaardiging te delen... Zo iets kon niemand, geen mens toch, ongestraft doen! Wie was er ooit een vreselijker dood gestorven? Met hangend hoofd liep hij terug naar het bruggetje. Hij moest iets doen, iets kunnen doen... Eensklaps, in een opwelling, greep hij de paal met het bord erop beet en rukte hem woedend uit de grond. Hij liep ermee naar de plaats van het onheil en plantte hem vóór de dode reiger in de oever. 'VERBODEN TOEGANG'... Alsof reigers konden lezen! Waar haalden die parvenu's het lef vandaan om de natuur te verkavelen, gevangen te zetten, aan hun grillen te onderwerpen? Waar haalden ze de brutaliteit om hun medemensen buiten te sluiten? De mensen zijn de dieren niet waard, overwoog Jelle bitter. Eerst leggen ze de vennen droog, dan maken ze de waterlopen tot riolen... Als ze dan tot de bevinding komen dat de mens moeilijk zonder een beetje helder water kan, laten ze een vijver graven. Om zich te ontspannen zetten ze vissen in die vijver en hengelen ze naar goeddunken. Intussen zijn ze vergeten dat ze bijvoorbeeld de blauwe reiger tot uitsterven doemden. Waagt zo'n overlevingstype het tenslotte toch een visje mee te pikken uit hun privé vijver, dan bedenken ze de bloedigste valstrikken om de dief te vangen en de soort verder uit te roeien. Indien hij niets deed nu, zou deze wandaad ongewroken blijven, bedacht de eigenaar van dit illegale concentratiekampje voor bomen en vissen wellicht nog andere uitroeings- of verdelgingsmethodes. Met voorzichtige handen tilde Jelle de reiger uit het water. Toen hij de piek, waaraan de lijn bevestigd was, uit de leemachtige grond trok, viel de lange nek slap naar beneden. Het had geen zin nu dat hij zijn anorak openritste: dode reigers voelen geen koude, nattigheid of pijn. Weer kroop hij langs de oever van de beek over de afsluiting. Een ogenblik nog be kroop hem de lust om met slijk een verwensing of een scheldwoord op de deur of de slagvensters van het logge bungalowtje te kladden, maar voor zulke vulgaire reacties zou een dikhuid als deze eigenaar voorzeker slechts smalend de schouders ophalen. Met een dode reiger in de armen lopen vergt helemaal geen inspanning, en daarom ook werd Jelles geest helemaal in beslag genomen door allerhande wraakgedachten. Hij kon stiekem vergif in de vijver gooien... of alle vissen pogen te vangen... of de dure koniferen en exotische heesters uitrukken en in de vijver werpen... of kraaiepoten in het karrespoor strooien... of het hele terrein bedelven onder mierennesten... of... Jelle grimlachte: hij kende zichzelf, hij kon geen vlieg kwaad doen, hij was een brave lobbesachtige Kempense lummel. Het enige wat hij kon was de mensen uit de buurt op de hoogte brengen van deze euvel-

daad. Hij kon én zou het hun onder de neus wrijven! Gedeelde gramschap is halve gramschap.

Toen hij op de asfaltweg kwam, reed juist Ulrik Walburgs met zijn traktor en een opligger vol uitgegraven bieten daar voorbij. Jelle stak de reiger in de hoogte, maar de boer knikte alleen maar: voor dode dieren had hij geen belangstelling. Omdat hij wist dat hij in ‘De Mutsaert’ met een dode reiger helemaal niet welkom zou zijn, begon hij ditmaal in de richting van het dorp te lopen. Een oude man in een versleten duffel kwam hem tegemoet gefietst, onder de arm droeg hij een hengelroede en op de bagagedrager stond een gloednieuwe visbak. Ter hoogte van Jelle gekomen sprong hij van zijn verroeste damesfiets. ‘Hee, zeg, waar heb je die reiger gevonden?’ vroeg hij benieuwd.

Nu pas herkende Jelle hem: het was Haaske, die voor de oorlog nog kampioen van België was geweest bij de wielrenners en die nu van God en gebod verlaten in een krot aan het einde van het dorp woonde; het hele jaar door kon je hem vinden ergens langs het Albertkanaal, moederzielalleen hengeland en suffend en kleumend. ‘Ginder, aan die vijver,’ zei hij snuivend, ‘gevangen als een paling. Kijk maar!’ Hij toonde de nek van de reiger.

‘Het is niet waar!’ prevelde Haaske ontzet. Hij schudde traag het hoofd. ‘Dan heeft hij toch iemand gevonden om dat te doen...’

Jelle keek het mannetje verbouwereerd aan. ‘Wat bedoel je, Haaske?’

‘Niets, niets,’ antwoordde Haaske vlug. Hij maakte aanstalten om weer op zijn fiets te springen.

‘Wie heeft iemand gevonden om wat te doen?’ drong Jelle bitsig aan.

‘De vijver is van Temmo Lievens, de kruidenier...’ zei Haaske schichtig.

‘Dat weet ik! Maar je wilde wat anders zeggen...’

‘Luister, jongen... Ik bemoei me niet met andermans zaken... Als je het dan toch per se weten wil: Temmo Lievens is tweemaal bij mij thuis geweest om te vragen of ik die reigers aan zijn visvijver niet wilde vangen... Die beesten eten al zijn vis op, en het uitzetten van telkens weer nieuwe vissen kost een bom geld... Ik weigerde telkens. Ik weet ook wel dat reigers beschermde vogels zijn. Hij wilde me nochtans royaal belonen. Bij mijn laatste weigering zei hij dat hij de visdieven gewoon zou afschieten...’

Haaske snifte, rochelde en spuwde op de grond. ‘Ik heb je dat nu verteld, jongen, maar ik reken erop dat dit geheimpje onder ons blijft... Ik zou het niet graag aan de stok krijgen met Temmo Lievens; mijn huis is van hem, weet je.’

‘Vind jij dit...’ Jelle duwde de reiger onder Haaskes neus, ‘dan niet...’

hemeltergend? Veronderstel dat ze jou zo... vangen!’

‘In de wereld gebeurt wat moet gebeuren,’ zei het ventje ongelukkig. ‘De hemel: dat is de natuur met alles wat erin leeft en normaal gesproken volmaakt gelukkig zou kunnen zijn; de hel: dat zijn de door de duivel bezeten mensen die de natuur in rekordtempo naar de bliksem willen helpen...’ Hij knikte nadrukkelijk, het was duidelijk dat hij vele jaren had nagedacht om deze zin ooit eens te kunnen uitspreken. Alsof hij aanvoelde dat het allemaal veel te diepzinnig klonk, meende hij er schertsend te moeten aan toevoegen: ‘Steek die vogel gewoon in de grond, en graaf hem dan over een week weer op: met de wormpjes die er dan in krioelen vang je beslist de mooiste rietvoorns en brasems en karpers die in het Albertkanaal rondzwemmen.’ Hij grinnikte eens weemoedig, sprong op zijn gammele fiets, en reed verder.

Jelle keek Haaske peinzend na. De meeste mensen zijn toch anders dan je vermoedt, dacht hij bevreemd. De opstandigheid in zijn borst was een beetje geluwd nu. Het schoot hem plotseling te binnen, dat de gemeentesekretaris een fervent lid van ‘De Wielewaal’ was. Zijn stappen werden doelbewust: als er dan al iets kon ondernomen worden tegen deze weezinwekkende wandaad, dan ging dat best uit van een pressiegroep als deze voor het natuurbehoud in de bres springende vereniging. Wat verder stond deerniswekkend vuil en triestig een witgrijze straathond langs de weg. Jelle klakte uitnodigend met de tong. Met hangende kop en staart waggelde het klaarblijkelijk oude dier op hem toe. Hij liet hem aan de reiger snuffelen. De hond kwispelstaarte, keek met vriendelijke ogen naar hem op, en liep toen verder. Voor dieren was de dood blijkbaar niets abnormaals...

Toen hij tussen de eerste huizenrijen van het dorp kwam, liep hij aan een draai bijna pardoos op de pastoor. Met een reflexbeweging wilde Jelle de reiger onder zijn windjak verbergen, maar de pastoor, een atletische dertiger met kortgeknipte vlasblonde haren, reageerde al even snel. ‘Met wat voor een beest loop jij door het dorp te zeulen?’ vroeg hij op een zware boetepredikerstoel.

Jelle nam de piek in de ene en de vogel in de andere hand. ‘Dat is het werk van Temmo Lievens!’ zei hij bijna vijandig. ‘Omdat deze blauwe reiger enkele visjes uit zijn vijver meepikte, moest hij zo van kant gemaakt worden.’

‘Kom nou, Jelle!’ suste de pastoor. ‘Is dat nu iets om je zo over op te winden? Er worden wel meer schadelijke dieren verdelgd... Hoeveel spreeuwen hebben ze de laatste jaren niet gedynamiteerd in Limburg?’

‘Een blauwe reiger is geen spreeuw!’ zei Jelle obstinaat. ‘En dan

nog... Als ze de sperwers en de buizerds en de valken niet uitgemoord hadden, zouden ze nu niet met die massale spreuwenplagen zitten. De blauwe reigers daarentegen zijn beschermde vogels, omdat ze bijna uitgestorven zijn... zoals de kleine zilverreiger en de purperreiger... De mensen hebben de waterlopen vergiftigd, en als zo'n vogel dan noodgedwongen een zieke vis uit een kunstmatig aangelegd vijvertje meepikt wreken ze zich op een dergelijke wijze!

‘Je schroeft de dingen op, Jelle,’ kalmeerde de pastoor. ‘Temmo Lievens heeft zeker die reiger niet willen doden. Temmo is een van mijn beste parochianen. Geloof me vrij: hij is een zachtaardig én liefdadig kristenmens. Je kent hem niet...’

‘Verleden week heeft hij de partner van dit wijfje afgeschoten!’ zei Jelle bitter. ‘Toevallig kwam ik op die... moordaanslagen uit. Wie weet hoe vaak vergreep die vent zich reeds aan... de natuur.’

‘Oordeel niet, opdat gij niet geoordeeld wordt!’ maande de pastoor onvriendelijk. ‘Een blauwe reiger is geen mens, Jelle Vostaert!’

‘Blauwe reigers zijn veel mooier en veel nuttiger dan... sommige mensen,’ zei Jelle weerspanning.

De pastoor schudde ongelukkig het hoofd. Hij kon verdragen dat jonge mensen opstandig waren, maar ze moesten ergens vatbaar voor gezonde rede blijven.

‘Wat denk je nu met die reiger te doen?’ vroeg hij tenslotte sip.

‘Ik breng hem naar Temmo Lievens!’

‘Wees nu niet kinderachtig, Jelle... Misschien staan er mensen in de winkel.’

‘Des te beter!’ besloot Jelle grimmig, terwijl hij voortliep.

‘Wat ben jij een stijfkop!’ riep de pastoor hem verbolgen na.

De sekretaris woonde in een groot geel herenhuis aan het dorpsplein. Een beetje beschroomd duwde Jelle op het minuskule rode belknopje. Terwijl hij ademloos wachtte, hoorde hij in het huis een kanarievogel zingen. De vrouw van de sekretaris, een hooghartige matrone met paarsrood geverfde haren, kwam opendoen. Een sterke geur van frieten stroomde langs haar naar buiten.

‘Wat is er?’ vroeg ze hautain.

‘Ik zou graag even met meneer de sekretaris spreken,’ stamelde Jelle schuw.

Pas nu kreeg de matrone de vogel in de gaten. ‘Ja maar... met dat krenk kom je niet in huis, hoor!’ zei ze met opgetrokken neus.

Gelukkig verscheen op dat ogenblik de sekretaris zelf, een kleine kaalhoofdige man met opvallend blauwe ogen en dikke lippen, in de hall. Wellicht had hij juist gegeten, want hij zoog aan zijn tanden en smakte luidruchtig. ‘Wel, is er iets?’ vroeg hij verveeld. Toen hij de reiger in Jelles armen bemerkte, werd hij een en al be-

langstelling. ‘Een blauwe reiger, verdomme!’ stiet hij uit, terwijl hij van de stoep stapte. Hij nam de vogel bij de bek en bekeek vol afschuw de wonde. ‘Wie heeft dat op zijn geweten?’ vroeg hij verontwaardigd.

‘Temmo Lievens,’ antwoordde Jelle zacht.

De ogen van de sekretaris vernauwden, hij kneep de lippen samen en stootte een afkeurend gebrom uit. ‘Verleden week telefoneerde Volhert van “De Mutsaert” naar mij... Was jij die jongen met die... andere blauwe reiger?’

Jelle knikte.

‘Wat is er met die vogel gebeurd?’

‘Ik bracht hem naar de dierentuin... Temmo Lievens had hem afgeschoten.’

‘Verdomme, verdomme!’ mompelde de sekretaris. ‘Daar moet iets tegen gedaan worden... en wel zo spoedig mogelijk! Ik zal de pers op de hoogte brengen: delikten tegen de natuur zijn populair tegenwoordig, ze worden zonder dralen door de nieuwsmidia verwerkt.’ Hij wreef een ogenblik nadenkend over zijn vlezig lippen. ‘Onze distriktsvoorzitter heeft ook een bepaalde jurisdictie waar het zulke vergrijpen betreft, ik zal hem even opbellen. En jij... je gaat van hier recht naar de veldwachter: je vertelt hem alles, en je zegt hem - met mijn complimenten - dat hij een proces-verbaal moet opmaken tegen de eigenaar van die visvijver, die bungalow, die prikkeldraadafspanning... op de Platte Aard. Ik zou nu toch eens willen zien, wie hier aan het langste eind trekt...’ Hij stikte bijna van verontwaardiging. Ostentatief van links naar rechts kijkend stapte hij terug de stoep op, knalde de deur achter zich dicht, en liet de verbouwereerde Jelle met de dode reiger aan zijn lot over.

Met de moed in de schoenen zette Jelle zijn weg voort. De veldwachter woonde aan de andere kant van het dorpsplein, vlak bij de kruidenierswinkel van Temmo Lievens. Jarenlang hadden de mensen gezegd dat hij de beste en goedaardigste veldwachter van de Kempen was, voornamelijk omdat hij er nooit toe kwam iemand te bekeuren. Een half jaar geleden echter had een dronken automobilist zijn zootje doodgereden, en sedertdien deelde hij te kust en te keur zijn bekeuringen uit; zelfs de burgemeester, die telkens in de helft van de maand om middernacht zijn wagen aan de andere kant van de Fabiolalaan zou moeten gaan parkeren, had het al enkele malen moeten ontgelden. In de omgang gedroeg hij zich nurks en schamper, als hij tenminste niet gewoon gebaarde en handelde alsof de anderen lucht waren. Daarom was het dat Jelle met een benepen hartje de bel overhaalde van het oude lage woonhuis dat tussen de moderne kruidenierswinkel en het al even kale kapsalon geprangd zat.

Een

ogenblik later stond de ietwat verlepte bokstersfiguur van de veldwachter in de deuropening. Zoals steeds droeg hij zijn uniform, maar zijn kepie hing aan een kapstok naast hem. Die kepie had een diepe groef in zijn voorhoofd getrokken: boven die groef was alles spierwit, ook het dunne hoofdhaar; eronder was de huid bruinrood en ruw vertrokken in donkere rimpeltjes. Zware traanzakken gaven iets loebasachtigs aan zijn gezicht.

‘Wel, wat heb je nodig?’ vroeg hij bijna vijandig.

Jelle hield hem bangetjes de piek en de dode reiger voor. ‘De sekretaris zei dat je een proces-verbaal moest opmaken,’ stamelde hij, ‘tegen...’

‘Sedert wanneer heeft de sekretaris het hier op politieel vlak voor het zeggen?’ snibde hij sarkastisch.

Beduusd haalde Jelle de schouders op. ‘Blauwe reigers zijn beschermde vogels,’ stribbelde hij tegen. ‘En Temmo Lievens heeft deze blauwe reiger aan zijn visvijver gevangen...’

‘Ha!’ smaalde de veldwachter. ‘Je zou dus willen dat ik mijn beste buurman bekeurde... voor zoiets! Wat moet Temmo Lievens dan doen? Visjes kopen voor de blauwe reigers die zich gewaardigen op zijn domein te komen dineren? Wees nu eens redelijk! Denk je dan dat aan beschermde dieren alles toegelaten is?’

‘Verleden week heeft hij een andere blauwe reiger afgeschoten,’ voegde Jelle er wanhopig aan toe. ‘Dat mag toch niet!’

‘Luister, jongen... Als een wouw of een sperwer of om het even welke beschermde roofvogel het in zijn kop krijgt mijn duiven tot prooi te kiezen, dan aarzel ik geen ogenblik om hem met mijn geweer uit de lucht te blaffen, als je dat maar weet!’

‘Dat mag toch niet!’

‘Liegen mag ook niet, en kwaadspreken ook niet!’ gromde de veldwachter met een loense blik in de richting van het huis van de sekretaris.

‘Wat moet ik dan doen met deze vogel?’ vroeg Jelle radeloos.

‘Je had hem moeten laten waar hij was... Als Temmo Lievens verneemt dat je op zijn domein geweest bent ondanks de afspanning en het waarschuwingsbord, zou hij weleens een klacht kunnen indienen tegen jou... én met heel wat meer gegronde redenen!’

‘Het is daar toch een landbouwzone!’ barstte Jelle verontwaardigd uit.

‘Wat weet jij daarvan?’

‘Genoeg!’ zei Jelle verbeten. Hij liet de verpafte veldwachter staan waar hij stond en liep naar de grote kruidenierswinkel daarnaast. Toen hij de aluminium deur openduwde, konstaterde hij bitter dat de kerstversiering nog steeds niet verwijderd was. De vrouw van

Temmo Lievens, een mager scharminkel met onverzorgde haren, stond achter de toonbank kaas te snijden voor een klein meisje met een veel te grote boodschappentas. De zoeterige geur van overrijpe meloenen werkte dadelijk in op Jelles speekselklieren, hij moest enkele malen slikken voordat hij kon vragen: ‘Is je man niet thuis, mevrouw?’

‘Neen,’ zei de vrouw terwijl ze met handige bewegingen de kaas inpakte. ‘Temmo is naar de Makro, om inkopen te doen. Heb je hem nodig, jongen?’

Ostentatief legde Jelle de piek en de reiger op een krat met rammenassen.

‘Dat heb ik aan je vijver op de Platte Aard gevonden...’ zei hij traag.

‘O ja?’ sloeg de vrouw verheugd aan. ‘Dat zal Temmo plezier! Eindelijk heeft hij dus beet...’ Ze kwam achter de toonbank uit en boog zich benieuwd over de reiger. ‘Wat een beest!’ zei ze met eerbied in de stem. ‘Dat is dus één van die visdieven...’

‘Blauwe reigers zijn beschermde vogels, mevrouw,’ zei Jelle hard.

De vrouw richtte zich verwonderd op. ‘O ja? En wat wil dat dan wel zeggen?’

‘Ze werden door... de wet in bescherming genomen, om te voorkomen dat hun soort zou uitsterven. Er mag niet op gejaagd worden, ze mogen niet gedood worden...’

‘Dat wist ik niet,’ zei de vrouw verslagen.

‘Je man weet dat zeker wel,’ zei Jelle verwijtend.

‘O ja... Van de jacht weet hij alles. Hij heeft een jachtpermissie, en hij is geabonneerd op twee tijdschriften voor jagers.’

‘Waarom doet hij... zoiets dan?’

De vrouw keek Jelle met opgetrokken wenkbrauwen aan. ‘Deze vogel is een visdief! Weet je dat Temmo verleden jaar nog een vracht vissen ter waarde van tienduizend frank liet uitzetten op die vijver? Als de wet die vogels beschermt, moet de staat maar voor vissen zorgen ook!’

‘Hoe kan een blauwe reiger weten waar hij wèl en waar hij nièt mag azen, mevrouw?’ vroeg Jelle ongelukkig. Een gesprek met dit vrouwmens was zinloos, ze begreep het niet, ze begreep alleen wat haar echtgenoot deed, en dat was in haar ogen onvoorwaardelijk goed. Hij draaide zich om en liep naar buiten.

De woensdag daarna bewezen de kranten nog maar eens dat ze graag inspeelden op de grote vlucht in de natuur, de terugkeer naar het gezonde platteland, het dwepen met de voorouderlijke gebruiken... zonder er rekening mee te houden dat precies deze tendens, deze

hernieuwde romantische verzuchting, in een tijd van overbeschaving op industrieel en technokratisch vlak, weleens de definitieve doodsteek kon betekenen voor een streek als de Kempen. Door deze strekking inderdaad, door dit overroepen en overbelichten van een paradijsachtige natuur, werden de stedelingen en vooral de nieuwe rijken ertoe aangezet om bos- en landbouwgronden te kopen en er een buitenverblijf neer te planten, vaak zonder pardon voor het milieu en de autochtonen.

Op de frontpagina van bijna alle bladen stond het volgende verslag te lezen: ‘IN EISTERLEE WORDEN BLAUWE REIGERS AFGESLACHT! Dat België een onherbergzaam en onveilig land is voor vogels, weet en beseft iedereen... behalve de vogels zelf natuurlijk. Nu de vogelvangst drastisch beknot werd en de jagers binnenkort het onderscheid tussen een kraai en een raaf zullen moeten kennen, zijn er nog altijd mensen die menen dat al wat gevleugeld is zomaar mag verdelgd worden. Zopas bereikte ons het ontstellende bericht dat te Eisterlee aan een visvijver op de Platte Aard twee blauwe reigers, een vogelsoort die in ons land misschien nog driehonderd overlevingstypes telt, op een gruwelijke wijze werden afgemaakt. Een jonge natuurliefhebber vond daar een tiental dagen geleden een vleugellam geschoten reiger, die hij ten einde raad naar de Antwerpse dierentuin bracht. Een week later vond dezelfde knaap aan de vernoemde visvijver een reiger, ditmaal - als een aal - met een stelof leghaak gevangen. Het spreekt vanzelf dat de ontzetting in ornitologische en milieubeschermdende kringen bij het vernemen van deze feiten groot was. Bij verschillende instanties werden dan ook klachten neergelegd tegen de eigenaar van de visvijver in casu. Het bedoelde domein (vijver, bungalow en omheining van beton en prikkeldraad) zou trouwens illegaal zijn aangelegd te midden van een streek die op het gewestplan voorkomt als landbouwzone...’

Alhoewel hij met geen van zijn kameraden over zijn perikelen gerept had, was Jelle 's anderendaags de held van de school. Het bleek dat één van de kranten zijn naam vermeld had. Iedereen van het gymnasium wilde meer bijzonderheden vernemen, en de leraar Nederlands van het derde jaar riep hem zelfs op de estrade om daar uitvoerig zijn avonturen te vertellen. Slechts met tegenzin kweet Jelle zich van deze opdracht: als typische dorpsjongen voelde hij zich allesbehalve geroepen om de kleinstedelingen van Herentals te vertellen hoe een blauwe reiger eruitzag en waar je die vogels nog kon bewonderen. In het dorp zelf kon hij zich niet meer vertonen zonder dat hij aangeklampt werd om zijn belevenissen nog eens in geuren en kleuren uit de doeken te doen. Alleen Glen Vostaert, zijn vader, was niet te spreken over zijn handelswijze: ‘Daar komen

vodden van,' zei hij grimmig. 'Je kent Temmo Lievens niet... Een invloedrijke welgestelde burger als hij laat zich zo maar niet voor schut zetten door een snotneus. Ik ben er zeker van dat hij op dit ogenblik zijn relaties aan het aflopen is om na te gaan welke tegenstoot hij kan ondernemen. Je denkt toch niet dat zo'n vent zich in een hoekje laat drummen? Onthoud mijn woorden: vandaag of morgen wreekt hij zich... Dan zijn wij de klos, of, beter gezegd, dan word ik de dupe van jouw voortvarendheid.'

'Hoe kan dat nu?' vroeg Jelle ongelovig. 'Temmo Lievens kan alleen maar zwijgen dat hij zweeft! Hoe eerder alles in de vergeethoek of de doofpot geraakt, des te beter voor hem én zijn zaak...'

'Jongen,' teemde Glen, 'je moet nog veel leren: mensen als wij zijn op onze dagen van zoveel ogenschijnlijk kleine dingen afhankelijk dat wij als het ware gedwongen zijn van de ene dag in de andere te leven... Eén prul van hogerhand - en geloof me vrij: mannen als Temmo Lievens vormen met hogerhand twee handen op één buik - veegt ons zo maar van de kaart!' Hij lachte wrang binnensmonds. 'Zorg er maar voor dat je ernstig blijft studeren: een degelijk diploma kan veel judasstreken neutralizeren...'

Die zaterdagmiddag hing er een dikke druilerige mist over het achterdijkse land. Het was alsof de stilte zichtbaar en tastbaar was. Zelfs de kraaien en de meeuwen zwegen. Jelle liep met opgetrokken schouders en mistroostig langs de Nete. In de voormiddag had hij thuis een boek zitten te lezen, 'De oude Man en de Zee' van Ernest Hemingway, maar de eenzaamheid van Santiago, de oude visser, had hem te sterk aan zijn eigen eenzaamheid herinnerd en hij had tenslotte niet meer voort kunnen lezen van de weemoed en de bitterheid. Alleenzijn in de winter was het droevigste dat er bestond. Graag had hij een hond gehad, een Ierse setter of een Duitse herder, maar zijn vader wilde er niet van weten, zogezegd omdat hij allergisch was voor huisdieren. De geur van mest en gier maakte hem nog zwaarmoediger. Aan de overkant van de rivier begon eensklaps een boomzaag te huilen. Twee zwaarlijvige kerels waren daar, om godweetwelke reden, enkele prachtige elzen aan het vellen: de wonden van de bomen blonken als gouden maantjes in de nevel. Jelle had medelijden met de elzen, ook met de mannen die wellicht alleen maar domweg een vrachtje brandhout wilden verdonkeremanen om het tegen een schappelijk prijsje te kunnen versjacheren. Verleden jaar had de dijkgraaf alle elzen aan deze kant van de Nete laten vellen, omdat de bladeren en het dorre hout geregeld een verstopping van de akwadukt onder het Albertkanaal veroorzaakten... Een dwazere streek was er nooit uitgehaald, en dat zou de dijkgraaf nu

ook wel begrepen hebben: niet de natuur blokkeerde een waterloop, zo iets deden de mensen met hun rommel die ze kwijt wilden. Maar mensen kon je nu eenmaal niet laten omhakken... Binnenkort zouden arbeiders van de Dienst Waters en Bossen er alweer mee beginnen de oevers van rivieren, beken en sloten zuiver te stoken; in de lente zouden de landbouwers er alweer wettelijk toe verplicht worden gaspeldoorns en distels te verdelgen: allemaal totaal voorbijgestreefde en door de jaren zelfs ergerlijk schadelijk geworden activiteiten... Achter hun bureaus hadden de hoge pieten reeds lang elk contact met de natuur verloren, anders waren dergelijke stompzinnige beslissingen niet te verklaren. In de Wilgendries stonden de twee zwarte paarden verkleumd en apatisch op de lente te wachten. Traktoren mochten niet verroesten en werden dus in een speciale bergplaats of in de schuur gezet, maar paarden... Meewarig streefde Jelle over de streuvelige voorkoppen. ‘Morgen breng ik klontjes mee,’ beloofde hij. In een zakking van het karrespoor had iemand een vracht rotte rapen en verdorde cichoreiwortels gestort, een dode huisrat lag erbovenop. Uit de druipende eiken langs de vijver vlogen enkele bosduiven op: die vogels bleven vaak in leven door het eten van beurse veldvruchten. Toen Jelle ter hoogte van de smeedijzeren poort gekomen was, keek hij als naar gewoonte langs de oevers van de visvijver... Eensklaps bleef hij geschokt staan. Dat kon toch niet! Hij wreef het water van zijn wimpers en wenkbrauwen en keek opnieuw stomverbaasd naar de plaats waar hij verleden week de dode reiger had ontdekt... Op nagenoeg dezelfde plaats en in dezelfde houding zat weer een blauwe reiger! Het kon niet waar zijn! Jelle liep gejaagd naar de oever van de stinkende beek en klauterde over de prikkeldraadversperring. Enkele sekonden later stond hij voor het lijdensbeeld dat hij ook een week vroeger had moeten aanschouwen... Ditmaal echter waren de sporen van de gruwelijke worsteling tegen de dood uitgewist... Jelle rukte de piek uit de oever en trok het dode dier op het droge. Hij huiverde... De reiger was nog slechts een kadaver, een krenge: de ogen waren verdroogd, en de buik was een bloederige holte... Ratten hadden de ingewanden weggevreten. Vol afschuw legde hij de reiger in het gras, vervolgens hurkte hij bij het water neer en dopte de handen erin... Op dat ogenblik vloog krakend de deur van de bungalow open, en in de opening doemde onheilspellend de bonkige figuur van Temmo Lievens op! De kruidenier droeg roodbruine laarzen en een grijze stofjas die tot boven zijn dikke pens was dichtgeknoopt, op zijn rode ronde kop stond een zwarte alpenmuts. ‘Ik geloof dat ik hier een dief op heterdaad betrap, nietwaar snotaap?’ riep hij met hese stem.

Van de hand Gods geslagen richtte Jelle zich op. Onmiddellijk

realiseerde hij zich wat er gaande was: de reiger was dezelfde die hij op de krat met rammenassen in de kruidenierswinkel had achtergelaten, hij was domweg in een valstrik getrapt.

‘En wat doen ze met zo'n boefjes als jij?’ vervolgde de rauwe stem van de kruidenier. Traag, met van woede vertrokken gezicht, kwam de plumpe bullebak nader.

Paniek snoerde Jelles keel dicht. Een ogenblik overwoog hij of hij op de vlucht zou slaan, hij kon rond de vijver lopen en in de beek springen... Maar misschien was dat wel de bedoeling van de bruit: hem op die wijze vernederen, en aantonen hoe laf en bang hij wel was. ‘Ik heb niks gestolen!’ protesteerde hij schor. ‘Wat zou ik hier kunnen stelen?’

‘Mijn goede naam!’ stootte de kruidenier uit.

‘Als je blauwe reigers afschiet of vangt als vissen, dan verdien je geen goede naam!’ repliceerde Jelle dapper.

‘Wààt?’ vroeg de vent tergend. Hij was tot op twee stappen van Jelle gekomen. ‘Heb jij dat gezien? Verleden jaar werd er tweemaal ingebroken in mijn bungalow hier. De dief ging zelfs met een draagbaar televisietoestel aan de haal. Een maand geleden werden al mijn azalea's ontvreemd... Als ik nu eens ging rondbazuinen dat jij die diefstallen pleegde? Ondanks het waarschuwingsbord sta je hier voor de tweede maal zonder toelating op mijn domein!’

‘Ik... ik heb het bewijs dat jij die reigers... wilde afschieten of vangen,’ stamelde hij. Hij dacht wanhopig aan Haaske, aan wie hij beloofd had te zwijgen over zijn onthulling. ‘Jouw vrouw zei toch zelf...’

‘Dat mens bazelt maar wat!’ snoof de kruidenier.

‘Ze zei duidelijk, dat het jou zou plezieren dat je eindelijk beet had!’

‘Je verzint maar iets!’ siste de kruidenier.

‘Welk belang heb ik erbij zo maar wat te verzinnen?’

In één stap stond de bruit vlak voor Jelle, hij was bijna een hoofd groter. ‘Weet je wat jij verdient, kereltje?’ brieste hij. ‘Een goeie ouwe degelijke rammeling! Kinkels als jij hoeven geen kritiek uit te brengen op het doen en laten van volwassen mensen!’

‘O neen?’ smaalde Jelle verontwaardigd. ‘Moeten wij misschien toezien, onnozelen onmondig, hoe de volwassenen de hele Kempense natuur naar de bliksem helpen? Mogen wij niet protesteren tegen de verloedering van het milieu? Hebben wij misschien het recht niet om de zeldzame blauwe reigers voor het nageslacht te vrijwaren en te beschermen tegen onverantwoorde en lukrake uitmoordingspogingen?’

‘Houd je mond!’ brulde Temmo Lievens met overslaande stem.

‘Dat zie je van hier!’ tartte Jelle. ‘Ik mag zowel mijn mening zeggen als jij...’

‘Dat zullen we dan weleens zien!’ tierde de kruidenier ziedend van toorn.

Tegelijkertijd beukte hij met beide vuisten op Jelles borst...

Jelle wankelde, wilde zich schrap zetten, maar een volgende oplawaai deed hem zijn evenwicht verliezen... zodat hij achterover in het water tuimelde. Gelukkig was de vijver op die plaats niet al te diep, maar het duurde toch verscheidene sekonden voordat Jelle een voet aan de grond kreeg. Het water was ijskoud en vies van de plantenmodder. Proestend en kokhalzend wist hij tenslotte overeind te komen. Hij wilde tegen de leemachtige oever opklauteren, maar de laars van Temmo Lievens duwde hem onverbiddeijk terug in het groengrauwe, ijzig kille nat. Met de moeder wanhoop ondernam Jelle een nieuwe poging, maar weer was daar een onbarmhartige laars. ‘Ben je gek geworden?’ hijgde Jelle. Hij klampte zich vast aan de dorre stengels van lissen en harige wilgeroosjes, wilde zich krampachtig optrekken, maar de laars van de kruidenier trapte op zijn handen en schopte ze los. Jelle slaakte een kreet van pijn. ‘Jij zult eerst op je knieën om vergiffenis smeken!’ sarde Temmo Lievens sadistisch. ‘Op je knieën! In het water!’ Hij rochelde en spuwde verachtelijk naar Jelles hoofd. Jelle draaide zich om, wilde naar de andere kant van de vijver waden. Dadelijk echter voelde hij dat het onbegonnen werk was: de vijver was veel te diep, en zijn kleren hingen als lood om zijn lijf zodat zwemmen onmogelijk was. Klauwend bewoog hij zich door het water, vast besloten ditmaal de voet van zijn beul vast te grijpen, maar zijn handen waren voos geworden en hij moest dadelijk zijn greep lossen. ‘Om vergiffenis smeken! Op je knieën! In het water!’ treiterde de kruidenier uitzinnig van genoegdoening. Het was ontzettend, doch er was geen ontkomen aan: het moest gebeuren. Jelle voelde zijn krachten afnemen, het water maakte zijn lichaam gevoelloos. Hij opende zijn mond... om te braken, sidderend, schuddend... ‘Ik kan niet meer!’ stootte hij huilerig uit. ‘Ik kan...’

‘Om vergiffenis! Op je knieën! In het water!’ dreunde Temmo Lievens af.

Precies toen hij dat gezegd had, weerklonk achter Jelle langgerekt en schril het geluid van een klakson. Temmo Lievens deinsde lijkbleek echteruit. In een uiterste krachtinspanning wendde Jelle het hoofd om: voor de smeedijzeren poort stond een combi van de rijkswacht! De rijkswachters zelf doemden reeds op uit de bedding van de Eisterleebeek. Duizelig klauwde Jelle naar de oever die altijd maar verder van hem weggolfde, hij steunde... en gleed weg in een glibberige duisternis van moer en dras en loodzware loomheid...

Uren later dook hij weer op aan de oppervlakte, in het licht, de warme gezellige helderheid van linnen en blinden en keurig geschilderde wanden... Zijn hoofd bonsde en zijn lichaam gloeide, maar hij voelde zich gelukkig en veilig. ‘Ik geloof dat hij weer tot bewustzijn komt,’ hoorde hij een vrouwenstem naast zijn hoofd zeggen.

Hij keek rechts... en herkende zijn moeder! Toen keek hij naar links: daar zat zijn vader. Hij voelde hoe hij boordevol geluk stroomde en genoot er enkele ogenblikken van met volle ademdeugen. ‘Wat is er gebeurd?’ waagde hij tenslotte te vragen.

Zijn moeder greep hem bij de hand en fluisterde zacht: ‘Niets, Jelle! Alles is voorbij nu... Probeer maar te slapen en alles te vergeten.’

‘Je ligt in het ziekenhuis te Herentals,’ hoorde hij zijn vader zeggen. ‘De rijkswachters van Vorselaar hebben je naar hier gebracht.’

‘Hij... hij trapte me altijd weer in het water, vader, écht waar!’ prevelde Jelle.

‘De rijkswachters hebben het gezien, jongen,’ stelde Glen hem gerust. ‘Ze hebben Temmo Lievens opgeleid.’

‘Je hebt een groot hart, jongen,’ fluisterde zijn moeder hem in het oor, ‘en het is van puur goud.’

Jelle sloot zalig de ogen. Blauwe reigers zijn geluksboden, dacht hij nog, ze mogen nooit uitsterven. Toen viel hij in de gelukkigste slaap van zijn leven.